

Proleter

Devrim ve Sosyalizm için

DEVRİMÇİ DURUŞ

Kurtuluş Devriminde, Sosyalizmde

Aylık siyasal dergi

Kasım 2008 Sayı: 71

Fiyatı: 2 YTL (KDV dahil)

Krize ve faşist-şoven saldırılara karşı

Ekonomik kriz, tüm müdahalelere, zirvelere rağmen derinleşerek sürüyor. Burjuva iktisatçılar bile, krizin en az bir yıl devam edeceğini, 2009 yılının da kriz içinde geçeceğini söylüyorlar. Başta ABD olmak üzere birçok emperyalist-kapitalist ülkede, kitlesel işsizlik, alım gücünde azalma, yoksulluğun hızla yayılması gibi belirtiler ortaya çıkmaya başladı bile. Gökdelenlerinin yanında, evlerini kaybeden 400 bin ailenin çadırları görünüyor. General Motors, Ford gibi uluslararası tekeller, işçi çıkarmaya başladılar ve bazı fabrikalarını kapatacaklarını açıkladılar. Bunlara önümüzdeki aylarda yenilerinin ekleneceği ve bu tablonun katlanarak büyüyeceği kimse için sır değil artık.

Yani kitlesel işsizlik ve yoksulluk bağıra bağıra geliyor. Tekelleri kurtarmak için toplantı üstüne toplantı yapan ve devletin bütçesini önlerine döken hükümetler ise, işçi ve emekçileri bekleyen bu büyük tehlike karşısında kollarını kısırdırmıyorlar. Aksine onların felaketi üzerinden tekelleri krizden kurtarmanın yollarını arıyorlar. Krizin sorumluluğunu da neoliberalizme, onların ideologlarına yıkip kapitalizmi aklamaya çalışıyorlar. Oysa kriz, sistemin yapısal sorunu. Hangi politikayı izlerse izlesinler, bu kaçınılmaz 'son' ile karşılaşacaklar. Tıpkı bundan önceki dönemlerde olduğu gibi.

1929 "büyük buhranı" ile kıyaslanan son krizin seyri de 1929 bunalımının sonuçlarından farklı olmayacaktır. 1929 bunalımı, yıllarca sürmüş ve ancak "savaş ekonomisi" ile toparlanabilmişti. Şimdi de başlamış olan yeni paylaşım savaşı daha da büyüyecektir. Tabi bu noktada da ciddi handikapları bulunuyor. İşgal ettikleri ülkelerdeki direnişler, onları zorlamaya devam ediyor. Irak'ta kazanamayacaklarını itiraf ettikten sonra, Afganistan'da da Taliban'la masaya oturmanın yollarını arıyorlar.

Sayfa 2'de sürüyor

Ya mücadele

Ya çürüme...

Krize ve faşist-şoven saldırılara karşı YA MÜCADELE YA ÇÜRÜME!

Kriz ve savaş sarmalında boğulan ABD'nin şu andaki tek nefes borusu, 4 Kasım'daki başkanlık seçimleri. Demokrat Parti adayı Obama'nın kazanacağına kesin gözüyle bakılıyor. Böylece savaşa ve krize duyulan tüm tepkiler Bush'a yüklenilerek boşaltılmış olacak. Öyle ki Cumhuriyetçi aday Mc Clain bile, kendini Bush ve politikalarından yalıtarak sunmaya çalışıyor. Ama kitlelere "umut" olarak sunulan Obama'nın da ABD'yi içine düştüğü durumdan kurtarabilmesi mümkün görünmüyor.

Başbakan Erdoğan'ın "hamdolsun bizi etkilemez" dediği kriz, kendini Türkiye'de de hissettirmekte gecikmedi. Borsa düşerken döviz yükseldi ve YTL büyük bir değer kaybına uğradı. Bu döviz cinsinden borçlanan devletin zaten bir hayli kabarık olan borç yükünü daha da arttırdı.

Krize giren işbirlikçi burjuvazi, tüm dünyada olduğu gibi, hükümetten yardım paketlerini hazırlamasını istiyor. Hatta "işsizler fonu"nda biriken paranın, zor durumdaki tekellerin kurtarılmasına ayrılmasını talep ediyor. Bir süreden beri göz diktikleri kıdem tazminatlarını da gaspetmeye çalışıyor. Bunlarla da yetinmeyip TİS'lerde "esnek üretim" ve "sıfır sözleşme"yi dayatıyor. Özcesi, krizin faturasını işçi ve emekçilere yıkmak için ne gerekiyorsa yapıyorlar.

Geçtiğimiz ay otomotiv sektöründeki "ücretsiz izin"ler, işçi çıkarmalara kadar vardı. Toyota, Ford, Bosh gibi tekeller, binlerle ifade edilen sayıda işçi çıkaracaklarını açıkladılar. Bu yöndeki ilk girişimlere, işçilerin eylemli karşı-duruşu, bir barikat oluşturdu. Fakat burjuvazinin saldırıları artarak sürecektir. Buna karşı işçi sınıfının geniş bölükleri ne yazık ki, sendikal anlamda bile örgütsüz. Sendikaların önemli bir kısmı ise, işbirlikçi. Bu koşullarda taban örgütlenmelerini oluşturmak, çok daha yakıcı ve elzem bir hal alıyor. Sendika yönetimlerini harekete geçmeye zorlayan da, bu taban baskısı olacak.

2001 krizinden farklı olarak Türkiye işçi sınıfı, burjuvazinin saldırısı karşısında yalnız değil. Krizin tüm emperyalist-kapitalist sistemi etkisi altına alması, ona karşı tepkileri de ortaklaştırıyor. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde işçi ve emekçiler, grev ve direnişlerle krizin faturasının üzerlerine yıkılmasını kabul etmeyeceklerini haykırıyorlar. Bu, işçi ve emekçiler arasında enternasyonal birliği ve dayanışmayı güçlendiren bir zemin oluşturuyor. Bunu iyi değerlendirmek gerekiyor.

Kriz dönemleri, burjuvazinin militarizmi ve faşizmi yükselttiği dönemlerdir aynı zamanda. Kitlelerin yükselen tepkisini bastırabilmek için, bir yandan milliyetçilik ile zehirleyerek bölüp parçalamaya, bir yandan da faşist zorla sindirmeye çalışır. Almanya'da ve İtalya'da faşizmin iktidara gelişi, 1929 bunalımı dönemidir. 11 Eylül'den bu yana ABD ve Avrupa ülkelerinde gözle görülür biçimde artan faşizan uygulamalar, krizle birlikte daha da yoğunlaşacaktır.

Türkiye'de ise zaten yıllardır hüküm süren faşizm, daha da saldırganlaşmıştır. Son aylarda gerek Kürt halkına, gerekse işçi, emekçi, öğrenci eylemlerine saldırıların dozu iyice arttı. Şube ve cezaevlerinde işkenceler had safhada, yeniden işkencede ölümler başladı. Engin Çeber'in önce şubede, sonra cezaevinde günlerce süren işkencelerle öldürülmesi, bu saldırganlığın boyutlarını gözler önüne seriyor. Son olarak Hakkari'de gösteri yapanların üzerine polisin ateş açmasıyla bir Kürt genci daha can verdi. Sadece 2008 yılının 9 ayı içerisinde polis, tam 18 kişiyi öldürmüştü. Gün geçmiyor ki, bir işkence ve ölüm haberi duyulmasın.

Hal böyleyken hala "yetkilerinin artırılması" istiyorlar. Hükümet de gerek polisin gerekse askerin bu yöndeki taleplerini, ikiletmeden karşılıyor.

Kriz, kitlesel işsizlik ve açlıkla atbaşı giden savaş çığırtkanlığı, faşist ve şoven saldırganlık dönemi demektir. Buna karşı birleşmek ve mücadeleyi yükseltmekten başka çare yoktur. Aksi halde kapımızı çalacak olan sadece işsizlik ve açlık değil, insanal değerlerin yitimi, çürüme ve yokoluş olacaktır.

Dünyadaki ilk sosyalist devleti ortaya çıkaran Ekim devriminin yıldönümünü kutladığımız bugünlerde, "ya mücadele, ya çürüme!", "ya barbarlık, ya sosyalizm!" sloganını yükseltmeli, insanlığın tek kurtuluş olan devrim ve sosyalizm bayrağını daha güçlü dalgalandırmalıyız.

O k u r l a r a . . .

Merhaba,

Yaşanan ekonomik kriz, kitlelerde ona karşı tepkiyi de büyütüyor. Sürekli olarak krizin '29 bunalımına benzerlikleri anlatılıyor. İşçi ve emekçiler, '29 bunalımında yaşanan kitlesel kıyımı yaşamamak, krizin faturasını ödememek için harekete geçiyorlar. Daha şimdiden dünyada ve ülkemizde işçi eylemleri başladı bile.

Kitlelerdeki bu hareketlenme ve krizin şiddeti, burjuvazinin saldırganlığını, hak gasplarını, işkence ve gözaltındaki ölümleri artırıyor. İşkenceyle katledilen Engin Çeber'den sonra bir okurumuz ortada hiçbir gerekçe yokken, polisin keyfi gözaltı ve işkencesiyle karşı karşıya kaldı. Kahvede otururken keyfi olarak gözaltına alınan okurumuz Zeynel Sarar, bunu protesto etmek için sloganlar attı, arabaya bindirilmeye direndi. Onu döverek, sürükleyerek götürmek zorunda kaldılar. Daha arabaya binmeden başlayan işkence, götürüldüğü karakolda da devam etti. Soyarak dayak işkencesine maruz kalan okurumuz, karakolda da direnişini sürdürdü. Gözaltına alındığını gören tanıkların, semtteki devrimci kurumlara haber vermesi ve daha önce TİKB(B) davasından cezaevinde de yatmış olan Zeynel Sarar'ın karakolda direnişi sürdürmesiyle, birkaç saat sonra serbest bırakıldı. Ancak yaşanan bu türden olaylar, önümüzdeki dönemde kitle hareketi ve genel olarak muhalif kesimler üzerindeki baskının artacağını, buna karşı hazırlıklı olmak gerektiğini gösteriyor.

Gelecek sayımızda görüşmek üzere...

Abonelik ücreti: 6 aylık 20 YTL

Hesap numarası: Yediveren Kökleri Yayınevi- Garanti Bankası Şişli Şubesi- 152 / 6298889

Posta Çeki Hesabı: İst. Avr/Beyoğlu/Merkez 5697488

Abonelik ücretine posta masrafı dahildir. Okurlarımız 6 aylık ücret karşılığı dekontu merkez büromuza fakslandıklarında, dergimizi adreslerine göndereceğiz.

71. sayıda

3	Krize ve savaşa karşı mücadeleyi yükseltelim
4	İşkenceler, baskılar artıyor
5	Engin Çeber katledildi
	Öğrenci gençliğin mücadele günü 6 Kasım
6	Kriz ve işçi sınıfı
7	Metal TİS'leri kritik süreçte
8	İşçi sağlığı ve iş güvenliği tarihsel gelişimi
10	Artan şoven saldırılara, Kürt halkı isyanda
11	Aktütün baskını sonrası TSK'nın artan hırçınlığı
12	O'nun ardından...
13	Ergenekon davası sorunlu başladı
14	Ekim devrimi 91 yaşında
16	Kriz üzerine birkaç not
18	'29 bunalımı geleceğimizi anlatıyo
21	Geleceğimizin köprüsü tarihimiz
22	Yahudilere karşı Kasım pogromları
23	Seyit Rıza hakkında birkaç anı
24	Tarımda tekelleşme ve kriz-II

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müd: Ersin Hamurcu Adres: Kemalpaşa mah. Atatürk Bulvarı Bedrettin İnönü İş Merkezi No:114-41 Eminönü/İSTANBUL (Aksaray Pertevniyal Lisesi karşısı) Tel: (0212) 527 48 28 Faks: (0212) 527 48 29, e-mail:devrimcidurus@hotmail.com Baskı:Berdan MATBAACILIK, Davutpaşa cad. Güven San.Sit. C Blok No:215-216 Topkapı-İST Tel:(0212) 613 1211, YEDİVEREN KÖKLERİ BASIM YAYIM KÜLTÜR SANAT MAT.SAN.DİŞ TİC.LTD.ŞTİ. SAYI: 71, Kasım 2008 2 YTL. (KDV Dahildir)

Emperyalist sistemin içine düştüğü kriz, artık tüm çıplaklığı ile ortaya çıkmış bulunuyor. Başta ABD olmak üzere tüm emperyalistler, bu krizden nasıl kurtulacaklarına dair toplantı üstüne toplantı yapıyor, zirveler düzenliyor, paketler açıyorlar... Düne kadar krizin varlığını inkar eden ve pembe tablolar çizerek kitleleri aldatmayı sürdüren burjuva kalemşorlar ve tüm liberal ekonomistler, şaşkın vaziyetler. '90'lı yıllardan bu yana devletin ekonomiden elini çekmesi, küçülmesi üzerine vaaz verirken, şimdi batan bankaları devletin kurtarmasını istiyor, başka çarenin olmadığını söylüyorlar. "Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" düsturuna dayanan liberal ekonominin temelleri sarsılıyor. ABD ve AB ülkeleri, batan şirketleri devlet adına kurtarmaya, bankaların mevduatlarına devlet güvencesini

Sözkonusu "çevrimler" kapitalizmin başlangıç aşamasında onlarca yılı bulurken, sonrasında çok daha kısa zaman dilimlerinde cereyan etmektedir. Her çevrim üzerinden elde edilen daha fazla kar ve daha fazla üretim, kapitalist ekonominin hızını ve şiddetini kendiliğinden arttırmaktadır. Buna karşılık kapitalistlerin bulduğu çözümler, "maliyeti düşürmek" yani daha az işçi ile daha çok üretim yapmaktır. Ancak işsizlik ve kitlelerin alım gücünün azalması, krizi daha da derinleştiren bir rol oynar. Bu da, kapitalizmin açmazlarından biridir.

Bir diğeri, savaş ekonomisidir. Bugüne dek yaşanan emperyalist savaşların tam da kriz dönemlerinde ortaya çıkması rastlantı değildir. Savaşla yerle bir edilen ülke ekonomilerinin yeniden kurulması, tekelin fazla üretimini emen yeni pazar alanları açar çünkü. Başta silah sanayi olmak

ABD'den Japonya'ya kriz tüm dünyayı etkisine almışken, Türkiye'nin bundan etkilenmemesi düşünülemez. Başbakan'dan başlamak üzere devletin çeşitli kademelerinden, aksi yönde açıklamalar gelse de, bu mezarlıkta yürürken ısıklık çalmaya benzemektedir. Tabi ki, asıl amaç; kitleleri buna inandırmak, rehavete sürükleyip uyutmaktır. Bu arada burjuvaziye zaman kazandırmak ve onun adına gerekli tedbirleri almaktır. Aksi halde kriz korkusuyla yaşanacak panik, (örneğin bankalarındaki paraların çekilmesi) krizi daha da derinleştiren bir rol oynar, bu da burjuvaziye daha fazla sıkıştırır.

Başta hükümet olmak üzere burjuvazinin sözcüleri, krizin ABD'de yaşandığı, Türkiye'nin ABD ile ticari ilişkilerinin fazla olmadığı, dolayısıyla fazla etkilenmeyeceğini söylemektedirler. Hatta Atlantik'in öte yakasındaki krizin Türkiye'ye gelene kadar çok zaman alacağını iddia edenler vardır. Daha dün, "küreselleşme" ile "dünyanın bir köy kadar küçük" olduğunu söyleyenler, bugün ABD'nin uzaklığından dem vurarak krizden etkilenmeyeceğimizi söyleyebilmektedir. Son gelişmelerde de görüldüğü üzere, bu kesimlerin, her döneme uygun yalan ve demagojileri vardır. Kısa bir sürede açığa çıkacağını bilseler bile, bu tür manevralara başvururlar. Görevleri budur çünkü: Kitleleri oyalamak, krizin faturasının kitlelere yıkılabilmesi için burjuvaziye gerekli zamanı kazandırmak...

Krizle ilgili yalanların ise, ömrü çok kısa sürmüştür. Daha yazdıklarının mürekkebi kurumadan kriz, ABD'nin arkasından hem AB ülkelerini, hem de Türkiye'yi sallamaya başlamıştır. Tahmin edildenden çok daha hızlı biçimde yayılmakta ve etkisi çok daha şiddetli hissedilmektedir. Kaldı ki, emperyalist ülkeler, krizin faturasını en başta yarı-sömürge, sömürge halklara ödetmeye kalkarlar. Dolayısıyla Türkiye gibi emperyalizmin yarı-sömürgesi bir ülkenin krizden etkilenme oranı çok daha yüksek olur.

Zaten Türkiye'de de krizin belirtilerini görmek, fazla zaman almamıştır. İlk olarak, ülkeye çekmekle o çok övündükleri "sıcak para" kaçmaya başlamıştır. Döviz hızla yükselirken, TL değer kaybetmekte, borsa sürekli düşmektedir. Ama sadece mali sektör de değil, başta otomotiv olmak üzere sanayi kesiminde de belirtiler ortaya çıkmıştır. Otomobil satışlarında hızlı bir düşüş vardır. Aynı durum ev satışları için de geçerlidir.

Esasında bu belirtilerden çok önce, krizin sinyalleri mevcuttu. Geçtiğimiz aylarda büyüme oranının yıllar sonra ilk kez yüzde 4'ün altında kaldığı tespit edildi. (Bu rakamın yıl sonuna kadar daha da düşeceği bekleniyor). Keza işsizlik oranının

Krize ve savaşa karşı MÜCADELEYİ YÜKSELTELİM!

*Elimize posta kanalıyla ulaşan
TİKB(B) merkez yayın organı
"İhtilalci Komünist" in Ekim 2008
tarihli 65. sayısının başyazısını,
güncel öneminden dolayı kısaltarak
yayın ediyoruz.*

Burjuvazi, krizle birlikte yaşamı daha da çekilmez hale gelecek işçi ve emekçilerin eylemlerinin büyüyeceğinin farkındadır. Bunun kendisi için daha büyük bir tehlikeye dönüşmemesi için, bir yandan halkı şovenizmle zehirleyip birbirine kırdırma provaları yapmakta; diğer yandan komünist ve devrimci güçler üzerinde baskıyı arttırıp kitlelerden yalıtmaya çalışmaktadır. Tabi ki, onun planlarını işlemez kılmak, varolan sıkışmışlığını daha da arttırmak mümkündür. Bu, başta komünist ve devrimciler olmak üzere, işçi ve emekçilerin mücadelesiyle olacaktır.

arttırmaya çalışıyor.

Fakat bütün bu çabalar da krizi durdurmaya yetmiyor. Çünkü yaşanan kriz, kapitalizmin yapısal krizi. Sadece finans sektörüyle de sınırlı değil. Bankacılıktan ticarete, sanayiden tarıma, ekonomik sistemin tümünü kapsıyor. Öyle ki, IMF, DB gibi emperyalist finans kurumların başkanları bile bu krizi, "yüzyılın krizi" olarak tanımlıyorlar. Bugüne dek en sarsıcı kriz olan 1929 bunalımıyla karşılaştırıyor, onu bile aşacağından korkuyorlar.

Elbette korkunun ecele faydası yok. Çünkü krizler, kapitalizmin kaçınılmaz sonuçlarından biri. Kapitalist ekonomide, her canlanma ve büyümeyi, krizler takip ediyor. "Kapitalist çevrimler" olarak bilinen bu döngü, "bunalım, durgunluk, canlanma ve büyüme" şeklinde sürüp gidiyor. Her büyüme dönemi, bir önceki dönemin büyüme rakamlarının üzerine çıktığında tamamlanıyor ve o andan itibaren de yeni bunalımın zeminini hazırlıyor. Çünkü kapitalizmin temel yasası olan "azami kar" fazla üretime; fazla üretim ise, krizlere yol açıyor.

Bunlar, yıllar önce Marks tarafından ortaya konulan kapitalizmin işleyiş yasalarıdır. Emperyalizm dönemiyle birlikte, bunalımların sıklığı ve şiddeti de artmıştır.

üzere, birçok işkolunda canlanma başlar. O yüzden de tıpkı krizler gibi, savaşlar da bu sistemin kaçınılmaz sonuçlarıdır.

Şimdi tüm dünya yeniden büyük bir kriz dalgasıyla ve emperyalist savaşla karşı karşıya. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'nin başlattığı yeni emperyalist savaş, krizin derinleşmesi ve yaygınlaşmasıyla birlikte daha da büyüyecektir. Ekonomik olarak zor günler yaşayan ABD'nin savaşı büyütmekten başka çaresi yoktur. Her ne kadar işgal ettiği ülkelerde direnişleri durdurmaya başaramadıysa da, yeni cepheleler açmak zorundadır. ABD, Afganistan ve Irak'ı işgal ederek krizi önlemeyi, en azından ötelemeyi düşünmüş, belli bir süre bunu başarmıştır da. Ne var ki, işgal ettiği ülkeler başta olmak üzere savaşa karşı tüm dünyada gelişen protestolar, kitlelerde Amerikan karşıtlığının artması vb. ile evdeki hesabı çarşıya uymamış ve kriz, çok daha şiddetli biçimde önüne dikilmiştir. ABD içine düştüğü bu kriz-savaş girdabından kolay kolay kurtulamayacaktır. Bu sarmalın içinde attığı her adım, onu daha kötü durumlara düşürmekte, dünya ölçeğindeki prestijini sarsmaktadır. Tabi i ABD ile birlikte tüm kapitalist-emperyalist sistem sarsılmakta ve sorgulanmaktadır.

* * *

giderek arttığı saptandı. Resmi rakamlara göre bile, çalışabilir nüfusun yaklaşık yüzde 10'u işsiz durumdadır. Bu gerçekte yüzde 20'lere dayanmıştır. Krizin en önemli göstergesi olan, işsizliğin artması ve kitlelerin alım gücünün düşmesi, kendini bir süredir ortaya koymuştu. Bunun ilk farkına varanlar ise, hiç şüphesiz burjuvazi ve sözcüleriydi. Ancak uzun bir süre kitleleri oyalayarak tedbirlerini almaya başladılar. Bir yandan yeni yasalarla, işçi ve emekçinin varolan haklarını gaspettiler, bir yandan da iğneden ipliğe her şeye zam yaparken, işçi ve memur ücretlerini olabildiğince aşağıda tuttular. Her yerde esnek üretimi dayatıp yaygınlaştırdılar. Son olarak otomotiv sektöründe işçilere 15 gün "ücretsiz izin" verilmesi de, bunun bir sonucuydu. Tam da metal sektöründe TİS görüşmelerin başladığı bir dönemde işçilerin ücretsiz izine çıkarılması, krizi bahane ederek TİS'lere esnek üretimi geçirmeyi ve işsizlik korkusuyla sıfır zammı dayatmayı amaçlamaktaydı.

Kısacası burjuvazi ve onun devleti, krizin faturasını bir kez daha işçi ve emekçilere yıkmak için kolları çoktan sıvamış durumdalar. Bütün mesele bizde, bizim hazırlık derecemizde düğümlenmektedir.

* * *

Krizin belirtilerinin ortaya çıkmasıyla birlikte, işçi ve emekçilere dönük saldırıların yanı sıra, onların öncülerine saldırılar da artmıştır. Cezaevlerinde ve karakollarda artan işkenceler ve ölümler, bunun açık kanıtıdır. Devrimci ajitasyon-propaganda faaliyetlerine karşı devletin saldırganlığı artmış, basın açıklamaları bile polis zoruyla dağıtılır olmuştur. Diğer yandan asker cenazeleri faşist-şoven gösterilere dönüştürülürken, kimi bölgelerde Kürt-Türk çatışmasının provaları yapılmaktadır.

Burjuvazi, krizle birlikte yaşamı daha da çekilmez hale gelecek işçi ve emekçilerin eylemlerinin büyüyeceğinin farkındadır. Bunun kendisi için daha büyük bir tehlikeye dönüşmemesi için, bir yandan halkı şovenizmle zehirleyip birbirine kırdırma provaları yapmakta; diğer yandan komünist ve devrimci güçler üzerinde baskıyı arttırıp kitlelerden yalıtıma çalışmaktadır. Tabi ki, onun planlarını işlemez kılmak, varolan sıkışmışlığını daha da arttırmak mümkündür. Bu, başta komünist ve devrimciler olmak üzere, işçi ve emekçilerin mücadelesiyle olacaktır.

"Krizin faturası burjuvaziye!" diyoruz. Peki bunu nasıl başaracağız?

En başta krizin faturasını ödemeyi reddederek tabi ki. Bu, işten çıkarmalara, zamlara, şoven saldırılara, işkence ve baskılara karşı eylemli bir direniş hattı örerek mümkündür ancak. İrili-ufaklı bir dizi direniş ve eylemi güçlendirerek, sınıf dayanışmasını geliştirerek, yeni çıkan yasalara ve her tür hak gaspına karşı mücadeleyi daha da yükselterek, TİS'lerde çalışma ve yaşam koşullarını düzelten maddeleri dayatarak vb... Kısaca çivi çivi söker diyerek, artan saldırılara aynı şiddette bir karşı-saldırı dalgası başlatarak... Aksi halde krizi fırsata çevirmeyi başaran yine burjuvazi olacaktır. Bizlere ise daha ağır çalışma koşulları, daha fazla baskı ve işkence düşer.

Kriz koşulları, işçi ve emekçilerin devrimci propagandaya açık olduğu bir ortamı yaratır. Kapitalizmin teşhiri ve sosyalizmin propagandasına çok uygun bir ortam hazırlar. Çünkü daha geniş kesimler, kapitaliz-

min sonuçlarını bizzat yaşamlarında görmeye ve düzeni sorgulamaya başlarlar. Öyle ki, krizle birlikte kapitalizm liberal kesimlerce bile sorgulanmakta, Marks'ın haklı çıktığı konuşulmaktadır. Fakat tüm bunlar, krizin kendiliğinden işçi ve emekçileri mücadeleye çekeceği, hatta kapitalizmi çökerteceği yanılgısına düşürmemelidir. Bugüne dek kapitalizm, birçok kriz görmüştür. Tepkileri bastırdığı zamanlarda, faturayı işçi ve emekçilerin sırtına yıkarak aşmasını da bilmişlerdir. Ancak mücadelenin yükseldiği dönemlerde -ki bunların içinde I ve II. Emperyalist savaş sonrası arka arkaya gerçekleşen devrimler de vardır- iktidarının tümen yitirmemek için işçi ve emekçilere belli başlı hakları tanımak zorunda kalmıştır. Böyle dönemlerde krizden kazançlı çıkan burjuvazi değil, işçi ve emekçiler olmuştur.

Bugünkü krizde de bunu başarmak mümkündür. Türkiye'de son gerçekleşen 2000 krizinden farklı olarak bu kriz, tüm dünyayı sarmış durumdadır. Dolayısıyla mücadelenin dünya çapında olması ve birbirini etkilemesi kaçınılmaz. Örneğin Ford ve General Motors gibi emperyalist tekellerin krize girmesiyle işten atılma tehlikesi yaşayan otomobil işçileri, Avrupa'da eylemlere başlamıştır bile. Amerikan halkı, devletin dev tekelleri kurtarıncı, faturanın kendilerine yıkılmasına tepki göstermiş, "karlar özelleştiriliyor, zararlar kamulaştırılıyor" diyerek sokağa dökülmüştür.

Bu eylemlerin, tüm dünyada yaygınlaşması, burjuvaziyi daha da zor duruma sokacaktır. Dünya işçi ve emekçilerin ortak hareketi, işçiler üzerinde demoklesin kılıcı gibi sallanan fabrikaların "ucuz işçi cennetlerine taşınması" tehdidini de işlemez kılacaktır. Her yeri burjuvazi için cehenneme çeviren bir işçi-emekçi hareketi, burjuvaziye yeniden o büyük korkuyu, devrim korkusunu yaşatacak, kimi yerlerde iktidarını bile kaybettirecektir.

Bunlar bir kehanet değil; yaşanmış, gerçek olgulardır. Kriz ve savaş dönemleri, devrimler dönemidir aynı zamanda. Tarih, bunun somut örnekleriyle doludur.

* * *

Bu noktada öncülere çok önemli görevler düşmektedir. Kriz ve savaş koşullarında açıklık ve ölümler kırılan halklara umut olabilmek ve onları kurtuluşa götürecek tek yola, devrim ve sosyalizme kanallı edebilmek, öncünün çabasına, bilgi ve becerisine bağlıdır. Komünist ve devrimci partileri, büyük bir güç haline getiren, hatta iktidara taşıyan da, dağıtıp unufak eden de bu süreçlerde koydukları tavırlar olmuştur.

Bu bilinçle dönemi ve dönemin bize yüklediği görevleri iyi kavramalı ve üzerimize düşeni yapmalıyız. En başta nerede bir faşist-şoven saldırı var ise, ona karşı tepkileri örgütlemeli, bunu eyleme dökmeyi başarmalıyız. Keza nerede bir işçi-emekçi hareketi, direnişi var ise, orayı güçlendirmeli, dayanışma ağını genişletmeliyiz. Krizin nedenlerini en geniş kesimlere anlatmalı, burjuva yalan

ve demagogilerin gerçek yüzünü ortaya sermeliyiz. Krize ve savaşa dair ajitasyon-propagandayı arttırmalı, bu konuda çıkan materyalleri çok daha yaygın bir şekilde yapmalıyız. Başta işçi havzaları, işçi-emekçi semtleri olmak üzere her yerde krize ve savaşa karşı duvar yazılarını, pul ve afişleri arttırmalı, bildiri ve özel sayıları daha geniş kesimlere ulaştırmalıyız.

Kısacası gerek ajitasyon-propaganda faaliyetlerini, gerekse eylem kapasitemizi, ikiye-üç katlamamız gereken bir döneme giriyoruz. Böylesi dönemlerde rutin faaliyetlerle yetinemeyiz. (...) Kriz ve savaş olgusunu iyi kavramalı ve faaliyetleri katlayacak şekilde kendini yeniden örgütlemeliyiz. (...) Aksi halde, ya bir kez daha krizin faturası halkın ve bizim sırtımıza yıkılır, bu da daha büyük bir yıkım ve çürüme getirir; ya da kendiliğinden yükselen hareket, bizleri aşar gider, doğru önderlikten yoksun olduğu için amacına ulaşmaz. Her iki durumda da kaybeden biz oluruz, devrim olur.

Sorumluluğumuz bu denli ağır, bir o kadar da belirleyicidir. Bunun bilinciyle hareket edilmelidir.

İşkenceler ve baskılar artıyor

Geçtiğimiz ay, yine işkence olaylarının, kitle eylemlerine saldırıların, yayın toplatma ve kapatmaların yoğun olduğu bir ay oldu. Cezaevlerinde tutsaklar üzerindeki baskılar arttırıldı ve katliam provalarına dönüştürüldü.

22 Ekim'de Beyoğlu Emniyeti tarafından gözaltına alınan beş genç, savcılığa işkence gördüklerine dair suç duyurusunda bulundu.

21 Ekim'de Şırnak'ın İdil ilçesinde gerçekleşen eylemleri bahane eden polisler 8 kişiyi ağaca bağlayarak işkence yaptılar. Bu işkenceyi yapanlar savcılık tarafından tespit edilirken, 3 polis teşhis edildi.

24 Ekim'de 4 gence polisin kimlik sorması üzerine tartışma çıkınca, polisler gençleri gözaltına aldılar. Taksim Emniyet Amirliği'nde gençlere işkence yapıldı ve biber gazı sıkıldı. İzmir'de toplanan imzaları göndermek isteyen DTP'lilere polis saldırdı. Saldırıda gözaltına alınanlardan İzmir İHD yöneticisi Resul Yıldız'ın kaburgaları çatladı.

İHD, Ocak 2008 ile Ekim 2008 tarihleri arasında cezaevlerinde yaşanan hak ihlalleri raporunu açıkladı. Rapora göre bu süre içinde 26 kişi yaşamını yitirdi. 370 tutuklu ve hükümlü sağlık hakkı engellenmesiyle karşılaşırken, hala cezaevinde 270 hasta tutuklunun bulunduğu belirtildi. Özellikle F Tiplerindeki baskıların artarak sürdürüldüğüne vurgu yapıldı.

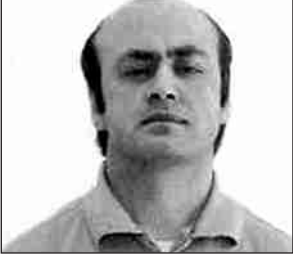
18 Ekim'de Gebze Cezaevi'nde kalan kadın siyasi tutsaklara adli tutsaklar tarafından saldırı düzenlendi. 9 kadın tutsağın yaralandığı saldırıda, bıçaklar, kalaslar ve camlar kullanılırken, idare yaptığı açıklamada "adli mahkumlar milli duygularla hareket etmişler, bir şey yapamazdık" diye saldırıyı sahiplendi.

Yusuf Şanlı ve Kenan Dinçer isimli iki siyasi tutsak Elbistan Cezaevi'nden kaçırılarak Sivas E Tipi Cezaevi'ne götürüldü. Tutsaklar yıllarca Sincan F Tipi'ne sevk olmak istediklerine dair dilekçeler vermişlerdi.

Mücadele Birliği Dergisi, Genç Ekin Sanat Merkezi, Sarıgazi Ayışığı Sanat Merkezi, Gazi Ayışığı Sanat Merkezi ve Ser Matbaası polisler tarafından basıldı. Ev baskınlarıyla birlikte 18 kişi gözaltına alınırken basılan kurumlar talan edildi.

Yürüyüş Dergisi'nin 18 Ekim 2008 tarihli 3. sayısı Kars Sulh Ceza Mahkemesi tarafından "Terör örgütünün propagandasını yapmak" iddiasıyla toplatıldı.

Engin Çeber Katledildi

28 Eylül 2008 tarihinde Sarıyer'in Derbent Mahallesi'nde, daha önce Yürüyüş dergisi satar-ken yaralanıp felç olan Ferhat Gerçek için yapılan basın açıklamasından sonra Engin Çeber ve yanındaki arkadaşları, polis tarafından dövülerek gözaltına alındılar. İstinye Karakolu'na götürülene kadar işkenceye maruz kaldılar. Saat 18 civarında İstinye Devlet Hastanesi'ne götürüldüler. Verilen doktor raporlarında da işkence belgelendi. Engin Çeber'in raporunda; "üst dudağında sıyrık, gözkapagında kızarıklık ve kafa arkasında şişlik" yazıyordu. Sağlık raporunun ardından da işkenceler durmak bilmedi ve ikinci kez hastaneye gece yarısı götürüldüklerinde vücuttaki işkence izleri daha da artmıştı. Çıkarıldıkları mahkemede, bir kişi dışında hepsi tutuklandı.

Özgür Karakaya, Engin Çeber ve Cihan Gül Metris Cezaevi'ne götürüldü. İşkence burada da aralıksız sürdü. Daha sonra ortaya çıkan belgelere göre, Engin Çeber ve arkadaşları doktor tarafından görülmeden ve muayene dahi edilmeden sağlam raporu yazılarak alınmıştı. Cezaevine girerken aramalara karşı direndikleri için dakikalarca coplarla ve kalaslarla dövüldüler. Devlet kurumlarının ve oluşturulan araştırma komisyonunun yaptığı incelemelerde, bu durum kameralarda da tespit edildi. Engin Çeber'in 25 dakikaya yakın dövüldüğü anlaşıldı. Engin Çeber, avukatlarına sayımda ayağa kalkmadığı ve yaptırımlara uymadığı için iki kez dayak yediğini söylemişti. Çeber, durumunun kötü olduğunu ve burada öldürülebileceklerini de eklemişti.

Bunun üzerine avukatı Taylan Tanay, İstanbul Tabipler Odası'nı ve Çağdaş Hukukçular Derneği'ni durumdan haberdar etti. Oluşturulan heyet, 8 Ekim'de Metris'e gittiğinde iki tutsakla görüştürüldü. Engin Çeber'le görüşmek istediklerini söyleyince, cezaevi müdürü Engin Çeber'in öldüğünü söyledi. Çeber, beyin kanaması nedeniyle Şişli Etfal Hastanesi'ne kaldırılmış ve beyin ölümü gerçekleşmişti. Avukatları derhal tahliye edilmesi için dilekçe verdiler, ama tahliye kararı ancak Çeber öldükten sonra çıktı.

Engin Çeber'in cenazesi 12 Ekim'de 1 Mayıs mahallesinde yoldaşları ve devrimciler tarafından kızıl bayraklar eşliğinde defnedildi. 2 bin kişinin katıldığı cenazede, Engin Çeber'in fotoğrafları taşınırken, pankartlar ve atılan sloganlarda yaşanan katliamın hesabının sorulacağı ifade edildi. Cenaze sırasında, "Engin Çeber Ölümsüzdür", "Devrim Şehitleri Ölümsüzdür", "Devrimci Tutsaklar Onurumuzdur", "Katiller Halka Hesap Verecek", "Katil Devlet Hesap Verecek" sloganları atıldı.

Engin Çeber'in beyin ölümünün gerçekleşmesiyle eylemler de başladı. Başta Halklar Cephesi olmak üzere birçok devrimci ve demokrat kurum açıklamalar yaptı. Açıklamalarda Engin Çeber'in katilinin devlet olduğuna vurgu yapılırken, katillerin derhal cezalandırılması istendi.

Oluşan bu yoğun baskı sonucunda 19 gardiyan görevden alındı ve haklarında soruşturma açıldı. Meclis'ten komisyonlar oluşturularak işkence olayı araştırıldı ve işkence, kamera görüntüleriyle, tutukluların ifadeleriyle belgelendi. Engin Çeber dövüldüğü sırada yanında bulunanlar, ilk başta korktukları için ifade vermediler. Ama 19 gardiyanın görevden alınmasının ardından "vicdan azabı çektiklerini ve can güvenliklerinin sağlanması halinde gardiyanları teşhis edebileceklerini" belirterek ifade verdiler.

Yükselen eylemler sonrasında Engin Çeber'le birlikte tutuklanan Özgür Karakaya ve Cihan Gül tahliye edildiler. Engin Çeber'in sadece cezaevinde işkenceye maruz kalmadığı defalarca söylenmiş olmasına rağmen, polis ve cezaevi idaresi, sorumluluğu birbirlerinin üzerine yıkmaya çalıştılar. İstanbul Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah; "bizde işkence görmemiş, öyleyse cezaevi neden kabul etti" açıklamasında bulundu. Ancak sonuçta, işkence yapan polislerin de içinde olduğu 90 polisi teşhis için mahkemeye çıkartmak zorunda kaldı. Engin Çeber ile birlikte gözaltına alınan ve İstinye Karakolu'nda beraber işkence gören arkadaşları, polislerden 15'ini teşhis ettiler. Adalet Bakanı ise, Çeber'in ailesinden "özür dileyerek" yaşananların münferit olaylar olduğunu tekrarladı.

Adalet Bakanının özür dilemesi ilk defa yaşanan bir olaydı. Bu geri adımın konjonktürel birtakım nedenleri olabilir; AKP'nin son dönemde yıpranan imajını düzeltmek, "demokratikleşiyoruz" görüntüsü yaratmak vb. Ama asıl neden, Çeber'in ölümünün arkasından yükselen eylemler ve bunun yarattığı baskıdır. Olay çok çarpıcı ve açıktı, üzerine gidilmesi ve eylemlerle sürekli gündemde tutulmasıyla, devlet geri adım atmak zorunda kaldı.

Çeber'in ailesinin tutumu da bu basıncın önemli bir parçasıdır. Ailesi, başından itibaren konunun örtbas edilmesine izin vermedi, tersine üzerine gitti. Adalet Bakanlığının özürne karşılık Çeber'in babasının, "özür dilemesini kabul etmiyorum, katillerin yargılanmasını ve başka ölümlerin yaşanmamasını istiyorum" diyerek, onurlu bir duruş sergiledi.

Cezaevleri, devletin devrimcileri teslim almak, devrimci kimliğini unutturmak, cezalandırırken onursuzlaştırmak için kurduğu mekanlar. Koşuş sisteminde bunu tam olarak başaramıyordu. 19 Aralık katliamının arkasından F tipleleriyle bu hedefe daha fazla ulaştı. Çünkü devlet, devrimcilere dönük olarak gerçekleştirdiği katliamların, işçi ve emekçiler üzerinde bir tehdit olmasını amaçlar. Devrimcileri teslim almayı başarırsa, kitleleri de yalnızlaştıracağını, çaresizleştireceğini ve teslim alabileceğini bilir. Bu nedenle cezaevleri direnişleri, devrim ile karşı-devrim arasında son derece sert, şiddetli ve kıran kırana geçmektedir.

Bu mücadelede sayısız şehit verildi. Devrimciler kimliklerini ve onurlarını korumak için kimi zaman ölüm orucunda, kimi zaman işkence altında ölümü göze aldılar. Engin Çeber, bu geleneğin izinden giden yiğit bir devrimci olarak şehit düştü.

Öğrenci gençliğin mücadelesinin günü 6 Kasım

6 Kasım, Yüksek Öğrenim Kurumu YÖK'ün kuruluş günü. 1981 yılında çıkarılan bir kanunla YÖK yasallaştı ve 12 Eylül'ün en önemli kurumlarından biri olarak üniversitelerin tepesine çöreklandı. Asıl amacı, '60'lı yıllardan itibaren yükselen öğrenci gençlik hareketini sindirmek, aydınların en duyarlı kesimi olan öğrencileri, düzenin hizmetine sokmaktır.

Başına Amerika'dan gelen İhsan Doğramacı'nın geçirildiği YÖK; ilk iş olarak öğrenci gençliğin uzun yıllara dayanan mücadelesiyle elde ettiği kazanımları gasp etti. Üniversitelere kışla düzeni getirdi. Bilimsellik adına ne varsa ortadan kaldırdı. Tamamen devletin öngördüğü müfredatı dayatarak gerici-şoven bir eğitim sistemi oluşturdu.

YÖK'le birlikte paralı üniversite dönemi de başladı. Her yıl artan harçlarla YÖK üyeleri ceplerini şişirdiler. Emekli olduktan sonra da özel üniversiteler kurdular. İlk özel üniversitenin başına YÖK başkanı Doğramacı'nın geçmesi manidardır. Böylece üniversiteler bir rant kapısı haline getirildi. Bugün faaliyet gösteren 77 üniversitenin sadece 29'u devlet üniversitesidir. Geriye kalanı vakıf ve özel üniversitelerdir.

Kısaca YÖK, 12 Eylül faşizminin öğrenci gençlikten adeta intikam almak için oluşturduğu bir kurumdur. Ve bugüne dek, kimi düzenlemeler yapılarak korunup kollanmıştır. Bu bile, 12 Eylül zihniyetinin hiçbir dönem ortadan kalkmadığının kanıtıdır.

Fakat YÖK kurulduğu günden bu yana başta öğrenci gençlik olmak üzere, öğretim üyeleri ve çalışanların büyük tepkisini topladı. Bu tepkiler, irili-ufaklı birçok eylemle ortaya kondu. '80'li yılların sonunda öğrenci gençlik hareketinin yeniden yükselmeye başlamasıyla birlikte de YÖK'ün kuruluşu olan 6 Kasım, YÖK'e karşı mücadele günü halini aldı ve her 6 Kasım'da binlerce öğrenci, protesto gösterilerine katıldı. Bu bazen boykot, bazen işgal bazen de kitle gösterisi biçiminde oldu. Kuşkusuz eylemin biçimini, içinde bulunulan dönemin objektif ve subjektif koşulları belirledi. Ancak yaklaşık 20 yıllık bir süredir 6 Kasım, öğrenci gençliğin mücadele günü olarak şekillendi ve her 6 Kasım'da YÖK'ü protesto eden çeşitli eylemler yaşama geçirildi.

Bu yıl da 6 Kasım, üniversite gençliğinin protestolarıyla karşılanacaktır. Bugün öğrenci gençlik hareketi, her ne kadar eski gücünden yoksun ise de, 6 Kasım'ı, yine eylemli geçirecektir. Çünkü 6 Kasım'ın öğrenci hareketi içindeki yeri farklıdır. Hareketin en geri döneminde bile, 6 Kasım'ı gündeme oturmaya, YÖK tartıştırmaya başarmıştır.

Bugün YÖK, burjuva kliklerin "laik-dinci" kamplaşmasında, çekiştikleri kurumların başında geliyor. AKP hükümeti önce YÖK başkanını, ardından birçok üyesini değiştirerek YÖK içindeki dengeyi kendi lehine çevirmeyi başardı. Her klik, öğrenci gençliği ve öğretim üyelerini bu yapay saflaşmanın içine çekmeye, kendine taban oluşturmaya çalıştı. Fakat üniversiteli gençlik, burjuva siyasetinin değil, işçi-emekçi hareketinin bir parçasıdır. Militan bir geçmişi, yarattığı birçok değeri vardır. Deniz, Mahir, Kaypakkaya, Fatih, Yoldaşcan gibi çok değerli önderler yetiştirmiştir. Bugünkü dağınıklık ve gerileme, geçicidir. Yeniden işçi-emekçi hareketine bağlanacak ve geleneğine uygun bir şekilde mücadeleyi yükseltecektir.

Emperyalist-kapitalist sistemin kriz içinde kıvrandığı, dünyada ve ülkemizde savaş çığırıklılığının, faşist-şoven saldırganlığının arttığı bir dönemde, gençlik, geleceğin temsilcisi olarak yeniden ortaya çıkmalı, devrim ve sosyalizm bayrağını yukarıya kaldırmalıdır. Yeni öğretim dönemine yine faşist saldırılar ve idare baskısıyla giren üniversiteli gençlik, 6 Kasım'da krize, savaşa, faşist-şoven saldırılara karşı gençliğin sesi olmalıdır.

Kapitalist kriz, tüm dünyada dalga dalga yayılıyor. Bütün müdahalelere rağmen, uluslararası dev tekel-ler batmaktan kurtulamıyor...

Bir yanda aşırı üretimden kaynaklı devasa stoklar, diğer yanda artan yoksulluk ve işsizlik... Kapitalizmin krizinin nedeni de, açmazı da buradadır.

Krizin faturası işçi ve emekçilere yıkılıyor

Emperyalist-kapitalist devletler, tekelleri kurtarmak için milyar dolarlar akıtırken, zar-zor geçinen ve krizle birlikte çok daha zor duruma düşen işçi ve emekçiler için tek bir kurtarma girişimi sözkonusu değil. Aksine tekel-lere akıtılan paralar da işçi-emekçilerin cebinden çıkıyor. ABD'de milyonlarca emekçinin gelecek güvencesi için para yatırdığı emeklilik fonları, krizle birlikte eriyip gitti. Şimdi hiç sıkılmadan *"kusura bakmayın, emeklilik fonları bat-tı, birikimleriniz uçtu gitti"* diyorlar.

ABD de 2008'in başından bu yana 2.2 milyon kişi işinden oldu. Sadece Ağustos ayında 400 bin kişi işsiz kaldı. Renault, Avrupa'daki fabrikalarından 2000 işçiyi çıkarmayı planlıyor. Volvo da, 1000 işçiyi çıkarmayı hedeflediğini açıkladı. Bilgisayar şirketlerinden HP, önümüzdeki iki yıl içinde 1400 işçiyi işten çıkaracağını bildirdi. Avrupa'da başta otomotiv sektörü olmak üzere birçok sektörden işçi çıkarmalar başladı. ABD'de milyonlarca emekçi, evsiz kalmış durumda. Büyük metropollerin sokakları, evsizlerin kurdukları çadırlarla doldu.

"İşçi sınıfının düşkünler tabakası ve yedek sanayi ordusu ne kadar yoğun olursa, yoksulluk da o kadar yoğun ve yaygın olur" diyor Marks. Bu, kapitalizmin genel yasasıdır. İşsizlerin çokluğu, burjuvaziye, işçi ücretlerini alabildiğine düşürme, çalışma koşullarını ağırlaştırma zemini sunar. Kriz dönemlerinde ise işsizlik adeta çılgınlığa, bu da daha az ücretle daha yoğun sömürü demektir.

Artan vergiler, temel tüketim maddelerine yapılan zamlarla da, krizin faturası işçi ve emekçilere yıkılıyor. BM'nin rakamlarına göre, temel gıda fiyatları son üç yılda yüzde 83 oranında artmış durumda. Yine BM'nin verilerine göre, günümüzde 800 milyondan fazla insan, yatağa aç giriyor. Biliyoruz ki, gerçek rakamlar, bunların çok üzerindedir ve krizle birlikte tırmanışa geçmiştir.

Türkiye'de de işsizlik ve hak gaspları artıyor

Türkiye'de de kriz, daha fazla işsizlik olarak kendini göstermeye başladı. Son aylardaki işsizlik oranındaki artış, resmi olarak da ifade ediliyor.

İrili ufaklı birçok atölye ve işyerinin kapanması, işsizlik kervanına yenilerini kattı. Çorlu Deri Organi-

KRİZ ve İŞÇİ SINIFI

Krizin faturasını ödemeyi reddedelim!

İşçi sınıfı deneyimlerinden çok iyi biliyor ki; burjuvazi, her başı sıkıştığında "maliyeti kısma" adı altında hemen işten çıkarmaya ve çalışma koşullarını ağırlaştırmaya başlar. Kriz dönemlerinde bu durum, çok daha büyük boyutlara ulaşır. Sadece işçi çıkarmalar da değil, hakların tamamen gaspedilmesi, sıfır zam ve esnek üretim gibi saldırılar, arka arkaya sökün eder.

ze Sanayi Bölgesi'nde 130 fabrikadan 60'ının kapandığı açıklandı. Otomotiv sektöründe ise, krizi gerekçe göstererek üretime ara vermeler başladı. Tofaş, Ford Otosan, Toyota, Goodyear, gibi büyük fabrikalar, bir hafta ile 15 gün arasında "ücretsiz izin"ler verdiler. Bunlar, daha ilk sarsıntıda ortaya çıkan sonuçlardır. Önümüzdeki günlerde daha da şiddetleneceği kesindir.

İşçi sınıfı deneyimlerinden çok iyi biliyor ki; burjuvazi, her başı sıkıştığında "maliyeti kısma" adı altında hemen işten çıkarmaya ve çalışma koşullarını ağırlaştırmaya başlar. Kriz dönemlerinde bu durum, çok daha büyük boyutlara ulaşır. Sadece işçi çıkarmalar da değil, hakların tamamen gaspedilmesi, sıfır zam ve esnek üretim gibi saldırılar, arka arkaya sökün eder.

Burjuvazi, yine gözünü "işsizlik fonu"nda biriken paralara dikmiştir. Batan şirketleri kurtarmak için bu fondaki paraların kullanılması sözkonusudur. Daha önce de işsizlik sigortasında biriken paralarla burjuvaziye peşkeş çekilmişti. Şimdi tümünü gaspetmek istenmektedir.

Geçtiğimiz günlerde Ankara Sanayi Odası (ASO) Başkanı Nurettin Özdemir, krizi fırsata çevirebilmek için *"maliyetin toplumca paylaşılması gerektiğini"* buyurdu. Sanki krizi tüm toplum yaratmış gibi! Özdemir, daha da ileri giderek *"en büyük risk kıdem tazminatlarında"* dedi ve gerçek niyetini ortaya koydu. İşçi ve emekçilerin gelecekleri için yamsalsal önemde olan kıdem tazminatları da gaspedilecek. Burjuvazi bunu bir süredir dillendiriyordu. Şimdi krizi de bahane ederek, bu çok önemli hakkı, gaspetmeye hazırlanıyor.

Esnek üretim, sıfır sözleşme vb. dayatmalar başladı bile. Örneğin metal işkolunda başlayan TİS sürecinde, patronlar sözleşmeye ücretlerde yüzde 4 gibi komik bir rakam öneriyorlar. Keza mesai ücretlerinin yüzde 100'den yüzde 75'e indirilmesini,

esnek çalışma yöntemlerinin sözleşmeye konulmasını istiyorlar. Bir yandan da işçi çıkarmalara başlamış durumdadır.

İşçilerin iyice budanan haklarına göz diken ve sıfır zam dayatan bu tekeller, bu süre içinde

devasa karlar elde ettiler, ediyorlar... Birleşik-Metal-İş'in yaptığı bir araştırmaya göre; imalat sanayinde 1997 yılında 100 olan reel birim ücretler, 2007 yılının sonuna gelindiğinde 50'ler düzeyine gerilemiştir. Bu da işçilerin 10 yıl içinde üretilen değerden aldıkları payın, 10 yıl öncesine göre yarı yarıya azalması demektir. Buna karşılık metal şirketlerinin 2007 yılının karlarının toplamı, işçilerin yaklaşık beş yıllık ücretlerini ödemeye yetmektedir. Yani sadece bir yıllık karları ile, işçilerin beş yıllık ücretleri ödendiği halde, bugün komik ücret artışları önerebilmektedirler.

Elbette bu, sadece metal işçilerinin değil, tüm işçi ve emekçilerin karşı karşıya bulunduğu durumdur.

Krizin faturasını ödemeyelim!

Kriz, burjuvazi için nasıl karlarına kar katma fırsatı ise, işçi ve emekçiler için de mücadeleyi yükseltme, hak ve özgürlüklerini genişletme fırsatı olarak değerlendirilmelidir.

"Krizin faturasını ödemeyeceğiz!", "Krizin faturası burjuvaziye!" şiarıyla mücadeleyi yükseltmekten başka çare yoktur. ABD, işçi ve emekçileri, "kurtarma paketleri"ne karşı eylemlere başlamıştır. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde işçiler, işten atmalara karşı protesto gösterileri ve grevler yapmaktadır. Örneğin Yunanistan'da sendikaların çağrısıyla bir günlük genel grev yapılmıştır.

Krizin bir bütün olarak emperyalist-kapitalist sistemi vurmasıyla birlikte, tepkiler ve eylemler de uluslararası bir boyut kazanmış durumdadır. Bu, işçi ve emekçilerin dünya ölçeğinde birliğinin ve mücadelesinin zeminini güçlendirmektedir.

Böyle bir dönemde devrimci demokrat öncü işçilere ve sendikalara büyük bir görev düşüyor. Çünkü patronların en büyük yardımcısı, yine sendika ağaları olacaktır. Buna izin vermemek için, devrimci işçilerin ve sendikacıların inisiyatifi ele alması, birleşik mücadeleyi örmeleri gerekir. Bu, çağrılar yapmaktan öteye geçmeli, somut eylem ve pratik üzerinden olmalıdır.

Kapitalizmin yarattığı acıları, sıkıntıları çekmek zorunda değiliz! İnsanlığı felakete sürükleyen kapitalist sisteme karşı, sınıfsız-sömürsüz-savaşırsız bir dünya istemini, daha güçlü haykırmalı ve bu uğurdaki kavgayı büyütmeliyiz!

100 bin metal işçisini ilgilendiren TİS görüşmeleri tıkandı. Uyuşmazlık zaptı tutuldu.

Bir süredir MESS ve işkolunda örgütlü DİSK'e bağlı Birleşik Metal-ış, Türk-ış'e bağlı Türk Metal-ış ve Hak-ış'e bağlı Çelik-ış arasında süren grup TİS görüşmeleri, MESS patronlarının yüzde 4.15 gibi komik ücret zammı ve esnek çalışmayı sözleşmeye koymak için dayatmasından dolayı tıkandı, uyuşmazlık zaptı tutuldu.

Nasıl bir süreçten geçiyoruz?

Oldukça kritik bir dönemden geçiyoruz. En ağır çalışma koşullarının ve yoğun işgücü sömürsünün yaşandığı işkolunda imzalanacak sözleşme, sadece metal işçilerini değil, bütün işçi sınıfını ilgilendirecektir. Çünkü metal sektörü ekonominin kilit noktalarındandır. Dolayısıyla sınıf mücadelesi açısından da kilit önemdedir. Ve kapitalizmin yaşadığı ekonomik krizle birlikte önemi, daha da artmıştır. Patronlar kriz bahanesiyle saldırılarını arttırmaya başladı bile. Üretime ara vermeler, işten atma tehditleri, TİS sözleşmesine düşük ücreti, esnek çalışmayı dayatmaları vb...

Özelleştirme ve GSS vb. son yıllardaki saldırıdır. Bu hak gaspları, ağır çalışma koşulları, yoğunlaşan işgücü sömürsü ile beraber yaşanmaktadır. Krizle birlikte bu saldırılar daha da artacaktır. Diğer yandan işçi emekçilerin mücadelesi de ilerlemekte, özellikle metal işkolunda sendikalarda örgütlenme isteği artmaktadır. Bu yüzden işten atılan işçilerin direnişleri sürmektedir. GSS'ye karşı oluşan kitlesel eylemliliklerde azalma olsa da, devam etmektedir. Kriz nasıl yeni saldırılar getiriyorsa, işçi ve emekçi eylemlerinde de artış olacaktır. Birleşik kitlesel eylemlerin örgütlenmesine daha elverişli bir zemin sunacaktır.

Metal iş kolundaki önceki TİS süreçlerinde patronlar, "esnek üretim" dayatmasıyla masaya otururlardı. "Ya esnek çalışma ya da ücretlerde ve sosyal haklarda istediğimizi kabul edin" kartını ileri süren patronlar, baştan saldırıyla geçerek durumu kendi lehine çevirmeyi bildiler. Bunda en büyük yardımcıları her zamanki gibi işbirlikçi sendika ağaları oldu. Sendika ağaları, "esnek çalışma biçimlerini kabul etmediklerini" söyleyip kendilerine övünme payı çıkardılar ve bunu, TİS'leri satmanın örtüsü yaptılar. Oysa ücretlerde, sosyal haklarda büyük tavizler verildi. Diğer taraftan, sözleşmeye girmese de "telafi çalışma", "ödünç işçi" vb. şeklinde zaten esnek çalışma biçimleri fiilen hemen hemen bütün işletmelerde uygulanıyordu. Yapılması gereken, fiilen yapılan bu uygulamaların da kaldırılmasını dayatmak olmalıydı. Böyle bir hüküm sözleşmeye koyulmalı, uymayanlara ağır cezai yaptırımlar maddesi eklenmeliydi.

Kriz ve TİS

Burjuvazi kendi yarattığı krizin faturasını işçi emekçilere yüklemeye çalışıyor. Emperyalist ülkeler tekelleri kurtarmak için kurtarma paketlerini devreye soktular. Elbette bu paketlerin masrafını işçi ve emekçiler çekecek. Aynı zamanda sömürge, yarı-sö-

mürge ülkelerin işçi emekçilerine bindirilecek. Yine kriz bahanesiyle çalışma koşulları ağırlaşacak, on binlerce işçi işini kaybedecek...

Türkiye işçi ve emekçileri de krizin faturasından payına düşeni almaya başladı. Özellikle metal işçileri krizin sonuçlarını daha yakından biliyor. '93 ve 2001 krizlerinin acısını en çok metal işçileri yaşadılar. O dönemde de patronlar "kriz var, fedakarlık yapmalısınız; ya fedakarlık ya işsizlik..." demişlerdi. Sendika ağaları da fazlasıyla "fedakarlık" yapmış, işten atmalara tepki göstermemiş, uzun çalışma saatlerini kabul etmiş, sıfır sözleşmeyi imzalamışlardı.

Birleşik Metal-ış sendikasının 2008 Ekim tarihli "Metal İşçisinin Gerçeği" bülteninde sunduğu araştırma oldukça çarpıcıdır. Araştırmaya göre, imalat sanayinde 1997 yılında 100 olan reel brim ücretleri 2007'nin sonuna gelindiğinde 50'ler düzeyine gerilemiştir. Reel birim ücretler üretimde yaratılan değer işçiler ile sermayenin arasında nasıl bölüşüldüğünü göstermektedir. Bu da 10 yıl içerisinde işçilerin ürettiği değerden aldıkları payın 10 yıl öncesine göre yaklaşık yarı yarıya azalması demektir. Yani imalat sanayisinde işçi sınıfının sömürsü 10 yıl içerisinde aşırı derecede yoğunlaşmıştır.

Bugün de yine patronlar "kriz var, fedakarlık edin, krizi toplumca karşılayalım" diyerek geliyorlar. İşsizlik fonundaki (ki büyük oranda zaten kullanıyorlar) birikime, kıdem tazminatına gözlerini dikmişler. MESS patronları, kriz bahanesiyle sözleşmeye esnek çalışma biçimlerini, yüzde 4.15 ücret zammını, ikramiye ödemelerinin yarı yarıya düşürülmesini, yüzde 100 olan fazla mesai ücretlerinin yüzde 75 düşürülmesini dayatıyor. Sözleşmeyi istedikleri şekilde bağtılamak için kriz ortamını kendi lehine fırsata çevirmeye çalışıyor. Şimdiden işten atma tehditlerine ve üretime ara vermeler başladı. Bununla "zaten kriz var, üretimde sınırlama ve işten çıkarmalar olacak, gelin istediğimiz doğrultuda sözleşmeyi imzalayın" diyorlar. Birleşik Metal-ış sendikasının yaptığı bir araştırmada, metal şirketlerinin 2007 karlarının toplamı, işçilerin yaklaşık 5 yıllık ücretlerini ödemeye yetiyor. Ama bu onların daha fazla kar hırsı ile işçi ücretlerin düşük tutma çabasını azaltmıyor.

Birleşik Metal-ış'ın tutumu

Birleşik Metal-ış sendikası uyuşmazlık zaptından sonra bir basın açıklamasıyla bir eylem planı ortaya koydu. Buna göre TİS imzalanana kadar her cuma günü sabah servislerinden inilerek protesto yürüyüşleri yapılacak, fazla mesailere kalınmayacak, gazete ilanları, afiş-bildiri, toplantılar, yakalara talepleri içeren rozetlerin takılması vb. eylem ve etkinlikler yapılacaktır.

İlk eylemler de gerçekleşti. "Krizin faturasını ödemeyeceğiz" eylemlerde atılan başlıca slogandı. Birleşik Metal-ış'ın uyuşmazlık zaptı tutulduktan sonra hemen eylem planı ile çıkması olumlu bir adımdır. Ama Birleşik Metal-ış her TİS sürecinde bütün metal işçilerini öncüsü iddiası ile öne çıkmakta, Türk Metal TİS'leri sattıktan sonra "onlar imzaladı yapacak bir şey yok" gerekçesiyle satışa imza atmaktadır. Türk Metal, patronların taşeronluğunu bu TİS'te de yapacak. Bunun ilk işaretini verdiler zaten. Faşist Türk Metal Gölcük Şube Başkanı Yücel, Ford fabrikasının üretime ara vereceğini doğrulayarak "Avrupa'da ya-

şanan kriz ülkemizde özellikle otomotiv sektörünü olumsuz etkiliyor, üretime ara verilecek. Ara vermelerin bir kısmı yıllık izinlerden kesilecek, bir kısmı da telafi çalışmayla giderilecek. Biz bu süreci izinlerle geçiştirmek istiyoruz. Allah muhafaza bir işten çıkarma olursa, önceliği kendi isteği ile ayrılmak isteyen arkadaşlara vereceğiz" diyerek Türk Metal'in tavrını ortaya koyuyor.

Burada Birleşik Metal-ış sendikasının tutumu çok önemlidir. Kriz, kitlelerdeki arayışları güçlendirmiştir. Bugüne kadar yaptığı gibi Türk Metal'in imzalamasını bahane etmesi, ondan beklentisi olan işçileri hayal kırıklığına uğratar, büyük bir güven erozyonu yaratır. Bu durum, Birleşik Metal-ış'ın durumunu da tehlikeye sokar. "Bize bedel ödetmeye kalkanlar, kendileri bedel ödemeye hazırlansın" diyen Birleşik Metal-ış, bu sözünün arkasında durmalıdır.

Ne yapılmalı?

Söylediğimiz gibi Birleşik Metal-ış'ın böyle iddialı çıkışları yeni değildir. Birleşik Metal yöneticilerinin iddialarının arkasında durması, öncü işçilerin duruşunda somutlanmaktadır. Metal-ış'te örgütlü devrimci demokrat öncü işçilere büyük görevler düşmektedir. Onlar, bu sürecin öznesi olmalı, kendilerini sorumlu görmelidirler. İnisiyatifli davranıp, taban örgütlerini geliştirmelidirler. Her işletmenin, her fabrikanın eylem komiteleri olduğu gibi, vardiya ve bölüm komiteleri de kurulmalıdır. Yine fabrikaları koordine edecek, öncü işçilerden oluşan üst eylem komitesi olmalıdır. Eylem komiteleri aynı zamanda grev hazırlık komiteleri işlevini de üstlenmeli, eylem ve grev komiteleri işlevini bir arada yürütebilmelidir. Üst komite, iş kolundaki diğer örgütlü öncü işçilerle birleşik eylem biçimlerini devreye sokmalıdır. Ayrıca dayanışma komitesi oluşmalı, hızlı ve hareketli davranmalıdır. Otomotiv sektöründe dünya genelinde işten atmalar, üretimi düşürme haberleri gelmekte, buna karşın işçi direnişleri yaşanmaktadır. Enternasyonal dayanışma, kendisini dayatmıştır. Hem krizin faturasını ödemek, hem de TİS'leri kendi lehimize çevirmek için başta kendi işkolumuzdaki işçiler olmak üzere, dünya işçi sınıfıyla enternasyonalist bir köprü kurulmalıdır.

Birleşik Metal-ış'ın uzlaşmazlık zaptından sonra yasal süreci beklemeden bir eylem takvimiyle ortaya çıkması önemlidir. Bu eylem takvimini; savunmadan, saldırıya geçme, işten atmaların önünü kesme, TİS sürecini kendi lehine çevirme hamlesi olarak değerlendirmek gerekir. Ama eylem takvimi yetersizdir. Daha güçlü militan sokak eylemleri devreye sokulmalıdır. MESS'in önüne kitlesel yığınaklar yapılmalıdır. Devlet kurumları, Bakanlıkları önü, eylem alanlarına dönüşmelidir. Kriz dönemleri, aynı zamanda stokların eritileceği dönemdir. Üretimi durdurma, grev vb. diğer militan sokak eylemleri, fabrika işgalleriyle birleşmezse, yaptırım gücü fazla olmaz. Fabrika işgalleri en önemli eylem biçimlerinden biridir. Bu tür eylem biçimlerini önümüze koymalıyız. Özellikle de sendika ağalarını iyi denetlemeliyiz. Onların geri çekme tutumlarına karşı uyanık olmalı, daha ileriden eylemlere zorlamalıyız.

"Krizin faturasını burjuvaziye", "Kahrolsun Kapitalizm, Yaşasın Devrim ve Sosyalizm" şiarıyla sokağa çıkmalı, krizi fırsata çeviren biz olmalıyız!

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tarihsel Gelişimi V

1800'lü yıllardan 1917 Ekim Devrimine..

1800'lü yıllara gelindiğinde kapitalizmin ulaştığı gelişim düzeyi ile işçi sınıfı artık, sorunlarıyla, talepleriyle ve bu talepler için mücadelesiyle, tarih sahnesinde yerini almıştı. İşçi sağlığı, yaşam ve çalışma koşulları alanlarında yaşanan sorunlar ise, işçi sınıfının mücadelesiyle kapitalist ülkelerin gündeminde ön sıralara yerleşmişti. Parlamento komisyonları kuruluyor, işçilerin yaşam ve çalışma koşulları üzerine raporlar yayınlanıyor, çeşitli burjuva partileri sorunu parlamentoya taşıyor ve yasal düzenlemeler yapıyordu.

İşçi sağlığı alanındaki gerek bilimsel gelişmelerin, gerekse yasal önlemlerin itici motoru, işçi sınıfının yükselen mücadelesi ve patlayan devrimlerdi. Bu yüzden 1800'lü yılların işçi sınıfı mücadelesinin dönüm noktalarını kısaca da olsa ortaya koymak, konumuzu anlamak açısından yararlı olacaktır.

Daha **kapitalizm ilk ortaya çıktığında "kendi mezar kazıcısı" proletaryayı da tarih sahnesine çıkarttı.** Proletarya, ortaya çıktığı andan itibaren kapitalizme karşı mücadeleye başladı. İngiltere'de kapitalizm, diğer ülkelerden daha önce ortaya çıktığı için ilk işçi hareketi de burada başladı.

Burjuva demokratik taleplerle ortaya çıkan çarhist hareket, içinde bizzat yer alan işçi sınıfına, mücadeleye deneyimi anlamında çok şey kattı. İşçi sınıfı, daha sonra kendi bağımsız örgütlenmelerini kurmaya başladı. **Trade-union** denilen bu **örgütlenmeler, baskılar nedeniyle gizliydi.** Gizli olması nedeniyle daha sınırlı bir etkiye sahip olan örgütlenmeler, buna rağmen, genel grev örgütleyecek kadar da güçlendiler. İşçiler, 1842 yılında serbest dernek kurma hakkını elde ettikten sonra, bu birlikler bütün İngiltere'ye yayıldı.

Fransa'da ilk işçi örgütlenmeleri **yardım sandıkları** olmuştur. 1760 yılında marangozların kurduğu yardım sandığı, ilk işçi örgütlenmesi olarak kabul edilmektedir.

İşçi sınıfının mücadelesi 1820'li yıllara doğru yükselişe geçti. Avrupa'yı saran **"1830 Devrimleri"** dalgası ile sınıf olarak taşıdığı potansiyelleri ortaya koydu. Bu devrim hareketinden sonra sosyalist hareket de şekillenmeye başladı. Sosyalist hareketin ilk kurucuları ütöpik sosyalistlerdi. **Karl Marx** ve **Friedrich Engels** önderliğinde, 1844 yılında **"Bütün Ülkelerin İşçileri Birleşin!"** çağrısıyla, işçi sınıfının ilk parti programı **"Komünist Manifesto"** ilan edildi ve bilimsel sosyalizmin temelleri atıldı. Yine Avrupa'yı saran ve kapitalistleri dehşete düşüren **"1848 Devrimleri"** yenilgiye sonuçlanmasına rağmen, işçi sınıfına bağımsız örgütlenmenin gerekliliğini göstermesi ve sosyalizm fikrinin sınıfa taşınmasını sağlaması gibi önemli sonuçlar doğurmuştu.

1850'li yıllar, tek tek ülkelerde komünist partile-

rin kurulduğu ve ütöpik sosyalistler karşısında bilimsel sosyalizmin peş peşe zafer kazandığı yıllar oldu. 1860'lı yıllar, bir taraftan işçi sınıfının mücadelesinin tek tek ülkelerde yükseldiği, diğer taraftan da komünist partilerin güçlenip sınıfla bağlarını artırdığı, bu gelişmelerin enternasyonal dayanışmayı güçlendirdiği yıllar oldu. 1870'li yıllara yeniden, yükselen devrim dalgasıyla girildi. Devrimci dalga 1871 yılında Fransa'da başarıya ulaşarak, **"Paris Komünü"** şahsında sosyalizm zafere ulaştı. Paris Komünü'nden sonra işçi sınıfı hareketi ve komünist partiler daha da güçlendi.

20. yüzyıl, yeni bir devrimci dalga ile selamlandı. Bu devrimci dalga, Rusya topraklarında zafere yaklaştı. **Rusya'daki "1905 Devrimi"** yenilgiye uğrasa da işçi sınıfı içindeki sosyalizm özlemini daha da körükledi.

Birinci Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın yarattığı yıkım, bütün dünyada işçi sınıfı içinde öfkeyi ve yarı-sömürge ülkelerde bağımsızlık mücadelesini körükledi. Yükselen yeni devrimci dalganın zafere ulaştığı topraklar yine Rusya oldu. **"1917 Ekim Devrimi"** ile dünyanın bütün ezilen halklarının ve proletaryanın özlemi gerçek oldu ve ilk sosyalist devlet kuruldu. Bu devrimin dünyadaki yankıları büyük oldu. Yarı-sömürge ülkelerin bağımsızlık mücadelesi ve işçi sınıfının devrim mücadelesi yeni bir yükselişe geçti. Emperyalist burjuvazi, bir taraftan işçi sınıfının taleplerini hayata geçirerek, diğer taraftan da faşist yöntemleri kullanarak gelişen mücadeleyi ezmeye çalıştı.

İşçi sınıfının, 1800'lü yıllar boyunca işçi sağlığı alanında elde ettiği kazanımları, yüzyıl boyunca gelişen, giderek kapitalizm karşısında sosyalizme yönelen ve Ekim Devrimi ile zafere ulaşan mücadele süreci içinde kavramak gerekiyor.

İşçi sağlığı alanında ilk yasal düzenlemeler ve kurumsallaşma

Bu yazı dizisinde amacımız, her ülkede ayrı ayrı, işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında atılan adımların tarihsel gelişimini incelemek değildir. Bu alanın belli başlı dönüm noktalarının ve ilklerinin tarihteki izlerini sürmektir. Bu yüzden de birçok ilk adımın atıldığı İngiltere'den başlayacağız. Zaten, 1800'lü yılların başında İngiltere'de başlayan hukuki mevzuatın oluşma süreci, 1840'lı yıllarda diğer Avrupa

ülkelerine ve Kuzey Amerika'ya da yayılmakta gecikmemiştir.

İngiltere'de, 1788 yılında baca temizleme işinde insanlık dışı koşullarda çalışan çocuk işçilere dönük çıkartılan "Baca Temizleme Yasası" bu alandaki ilk hukuki uygulama olarak kabul edilmektedir. Bunu çıkarların sağlıklarının korunmasına yönelik olarak 1802 yılında çıkartılan "Çıkarların Sağlığı ve Morali Yasası" takip etti. Bu yasayla, çıkarların çalışma saatleri günde 12 saat ile sınırlandırılarak gece çalıştırılmaları yasaklanmış, yılda bir kez yeni bir elbise verilmesi, ayda bir kez kiliseye gönderilebilmeleri, fabrikaların iyi havalandırılması ve yılda iki defa badana edilmesi zorunlu tutulmuştur. Ancak hiçbir kontrol ve denetim olmadığı için bu yasa pratikte uygulanmamıştır.

Kendi fabrikalarında işçilere tıbbi bakım, kreş, eğitim vb. olanaklar sunan, böyle bir örnek yaratarak diğer kapitalistlerin de kendisini örnek alacağını bekleyen İngiliz ütöpik sosyalistlerinden Robert Owen ve bir grup milletvekilinin 1817'de parlamentoya verdiği dilekçe ile yeni fabrikalar yasası ihtiyacı, parlamentonun gündemine yeniden getirildi. 1819 yılında yeni bir Fabrikalar Yasası çıkartıldı. 1819 Fabrikalar Yasası'na göre, pamuk bükme ve dokuma fabrikalarında 9 yaşından küçük çocukların, geceleri ise 16 yaşından küçük çocukların çalıştırılması yasaklanıyordu. Yemek araları çıktıktan sonra çocuklar için günlük çalışma süresi 12 saat olarak ayarlanmıştı. Yani bir iş günü hala 14 ya da daha fazla saattti. 1825 yılında da bir Fabrikalar Yasası çıkartıldı. Ancak, yine denetim olmadığı için, iki yasa hiçbir yerde uyulmadı.

1831 Fabrikalar Yasası ise, akşam yedi buçukla sabah beş buçuk arasında pamuk fabrikalarında 21 yaşından küçüklerin çalıştırılmasını engelliyor ve 18 yaşından küçüklerin çalışma saatlerini gündüzleri 12, cumartesileri ise 9 saat ile sınırlıyordu. Bu yasa da kırsal kesimde uygulanmadı. Ancak 1830'lu yıllara girildiğinde işçi hareketinin yükselişe geçmesi nedeniyle büyük kentlerde, işçilerin daha örgütlü olduğu fabrikalarda, patronlar, belli ölçülerde bu yasaya uymak zorunda kaldılar.

1830'lu yıllarda işçiler arasında 10 saatlik iş günü için mücadele artmaya başlamıştı. Sendikalar bu talebi geniş bir bölgeye yaydılar. İşçi sınıfının mücadele baskısı altında bazı burjuva partileri sorunu parlamentoya taşıyarak parlamento komisyonları kurup, raporlar yayınladılar. İşçilerin on saatlik iş günü talebine karşılık burjuva parlamentoda "On Saat Tasarısı" hazırlandı. Bu raporlar ve tasarısı 1834 Fabrikalar Yasası'nın çıkartılmasıyla sonuçlandı. Bu yasa, 9 yaşından küçük çocukların çalıştırılmasını ipek fabrikaları dışında yasaklıyor; 9-13

yaşlar arasındaki çocukların çalışma saatlerini haftalık 48 saatle ya da günlük 9 saatle, 14-18 yaş arasındaki çocukların çalışma saatlerini haftada 69 saat ya da günde en fazla 12 saatle sınırlıyordu. 18 yaşından küçük çocukların gece çalıştırılmasını yasaklıyordu. Bu yasa ayrıca en az bir buçuk saatlik yemek arası zorunluluğu getiriyordu. 14 yaşın altındaki çocukların günde 2 saat okula gönderilmesini zorunlu kılıyordu.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği alanında atılan hukuki adımların anlamlı olabilmesi için denetim son derece önemlidir. Çıkarılan yasalar denetim olmadığı için uygulanmamıştır. 1834 Fabrikalar Yasası ile müfettişler de atanmasına rağmen, 16 saate varan uzun çalışma saatleri devam etti. Bütün bu yasal düzenlemelere rağmen işçi sağlığında bir iyileşme sağlanamadı. İşçilerde görülen bileklerin şişmesi, bacaklar, kalçalar ve sırttaki ağrılar, varis, sinirlilik, fabrika tozlarının yol açtığı akciğer hastalıklarında bir azalma olmadı. Burjuvazi okul açmadığı için de çocukların günde 2 saatlik eğitimi genel olarak uygulanmadı. Birkaç uygulama ise göstermelik olmaktan öteye gitmedi.

1842 yılında çıkarılan yasa ile kadın ve çocukların maden ocaklarında çalıştırılması yasaklandı.

1844 Fabrikalar Yasası ile gece çalışmasının, akşam altıdan sabah altıya kadar olması getirilirken, çocukların günlük çalışma süresi 6 saatle, diğer bütün çalışanların ise 12 saatle sınırlandı.

Sadece İngiltere'de değil bütün Avrupa'da 1830'lu yıllardan itibaren yükselerek devam eden on saatlik iş günü mücadelesi de İngiltere'de başarıya ulaştı. Uzun süredir İngiliz parlamentosunda görüşülen ve burjuva klikler arasında da ciddi bir çatışma konusu olan "On Saat Tasarısı", "1848 Devrimleri" öngününde, yükselen işçi hareketinin baskısı altında 1847 yılında yasalaştı.

İngiltere'de yaşanan bu gelişmeler, Avrupa ülkelerine yayılmadan edemezdi. Çünkü bir ülkeden başlayan işçi hareketi ve devrim dalgası, hızla diğer Avrupa ülkelerine de yayılıyordu. Nitekim 1840 yılında İsviçre'de, 1841 yılında Fransa'da, 1849 yılında da Almanya'da işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında yasalar çıkartıldı.

Amerika'da işçi sağlığı konusunda, gerekli görüldükleri önlemleri almaları konusunda eyalet hükümetleri yetkili kılındı. Massachusetts eyaleti öncülük ederek, 1836 yılında çocuk işçilerle ilgili bir yasa çıkarttı. 1867 yılında ise fabrikalarda denetim yapacak örgütlenme kuruldu. İşçi sağlığı alanında önlemler almak için veri toplanması son derece önemlidir. Bu yıllardan itibaren Amerika'da istatistiki veri toplanması çalışmaları yoğunlaştırıldı. Daha sonra federal hükümet, işyerlerinin sağlık ve güvenlik yönünden denetimi sorumluluğunu üzerine alarak merkezileştirdi.

İşçi sağlığının gözetimi

İşçi sağlığının gözetimi denince işyeri hekimliği kurumu ve müfettiş denetimi anlaşılır. Bu alandaki ilk adımlar da İngiltere'de atılmıştır. İşçi sağlığı konusunda yasalara uyulup uyulmadığını denetlemek üzere müfettiş atanması ilk defa, İngiltere'de, 1834 Fabrikalar Yasası ile olmuştur.

İşçi sağlığının vazgeçilmez unsurlarından olan fabrikalarda işyeri hekimini bulundurulması ve işe gi-

renlerin doktor muayenesinden geçirilmesi zorunluluğu da ilk kez İngiltere'de, 1844 Fabrikalar Yasası ile getirilmiştir. Tehlikeli işlerde çalışan işçilerin periyodik muayenelerinin yapılması görevi de işyeri hekimlerine verilmiştir. İngiliz iş hekimi Thomas Morison Legge ilk hekim iş güvenliği müfettişi olarak atanmıştır.

İşçi sağlığının sosyal güvenlik sistemi ile birleştirilmesi

Şu ana kadar fabrikalarda işçi sağlığının bozulmasını önlemeye dönük yasal düzenlemelerden ve işçi sağlığı gözetiminin kurumsallaştırılmasından bahsettik. Şimdi işçi sağlığı alanında yeni bir aşamaya gelmiş bulunuyoruz: İşçi sağlığının sosyal güvenlik sistemi ile bütünleştirilmesi aşaması.

Bütün bu önlemlere rağmen, sağlığı düzeltilmeyen işçilerin mücadeleleri azalmak bir yana daha da artıyordu. Burjuvazi, işçilerin bu tepkilerinden kurtulmak için iş kazası ve meslek hastalıkları konusunda tazminat sistemi kurmak zorunda kaldı. Meslek hastalıkları henüz tanınmadığından dolayı işçilerin öfkesi meslek hastalıkları konusundan daha çok gözleri önünde gelişen iş kazalarına yöneliyordu. Bu yüzden de sermaye iş kazaları karşısında tazminat ödenmesi uygulamasını başlatmak zorunda kaldı. İş kazası karşısında tazminat ödenmesi uygulaması ilk kez 1885 yılında Almanya'da başladı ve hemen aynı dönem içinde diğer Avrupa ülkelerine ve Amerika'ya da yayıldı.

İşçi sağlığı alanında diğer bir ilk de Almanya'da yaşanmıştır. Dönemin Prusya Şansölyesi Otto von Bismarck yükselen işçi hareketi karşısında bazı adımlar atmak zorunda kaldı. Bunlardan birisi de sosyal güvenlik alanında atılan adımlar oldu. 1889 yılında işçilere yaşlandıklarında düzenli maaş ve bedava sağlık hizmeti vaat ettiği sigortayı kurdu. Ne var ki bu sigorta sistemi işçilerin ancak 65 yaşında emekli olabilmelerine olanak tanırken, o dönem Prusya'da ortalama yaşam süresi 45 yıldır. Ancak bu ilk adım, sigorta fikrinin işçiler arasında yayılmasını sağladı. Peşi de geldi. 1883 yılında da hastalık sigortası kuruldu. Ardından da iş kazası ve sakatlık sigortaları kuruldu. İş kazası ve sakatlanma durumunda işçinin alacağı tazminatın kurumsallaştırılıp devlet tarafından üstlenilmesiyle işçi sağlığı, sosyal güvenlik sisteminin bir parçası haline getirilmiş oldu. Almanya, 1911 yılında Sosyal Sigortalar Kanunu çıkararak bütün bu sigortaları bir yasa çatısı altında toplayıp zorunlu koruma sistemini kurumsallaştırmıştır.

Sonraki yıllarda bu uygulama diğer ülkelere de yayıldı. İlk kez 1908 yılında yaşlılık sigortasını uygulamaya başlayan İngiltere, 1911 yılında da hastalık ve sakatlık sigortası uygulamaya koyarak işçi sağlığı alanını sosyal güvenlikle birleştirdi.

İşçi sağlığı alanında çalışma yapan ve katkısı olanlar

İngiliz parlamento üyesi Antony Ashly Cooper, çalışma saatlerinin azaltılmasını ve maden ocaklarında ve fabrikalarda çalıştırılan kadın ve çocukların korunması için yasalar çıkarılması konusunda çaba harcamıştır. Hekim olan Thomas Percival, genç işçilerin çalışma saat ve koşulları ile ilgili olarak bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor bir işveren ve parlamenter olan Sir Robert Peel'i etkilemiş ve parlamentoda girişimlerde bulunarak 1802 yılında "Çırakların Sağlığı ve Morali" adlı yasanın çıkarılmasını sağlamıştır.

İngiliz ütöpik sosyalisti olan Robert Owen, diğer kapitalistlere örnek olarak onların da işçi sağlığı konusunda önlemler alacağını umuyordu. İskoçya'daki fabrikasında on yaşın altında kimseyi çalıştırmamış ve çalışma saatlerini de azaltmıştır. Gençler ve yetişkinler için ayrı ayrı eğitim programları hazırlamış ve işyerinde çevre koşullarının düzeltilmesi için önlemler almıştır. Bu çalışmalarının yanında İngiliz parlamentosunda işçi sağlığı ile ilgili birçok yasanın çıkmasında çabası ve etkisi olmuştur.

1714 ile 1788 yılları arasında yaşayan Persival Pott, "Bel Kemiği Eğriliklerinde Sık Görülen Alt Taraf Organlarındaki Felçler Üstüne" adındaki kitabında özellikle baca temizleyicilerinde görülen skrotum kanserlerinin nedeni olarak is üzerinde durmuş ve bunu bir meslek hastalığı olarak nitelemiştir.

1787 ile 1853 yılları arasında yaşayan Orfila ise, zehirli maddelerin uygun testler yoluyla tanımlanabileceğini ileri sürmüş, yeni yöntemler geliştirerek, toksikolojinin(zehir bilimi) ilerlemesine öncülük etmiştir.

1795 ile 1832 yılları arasında yaşayan ünlü hekim Charles Turner Thackrah iç hastalığı uzmanı iken sonradan meslek hastalıklarına yönelmiş ve bir kitap yayınlarak, bu konunun İngiltere'de öncülüğünü yapmıştır.

Yirminci yüzyılın başından başlayarak Thomas Legge, kurşun zehirlenmesi gibi şarbonun da meslek hastalığı olduğunu ileri sürmüş, iş müfettişliği ve bu konu ile ilgili tüzüğün kabul edilmesini sağlamıştır.

Sir John Simon ise, işyerlerinin sağlık yönünden denetlenmesinin gerekliliğini belirtmiş, birçok zehirlenme ve bulaşıcı hastalığın böylece önleneceğini ileri sürmüş ve bu tür hastalıkların bildiriminin zorunlu olmasına öncülük etmiştir. 1895 yılında, bazı tehlikeli meslek hastalıklarının bildirimi zorunlu hale gelmiştir.

Amerika'daki işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili gelişmelere 1869 ile 1979 yılları arasında yaşayan Alice Hamilton'un çalışmaları büyük katkı sağlamıştır. Alice Hamilton, 1910 yılında kurşun sanayinde görülen zehirlenmeleri incelemeye başlamış ve çalışma koşullarının düzeltilmesini sağlamıştır.

Kaynaklar:

- 1) Friedrich Engels, İngiltere'de Emekçi Sınıfların Durumu
- 2) Gürbüz Yılmaz, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği'nin Tarihsel Gelişimi, Nusret Fişek Enstitüsü İnternet Sitesi

Artan şoven saldırılara karşı

KÜRT HALKI İSYANDA!

Devletin Kürt halkına karşı artan saldırıları, karşı tepkileri doğurmakta gecikmedi. Kürt halkı, başta Kürt illeri olmak üzere tüm ülkede ayakta.

Özellikle son aylarda Kürtlere yönelik şoven saldırıların dozu iyice artmıştı. DTP'ye kapatma davasının Anayasa Mahkemesi'nde görüldüğü günlerde, Balıkesir'in Altınova beldesinde bir kez daha, Kürt halkına karşı şoven kışkırtma ile evleri, dükkanları yağmalanmış, sokağa çıkamaz hale getirilmişti. Keza bir gerilimin cenazesine katılmak ya da Kürtçe konuşmaktan yılları bulan cezalar verilirken, açıkça DTP'lileri hedef gösterip, ölen her askere karşılık bir DTP'linin öldürülmesini isteyen gazeteci, "ifade özgürlüğü" kapsamında serbest bırakılmıştı. Bütün bunlar, şoven saldırganlığın pervasızlığını ortaya koyuyordu.

Öcalan'a fiziki saldırının yapılması ise, bardağı taşıran damla oldu. Öcalan, hücrelerinde arama yapılacağı gerekçesiyle alınmış, tartaklanmış ve diz çökmesi istenmişti. Öcalan'ın "ne yapmaya çalışıyorsunuz, beni öldürecek misiniz" demesi üzerine "ona da sıra gelecek" demişlerdi.

Bu durumun duyulmasıyla birlikte Kürt halkı sokaklara döküldü. Başta Diyarbakır olmak üzere, bulundukları hemen her yerde gösteriler yaptılar, barikatlar kurup saatlerce devletin kolluk güçleriyle çatıştılar. Bu gösterilerde polis, gaz bombası, tazyikli su kullanmakla yetinmedi, panzerleri kitlenin üzerine sürdü ve ateş açtı. Hakkari'deki gösteride, bir Kürt genci katledildi, onlarcası yaralandı. İçlerinde 27 çocuğun da bulunduğu çok sayıda kişi tutuklandı.

Başbakan Kürt illerinde protesto ile karşılanıyor

Aynı günlerde Diyarbakır'a giden Başbakan Erdoğan'ı tam anlamıyla "ölü bir kent" karşıladı. Yerel seçimler öncesi Diyarbakır'ı ziyaret ederek, oylarını arttırmak isteyen Erdoğan, büyük bir hüsrana uğradı. Hatırlanacaktır Erdoğan, daha önce "Diyarbakır'ı istiyorum" diyerek, yıllardır Kürt partilerinin kalesi durumundaki Diyarbakır'ı düşürmeye çalışıyordu.

Başbakan Erdoğan, Diyarbakır'a geldiğinde, kepenkler kapanmış, okullar boykot edilmiş, sokaklar boşalmıştı. Başta belediye olmak üzere birçok işyerinde çalışanlar, iş bırakma eylemi yapmıştı. O yüzden de çöpler dahi toplanmamıştı. Bu durum Başbakanı çok kızdırdı. Bunu, belediyenin çalışmamasıyla açıklamaya, halkın kendisini protesto ettiğini gizlemeye çalıştı. Ancak manzara çok açıktı.

Dini istismar ederek ve kimi demokratik talepleri karşılayacağını söyleyerek Kürtlerden oy almayı başaran AKP, işbaşına geldikten sonra diğer düzen partilerinden farklı olmadığını ortaya koydu. Sınırötesi operasyonlar için tezkere çıkarmasıyla da, Kürt halkının tüm öfkesini üzerine çekti. Ve son

25 Ekim 2008-Van
Öcalan'a dönük şiddet protesto ediliyor

dönemdeki gösterilerde en sık atılan slogan, "Katil Erdoğan" oldu.

Diyarbakır halkı, ortaya koyduğu tepkiyle, Erdoğan'ın yerel seçim iştahını kursağında bıraktı. Öyle ki, olaylar üzerine Diyarbakır'a gelip röportaj yapan gazetecilere; "AKP, Diyarbakır'dan Osman Baydemir'i aday gösterse, yine kazanamaz" diyorlardı. Ama bu tepki, ne sadece yerel seçimlerle, ne de Diyarbakır'la sınırlıdır. Kürt halkı, Erdoğan'ın verdiği sözleri tutmadığı gibi, Kürtler üzerindeki baskı ve şiddetin artmasına büyük bir öfke duyuyor ve bunu eylemleriyle ortaya koyuyor.

Erdoğan'ın Diyarbakır'dan sonra Tunceli ziyareti de benzer bir fiyaskoya sonuçlandı. Daha Erdoğan Tunceli'ye gitmeden önce DTP'li Belediye Başkanı bir basın toplantısı düzenleyerek, Erdoğan'ın gelmesini istemediklerini, halkın bundan rahatsız olduğunu söyledi. Belediye ekipleri, Erdoğan'ı karşılamak için asılan pankartları indirmişti. Erdoğan büyük güvenlik tedbirleri altında, hatta dublör kullanarak Tunceli'ye girebildi. Orada da yine protesto gösterileriyle karşılandı.

Diyarbakır ve Tunceli'deki manzara, haklı olarak bir İsrail başbakanının Ramallah'ı ziyaretine benzetildi. Nasıl ki bir İsrail başbakanı işgal altındaki Filistin topraklarına gidemiyorsa, Türkiye'nin başbakanı da Kürt illerine giremez hale geliyordu. Bu, Kürt halkının Türk egemenlerine ve onun sözcülerine karşı öfkesinin geldiği noktayı ortaya koyan yeni ve çarpıcı bir gelişmeydi.

Tezkere, OHAL, "özel tim"

Erdoğan'a gösterilen bu tepkinin güncel bir nedeni de, sınırötesi operasyona ikinci tezkerenin o günlerde meclisten geçmesi idi.

PKK'nin Aktütün baskını sonrasında çok zor duruma düşen genelkurmay, AKP hükümetinden yeni yasalar çıkarılmasını ve tezkerenin uzatılmasını istedi. Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ, zaten bir süredir varolan yasaların ellerini bağladığından yakınıyor, değiştirilmesi gerektiğini bildiriyordu. Aktütün baskınından sonra bunu daha yüksek sesle ifade etmeye başladılar. Öyle ki, OHAL yeniden gündeme geldi. Bir kontrgerilla örgütlenmesi olan

"özel tim" tekrar göreve çağrıldı. O "özel tim" ki, Susurluk'la birlikte pislikleri ortalığa saçılmış, uyuşturucudan kaçakçılığa her tür suça bulaştıkları ortaya çıkmıştı. Susurluk dosyasında yargılananlardan "özel tim"ci Ayhan Çarkın, geçtiğimiz gün-

lerde bir televizyon kanalında açık açık 1000 kişiyi öldürdüklerini söylüyordu. Susurluk sonrası yükselen eylemler üzerine '96 yılından bu yana bölgeden çekilen bu cinayet şebekesi, yeniden işbaşındaydı.

Ekim ayında meclise gelecek olan tezkerenin

uzatılacağı zaten bekleniyordu. Son gelişmelerin ardından bu kesinleşti. Ve mecliste DTP dışındaki tüm partilerin oy birliği ile geçirildi. Özel tim, hemen işbaşı yaptı ve son protesto eylemlerinde, ellerinde büyük silahlarla boy gösterdiler.

AKP, şimdi polisin ve askerin yetkisini arttıracak yeni düzenlemeler yapıyor. Bu düzenlemelerin Kürt illerinde OHAL'i aratmayacağı şimdiden bellidir. Metropollerde artan işkence ve cinayetler, bunun göstergesidir.

Kürt halkının mücadelesi karşısındaki çaresizlik

Egemen sınıflar, Kürt halkının on yıllardır süren isyanı karşısında çaresiz durumdadır. Her defasında daha fazla baskı ve şiddetten başka bir şey yapamıyorlar. Ne havadan-karadan yapılan sınırışı-sınırı dışı operasyonlar, ne de halka karşı yürütülen asimilasyon ve katliamlar, Kürt halkının direncini kırabilirdi. O, başta Kürt kimliğinin tanınması olmak üzere taleplerini haykırmayı sürdürdü. Bugüne dek tüm isyanları katliamla bastırılrsa da yeniden doğruldu ve varlığını ortaya koydu.

Son günlerde TSK ve Kürt sorunu üzerine artan tartışmaların en önemli nedeni de, Kürt halkının bu direngen, başeğmez tutumudur. Türk egemenleri, bu direniş karşısında şaşkındır. İçine düşükleri durumu hazmedememekte, en başta da askeri olarak yenildiklerini kabul edememektedir. Oysa öncesi bir yana '84 yılından beri, yani 25 yıldır her tür yöntemi uyguladıkları halde bu isyanı bastıramamışlardır.

Şimdi Irak'taki boşluktan yararlanıp "tampon bölge" oluşturma, hatta sınırlarını genişletme planları yapmakta, işbirlikçi Kürt yönetimiyle ilişkileri düzeltmeye çalışmaktadırlar. Ancak bu çabaları da sonuç getirmeyecektir. Kürt halkı, kendi kaderini tayin edene dek mücadelesini sürdürecektir, emperyalizmi ve tüm işbirlikçilerini dize getirmeyi başara-caktır.

PKK'nin 4 Ekim günü Şemdinli ilçesi Aktütün köyündeki karakola ağır silahlarla ve yüzlerce gerilla ile yaptığı baskın, TSK'ya dönük eleştirileri de beraberinde getirdi. Eleştirilerin dozu artınca, genelkurmayın hiddeti de arttı. Yeni genelkurmay başkanı İlker Başbuğ, yanına kuvvet komutanlarını da alarak 12 Eylül manzarasını çağrıştıran *"beşi bir yerde"* görüntüsüyle yağıp gürledi. *"Herkesi dikkatli olmaya ve doğru yerde bulunmaya davet ediyorum"* diyerek tehditler savurdu. TSK'yı eleştiren yayınlara yasak da koyduran Genelkurmay, basın kulağını bir kez daha çekti.

Dağlica'dan Aktütün'e ortaya çıkan gerçekler

Esasında geçen yıl Dağlica olayından sonra TSK'ya dönük eleştiriler başlamıştı. O zaman da PKK baskını sonucu birçok asker ölmüş, 8 asker de esir alınmıştı. Genelkurmay ve hükümet, zaaflarını örtmek için esir alınan askerleri suçlamış, onları askeri mahkemede yargılamışlardı. Ne var ki, Dağlica baskınında askerlerin yardım çağrılarının karşılanmadığı, hatta o sırada komutanların cümbüş yaptığı açığa çıktı.

Şimdi de benzer bir tablo vardı. PKK, gündüz gözüyle ve 200 civarında gerilla ile baskın yapmış, 17 asker (PKK'ye göre 63 asker) ölmüştü. Ve bu karakol, genelkurmayın verdiği bilgiye göre, bugüne dek tam 36 kez basılmıştı. Genelkurmay, son saldırının Irak sınırından geçen gerillalar tarafından gerçekleştirildiğini söylüyor, yine hedefe Kuzey Irak Kürt yönetimini çakıyordu.

Buna karşın, TSK'nın elinde bulunan onca teknik araca rağmen, göz göre göre gelen bu baskını neden önceden fark edip tedbir almadığı sorusu havada asılı kaldı. Dağlica baskının ardından ABD ile yapılan anlaşma gereği uydudan alınan bilgilerle sınırötesi hareketler düzenlenmiş ve eski genelkurmay başkanı Büyükanıt, *"Irak'ın Kuzeyi bizim için artık BBG evi gibi, oraları artık avucumuzun içi gibi biliyoruz"* demişti. Keza İsrail'den bir yıl için kullanıcı personeliyle birlikte 10 milyon dolara kiralanan *"insansız hava aracı"* Heron, sınır boyunca uçuyor ve her hareketi kaydediyordu.

Aktütün baskınından sonra kimi gazeteler *"Hani BBG eviydi?"* manşetini attılar. Bir gün sonra Genelkurmay, gazetecileri toplayıp Aktütün baskını ile ilgili sorularını yanıtladı. Saldırıyı fark edemeyişlerini havanın sisli olmasına, bölgenin coğrafi yapısına bağladı. Ardından, Aktütün karakolunun da içinde bulunduğu beş karakolun yerini değiştirmeyi planladıklarını, ancak parasızlık yüzünden yapamadıklarını söyledi. Bunun üzerine hükümet yetkilileri, TSK'nın istediği her şeyin karşılandığını açıkladılar. Kaldı ki, bütçeden en fazla payın, Savunma Bakanlığı'na ayrıldığı kimse için sır değildi. Öte yandan komutanların zevk için harcadıkları paraların da haddi hesabı yoktu. Yolsuzluktan yargılanan eski Deniz Kuvvetleri Komutanının eşinin, evinin döşemelerini beğenmeyip değiştirdiğini, bunun da milyonlara mal olduğunu biliyoruz. Son olarak da komutanların golf düşkünlüğünü ve golf sahaları için devasa paralar döktüklerini öğrendik.

Böylece genelkurmayın parasızlık edebiyatı da tutmadı, aksine onu vuran bir silaha dönüştü.

Komutanlar nerede?

Aktütün baskının ardından ortaya dökülen gerçeklerden biri de, saldırının olduğu sırada, komutan-

Aktütün baskını sonrası TSK'nın artan hırçınlığı

ların nerede oldukları ve ne yaptıklarıydı. Çünkü Dağlica baskını sırasında komutanların nasıl oynayıp eğlendikleri, bunu da kaydettikleri anlaşılmış, bu kayıtlar televizyon ekranlarından herkese ulaşmıştı. Aktütün sonrasında ise, Hava Kuvvetleri Komutanı Aydoğan Babaoğlu'nun *"golfçü paşa"* olarak resimleri tüm gazetelerde çıktı. Babaoğlu, baskın sırasında ve sonrasında Antalya'nın Serik ilçesinde golf oynuyordu. İşin daha trajik yanı, Aktütün'de ölen askerlerden biri de Serik'liydi ve cenazesi Serik'ten kaldırılıyordu. Ama komutanın buna da aldıracağı yoktu, o golf oynamasına devam etti.

Sonrasında yapılan açıklama ise *"özü kabahatin-den büyük"* cinstendi. Genelkurmay açıklamasında, komutanın baskından haberdar olmadığı söyleniyordu. Babaoğlu, baskını 30 saat sonra duymuştu. Dünyada ve Türkiye'deki tüm medya kuruluşları bu haberi dört bir yana yayarken, bir kuvvet komutanı duymuyordu(!) Bu arada ona bağlı bulunan askeri uçaklar, sınır boylarını bombalamayı sürdürüyordu(!)

Sadece *"golfçü paşa"* mı? Diğer komutanlar da ya tatilde, ya hastanede idi. Kimisi Uludağ'daki tatilini kesmeye gerek görmemiş, kimisi de GATA'da göz, diş, böbrek muayenelerini yaptırmıştı.

Kendilerini eleştiren herkese tehditler savurup gözdağı veren, gazetecileri *"niye şehit vermeye devam ediyoruz"* dedikleri için azarlayan *"şehit sayısına bakarsak Çanakkale'yi açıklayamayız"* diyerek ölümleri normal gösteren komutanların durumu, işte buydu.

Bir yandan karakolların yerini parasızlıktan dolayı değiştiremediklerini söyleyip fakirlik edebiyatı yaparken, diğer yandan sadece üye olmanın 50 bin dolar gerektirdiği golf sahalarına milyarlarca dolar akıtılıyordu. Örneğin İstanbul-Maslak'taki 280 dönümlük golf sahasının değerinin 7 milyar dolar olduğu söyleniyor. Ama komutanlar, Ankara, Konya ve Kayseri'deki askeri alanlara golf sahası yaptırdıkları yetmezmiş gibi, altı yere daha yaptırmayı planlıyor. Belli ki, komutanların parası ve zamanı oldukça boldu. Çünkü golf, parası ve zamanı bol olan aristokratların ve seçkin burjuvaların sporuydu.

Asker ailelerinin feryadı

Faşist-şoven gösterilere alet edilen asker cenazelerinde, giderek farklı sesler duyuluyor. Özellikle komutanların açığa çıkan rezaletleri, asker ailelerinin tepkisini artırıyor.

Hava kuvvetleri komutanı Serik'te golf oynarken, Aktütün'de ölen Serik'li askerin annesi feryat ediyordu: *"Bu vicdansızlıktır! Emeği mi var üzerinde! Olan annelere oluyor, onlara bir şey olmuyor. Ateş düştüğü yeri yakıyor!"* Oğlunu kaybeden bir başka asker annesi; *"ben oğlumu askere gönderdim, onu öldürün diye mi verdim"* diyerek isyan ediyordu. Babası, başbakan Erdoğan'a sesleniyor; *"sen oğlunu neden PKK ile savaşa göndermiyorsun, bizim evladımız daha mı az kıymetli?"* diye soruyordu.

Bu seslerin daha da çoğalması ve yükselmesi gerekiyor. Dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye'de de asker ailelerinin savaş karşıtı olmaları, son derece doğal. Ne var ki, ülkemizde yıllardır yürütülen kirli savaşta, kitleler şovenizmle zehirlendiği için, ege-

menler çok rahat davranabiliyor-

lar. Komutanların pervasızlığı da bunun göstergesi.

Elbette her şeyin bir taşma noktası, gerçekleri görme zamanı var. Dağlica ve Aktütün baskınları, bu yönde önemli bir dönemeç oldu. Şimdi daha yüksek sesle, neden sadece yoksul ailelerin çocuklarının öldüğü, neden komutanların, milletvekili ve başbakanların çocuklarının Kürt bölgelerine gönderilmediği soruluyor. Hatta bu savaş devam ettiği sürece askere gitmeyeceğini, ya da oğlunu askere göndermeyeceğini söyleyenler artıyor.

Genelkurmayın tehditleri ve artan baskılar

Aktütün baskınından sonra, basının olayın üzerine gidip kimi gerçekleri ortaya çıkarması, genelkurmayı oldukça sinirlendirdi. Dahası tehditlerin dozunu arttırdı.

Aktütün'ü hala bir *"askeri başarı"* olarak sunmaya kalkan Genelkurmay Başkanı, *"herkes yerini bilsin"* diyerek gözdağı verdi. Daha önce sakın, soğukkanlı, bilgili, kültürlü vb. olarak sunulan Başbuğ'un maskesinin düşmesi, uzun sürmemişti. Yanlarına komutanları alarak verdiği resimle 12 Eylül'ü çağrıştıran Başbuğ, büyük bir hiddetle bağırıp çağırıyor, adeta darbe korkusu yayıyordu.

Bunun, hükümet üzerinde etkili olduğu Başbakan'ın açıklamalarıyla anlaşıldı. Başbakan *"biz durduğumuz yeri biliyoruz, başkaları düşünsün"* diyerek, mesajı aldığını gösterdi. Bununla da kalmadı, TSK aleyhinde yayın yapanları uyararak, bu konuda genelkurmayla aynı safta olduğunu gösterdi.

AKP, şu dönem genelkurmayla ilişkisini iyi tutmaya, özellikle *"terörle mücadele"* konusunda TSK ile uyumlu bir tablo sergilemeye özen gösteriyor. Bu konuda askerden ve polisten gelen istekleri yerine getirmeye gayret ediyor. Bunun önemli bir ayağını da basına sansür oluşturuyor. Örneğin RTÜK Başkanı Zahid Akman'ın gündeme getirdiği *"terör haberleri"* yapan muhabirlerin *"Milli Güvenlik Akademisi"*nde haber dersi alması önerisinin üzerine atılıyor. Keza cezaevinde işkence edilerek öldürülen Engin Çeber'le ilgili haberlerin de yayınına mahkeme kararıyla yasaklıyor.

AKP'yi ve Erdoğan'ı sözde *"demokrat"*, en azından AB'ci olarak görüp destekleyenler ise, bu manzara karşısında şaşkınlıklar. *"Paşasının Başbakanı"* manşetini atıp Erdoğan'ın KasımPAŞA'lı olduğunu hatırlıyorlar. Oysa Erdoğan'ın Genelkurmay'la çelişkisi, ne demokratlığından ne AB'ciliğinden; arkasında emperyalizmin bulunduğu klik çekişmesinden ibaret. Bu çekişmeler, kimi zaman şiddetleniyor, kimi zaman duruluyor. Elbette bu da konjonktüre göre belirleniyor.

* * *

Genelkurmayın ve AKP hükümetinin, artan baskısı, sansürü ve tehditleri, gerçeklerin ortaya çıkmasını engelleyemez. Aslıolan mücadeledir. Son dönemde burjuva basının olayların üzerine gitmesi, bir yandan klikler arasında süregelen çelişkilerden, ama esas olarak da tüm baskı ve şiddete rağmen başta Kürt halkı olmak üzere mücadelenin sürdürülmesindendir. Bu mücadele ne kadar yükselirse, yalan ve demagoji perdeleri de o kadar yırtılacak ve gerçeklerin gün yüzüne çıkması sağlanacaktır.

O'NUN ARDINDAN...

23 Ekim 1992 yılında Adana'da bir kamulaştırma eyleminin ardından yakalandıktan sonra işkenceye katledilen Remzi Basalak'ın ölümünün hemen ardından bir yoldaşı tarafından kaleme alınan ve ilk olarak Kasım 1992 tarihinde Orak-Çekiç'te yayınlanan yazıyı, kısaltarak yayınlıyoruz.

Şehit düşen yoldaşların ardından herhalde en zor olanı, onları anlatabilmek, yazıya dökebilmektir. Oysa onları yeni nesillere, tüm devrimcilere anlatmak; bir borçtur, bir görevdir. Aynı zamanda ayrı bir heyecan ve coşkudur. Çok zorlanmama rağmen bu yazıyı, bu bilinç ve sorumlulukla kaleme alıyorum.

Remzi BASALAK, bizim Metin'imiz. Yıllarca örgüt yaşamı içinde o gerçek ismini unutmuştu bile. Sadece illegali-te gereği değil, Metin adını çok sevdiği

için de hep böyle hitap edilmesini isterdi.

(...)Fakat şimdi, **düşmana meydan okuyan, yiğitçe direnen ve ölen; yoldaşlarımızın yüreklerinde, devrimci-demokratların belleklerinde bir Remzi BASALAK var...** O yüzden -Metin adını çok sevmesine rağmen- Remzi diye sesleneceğim O'na.

Remzi'nin ölüm biçimi, daha doğrusu son on saati, -yakalanışından ölümüne kadar geçen süre olarak tahmin ediyorum- O'nun yaşamını, kişiliğini çok değişik yönleriyle gösterebiliyor. Canlı, coşkulu, çevik, gururlu, direngen... Yüreği yoldaş sevgisiyle, insanlık sevgisiyle dopdolu. Aynı oranda düşmana karşı da kin dolu. Bütün bunları bir film şeridi gibi kare kare son fotoğraflarında görmek mümkün.

Yaşadığı gibi ölebilmek, hatta yaşamındaki eksik ve hatalarını da aşarak ölebilmek, her komünistin arzusudur sanırım. Remzi, böyle bir ölümü yakaladı. O'nunla şehit yoldaşlarımız üzerine konuşurduk zaman zaman. Hep yiğitçe bir ölüm düşlemiştir, daha çok da çatışarak ölmeyi. Yunus yoldaş öldüğünde, "O'nun yerine ben ölmek isterdim" demişti. "Yunus, bizim, yeniden toparlanma ve atılımımızın ilk şehidi; bu büyük bir onur" diye eklemiştir. Adana'da TİKB'nin ilk şehidi Azmi yoldaş ile paralellik kurarak...

* * *

Yaşamında çok sıcak, sevecen, hatta duygusal olan bu insan, işkenceciler karşısında bir devdi. Düşman karşısında çok heybetli ve gör-

kemliydi. Onlar Remzi'nin yanında küçüldüler, cüceleştiler, hatta sü-rüngenleştiler.

Adana'ya

'88'de işkenceye getirildiğinde -İstanbul'da yakalanıp Gayrettepe'de işkence gördükten sonra- örgütümüzün direniş destanına bir sayfa daha eklemişti.

Gecenin bir yarısında getirdiler hücrelerinden. Sanki uykudan kaldırılmış gibiydi. Önce bana "tanıyor musun?" diye sordular, "tanımıyorum" dedim. Ama O, daha benim sözüm bitmeden, "sana ne yaptılar böyle?" deyip benimle, sağlığımla ilgilenmeye başladı. Şaşırmıştım, açlık grevinden ve işkencelerden dolayı zayıf düşmüştük; ama ortada tanıdığını belli edecek kadar vahim bir durum olduğunu bilmiyordum. Ardından işkencecilere dönüp "nasıl böyle yaparsınız?" diye bağırdı. Acaba tanıdığını söylemekte bir sakınca görmüyor mu diye düşündüm -daha önceden aynı cezaevinde bulunmuştuk- ya da uyku sersemliğine mi geldi de benim, "tanımıyorum" dediğimi duymadı? Akıldan binbir türlü soru geçti. O'nu tanıyorum ve asla çözülme şüphesi taşımıyorum.

İşkenceciler bu tablo karşısında önce şaşırdılar. Onlar da ilk kez karşılaşılıyor olmalılar, çünkü kendi inlerinde hesap soruluyor. İlk şaşkınlıklarını atar atmaz, hemen atladılar bu durumun üzerine. "Sen tanıyorsun demek" dediler. Remzi, o an durumun farkına vardı. "Tanımıyorum, tanısam bile tanıımıyorum; sizin inadınıza tanıımıyorum!" diye bağırmaya başladı. Bu kez beni bırakıp O'nun üzerine çullanmaya başladılar.

Zil zurna sarhoş, salt zevk için gecenin bir yarısı bize işkence yapmaya başlayan amir bozuntusu, Remzi'ye sille tokat girişti. Yumruğu Remzi'nin gözüne geldi ve gözünün altından kan akmaya başladı. Sanırım işkenceci köpeğin yüzüğü yarmıştı gözün hemen alt kısmını. Remzi elini gözüne götürdü ve kanı gördü. O andan itibaren her şey yer değişti. Remzi'nin tepesi atmıştı. "İşkenceci köpek; sen insan mısın?" diyerek saldırmaya başladı. Remzi'nin tekmesini yedi önce, sonra yumruğunu... Hemen diğer işkenceciler girdiler araya. "Etme Remzi, sakın ol Remzi" deyip bir yandan O'nu yatıştırmaya, Remzi'nin gazabından amirlerini korumaya çalıştılar, bir yandan da alelacele bizleri işkence odasından çıkarıp hücrelere götürdüler. İşkencehanede böyle güzel bir manzarayı seyredebilmek herkese nasip olmaz sanırım.

Remzi'yi zor zaptediyorlar. İşkenceci bir köşeye sinmiş, aptal aptal bakıyor. Remzi bağıyor: "Ben bir komünistim, adım Remzi BASALAK; erkeksen, sen de söyle adını." Tüm hücreler Remzi'nin sesiyle inliyor. Herkes uyanmış, bu muhteşem direnişi beyinlerine kazıyorlar. Herkesin tüyleri diken diken. Çözülenler bile sarsılıyor. Remzi hakkında ifade veren biri: "O gece kafamı duvarlara vur-

dum" diyordu, daha sonra karşılaştığımızda. Ağlayanlar, bu akıl almaz tablo karşısında nutku tutulanlar vardı.

Remzi'yi zar-zor hücrelerine götürdüler. Bizleri de. Artık hücreden sesini dinliyoruz. Bir süre sonra -işkenceci şef Remzi'nin kapısının önüne gelmiş olmalı- anahtarların yerini soruyor. Remzi yine bağıyor: "Örgütün bütün evlerinin anahtarları bende; gel, al alabiliyorsan; hepsinin yerini biliyorum; gel, söylet söyletebiliyorsan!"

Remzi, ısrarla ona adını soruyor. "Bak ben söylüyorum; adım: Remzi BASALAK, sizden korkmuyorum; sen niye korkuyorsun?" Amacı belli; işkencecinin adını söyletmek ve peşini bırakmak... İşkencecinin sesi kısık, zor duyuluyor: "Ne yapacaksın adımı, beni öldürecek misin?" "Ben düşmanımın da mert olmasını isterim; sen benim düşmanım bile olamazsın" diyor Remzi. "Sana harcağım kurşuna yazık, o kurşuna vereceğim paraya yazık!" Sonunda işkenceci, yine fısıltı ile ismini söylüyor. "Adım Yusuf ÖZBEK" diyor. Sarhoşluğuna mı yormalı, sıkışmasına mı, bilemiyorum.

Sonradan savcılıkta bu işkenceci için suç duyurusunda bulunduk ve hakkında dava açtık. Bize gelen yanıt; "bu isimde birinin Adana Emniyeti'nde bulunmadığı" oldu. Daha sonra apar topar tayininin çıkarıldığını öğrenmiştik. Dava takipsizlik kararı ile sonuçlandı ve düştü; ama Remzi'nin yarattığı destan, tanık olanların ve duyanların yüreğinde yer etti. Polislerin bile saygısını kazandı. Hepsı tek tek hücrelerine gidip, af diliyorlardı. Kendilerinin ne kadar suçsuz olduklarını anlatıyorlardı.

* * *

"Yaralı halde yakalandı" diye Remzi'yi gazetelerde gördüğümde, "O'nu öldürecekler" diye düşündüm ilk anda. Hemen Adana'daki son işkence dönemi geldi aklıma. O'nu çok iyi tanıyorlardı. Hiçbir şey alamayacaklarını biliyorlardı. Sonra mantıklı düşünmeye zorladım kendimi. Basına çıkardıktan sonra öldürmeleri çok zor, bunu kolay kolay göze alamazlar diye teselli buldum. Masayı tekmesiyle devirmesi, yeni bir direniş destanının başlangıcıydı. "Yaptı yapacağını yine, dağıtacak işkencehaneyi" diye gururla anımsadım direnişini.

O'nu sağ yakaladıklarına bin pişmandılar. Amirleri muhtemelen kızmıştır yakalayanlara, "niye orada öldürmediniz?" diye. Bu öyle bir nefret, öyle acizlik ve öyle bir yenilgi olmalı ki, herşeye rağmen O'nu öldürmeden duramadılar.

Remzi'nin direnişi herhangi bir direniş değildir. "Yapmadım, bilmiyorum, görmedim" değildir.

Meydan okuyuştur. Sadece mahkemede değil, işkencehanede de yargılayandır. Sorguya çekilen değil, sorgulayan, onlara adını söyletendir. "Ben komünistim" diye haykıran, sosyalizmin değerlerini, onların en güçlü oldukları inlerinde savunanıdır. Faşizmi, işkencecilerin nezdinde rezil rüsva eden, çiğneyip geçen, devrim ve sosyalizmi, örgütümüzü kendi şahsında yücelten, devleştirendir.

O, bir direniş ustasıdır. Her alınışında bir ön-

cekinden daha üst boyutlara sıçrattı ve en sonu direnişin doruklarında ölümsüzleşti. O, Fatih'in iyi bir öğrencisi olduğunu kanıtladı. O'nun direniş çizgisi, sadece işkencehanelerde değil, faşizmin zindanlarında da sürdü. Antakya Cezaevinde İstiklal Marşı ve tek tip elbiseye karşı direnişi başlatan ilk komünistti. Uzun süre açık grevi yaptı. Direnişi, Antakya'ya kazındı ve adeta efsaneleşti... O'ndan gardiyanlar bile hayranlıkla söz ederdi, hepsi çok etkilenmişti. İçlerinde sadist, insanlıktan nasibi almamış gardiyanlar da vardı. Bunlardan biri zevk için Remzi'yi dövmeye kalkmış. Remzi de ona; *"Bak, ben bu Antakya sokaklarını da senin adını da çok iyi biliyorum. Buradan er geç çıkacağım ve seni bulacağım"* demiş. O günden sonra bu aşağılık yaratık ne diller dökmüş fakirlik ve emir kulluğu üzerine. *"Mertçe olsun isterim; dostluk da düşmanlık da"* derdi hep. Böylesi sürüngeçenlerden nefret ederdi. Ama faşizmde mertlik ne arar?

"Bizi mindır mindır oynattı" diyordu bir işkenceci şefi. *"Kedinin ciğerin peşinde koştuğu gibi koşturdu; Çok düştük peşine, ama her defasında atlatmayı başardı. Fark edip bizi saatlerce dolaştırıyor, gideceği yere gitmiyordu"* diye yakınıyordu. Ve en sonunda yakalamış olmanın mutluluğu içindeydi. (...) Şurası kesindi ki, Remzi **illegalite kuralları konusunda çok titizdi ve hep ilkeli davranırdı**. Uzun yıllar kaçak yaşamak, onun bazı davranışlarını alışkanlık haline getirmişti. (...)

Cezaevinde yattığı uzun yıllarda diğer devrimcilerin de hayranlığını, sevgi ve saygısının kazanmıştı. Bunlardan biri de Sağmalcılar'dı. Onu tanıyan farklı örgütlerden tüm devrimciler, ondan hep övgüyle söz ederlerdi. O da **devrimci değerlerini koruyan, yozlaşmayan devrimcileri sevgiyle anımsar, yiğitliklerini, direnişlerini anlatırdı**. Bir gün bir randevuda buluştuğumuzda, her zamanki coşkusu ve neşesi yoktu. *"Neyin var"* diye sordum. *"Sinan'ın öldüğünü duydun mu?"* dedi. -Sinan Kukul, DS/MK üyesi- *"Evet duydum"* dedim. O sıralar babasının ölüm haberini yeni almıştı ve babasını çok se-verdi. *"İnan -dedi- babamın ölümünden daha fazla etki-ledi beni. Mütevazı, alçakgönüllü bir devrimciydi, hep gözümün önünde."*

* * *

Remzi, Adana'nın Ceyhan ilçesine bağlı bir köyde doğup büyümüş bir köy çocuğudur. Adana Erkek Lisesi'nde okuyan liseli öğrencidir. Yaz ayları atölye ve küçük fabrikalarda çalışan işçi gençtir. Köyü, fabrikayı ve okulu, kendi yaşamında sentezleyebilmiştir. Çocukluğundan beri hep çalışmıştır. Çalışkanlık ve fedakarlık, O'nun belirgin özellikleridir. Halkımızın deyimiyle, *"on parmağında on marifet"* vardır.

Bir alüminyum fabrikasında çalışırken örgütle tanışmış. Ölmeden kısa bir süre önce, yine büyük bir coşku ve heyecanla anlatmıştı örgütle ilk tanıştığı anı. *"Hepimiz genç işçiydik ve sendikasızdık. Az bir ücretle, kötü koşullarda çalışıyorduk. Fabrikada bir TİKB sempatizanı vardı. Olgun ve kendini kabul ettiren bir insandı. Bir gün, sendikalaşma üzerine konuşmak için bizleri çağırdı. 20-25 genç, doluştuk bir kamyonetin arkasına, portakal bahçelerine gittik. Orada bir bayan yoldaş da vardı. Uzun uzun konuştu. Aklımda kalan şey ise; sendikalaşmanın gerekliliği, ama sorunların bununla çözülemeyeceği olmuştur."*

O'nun örgütle ilk tanıştığı yıl '79'dır. O günden sonra, 12 Eylül'ün en zor günlerinde bile örgütünden hiç kopmadı. Yaşadığı süre içinde olduğu gibi, ölümüyle de devrime ve örgüte çok şey kattı. Remzi Basalak ismi ve yarattığı direniş unutulmayacak...

Ergenekon davası sorunlu başladı

Ergenekon davasının ilk duruşması, 20 Ekim'de başladı. Başından beri sorunlu olan bu davanın, ilk duruşması da sorunlu oldu.

Geçtiğimiz ay içinde çeşitli cezaevlerinden Silivri'de yapılan yeni cezaevi-ne nakledilen sanıklar, yine Silivri'de mahkemeye çıkarıldı. Adına "Silivri kampüsü" denilen geniş bir arazide inşa edilen cezaevi ve mahkeme salonu, ilk kez kullanılacaktı. Duruşma günü, bu ilkin tüm sıkıntıları çekildi. Gerek duruşmayı izlemeye gelenler, gerekse basın ve sanıklar, salonun küçük-lüğünden, düzenlemeye kadar birçok şeyi eleştir-diler. Bunun üzerine ilk duruşma, daha başlamadan üç gün sonraya ertelendi. Sonrasında avukat sayısına sınır getirilerek ve izleyicilere mahkeme-yi ekrandan seyrettirecek bir yer hazırlayarak du-ruşmaya başlanabildi.

* * *

Mahkemenin yapılış biçimine dönük eleştiriler, sadece yer darlığı ile sınırlı değildi. Mahkeme salonunun ayrı bir yerde değil de cezaevinin içinde olmasını, savunma hakkının gaspı olarak niteleyenler oldu. Halbuki bu yeni bir durum değildi. Eski başkanlardan Menderes ve diğer Demokrat Partililer, Yassıada'da hem tutuklu kalmış, hem yargılanmışlardı. Keza Öcalan, İmralı'da tek başına tutulmuş ve orada yargılanıp idam cezası almıştı. Sonrasından ağırlaştırılmış müebbetle dö-nüşen bu cezayı, yine İmralı'da tek başına çeki-yordu.

Onlara reva görülen bu uygulama, kendilerine olunca yadırganıyor, karşı çıkılıyordu. Perinçek'in avukatı, müvekkilinin tek başına hücreye konul-masına karşı çıkıyordu örneğin. F Tipleri açıldı-ğında binlerce devrimci tutsak direnirken, ölüm oruçlarında arka arkaya ölümler, onlar yapılanları büyük bir memnuniyetle izliyor, destekliyorlardı.

Aynı durum hasta tutsaklar için de geçerlidir. Ergenekon kapsamında tutuklanan İP'in genel sekreteri Ferit İlsever'in hastalığından dolayı tahliye edilmesi için feryat edenler, ölümcül durumdaki devrimci tutsakların tahliyesine karşı çıkmışlar-dı. Oysa Ergenekon'dan yargılananlar, ne hikmet-se birden bire ölümcül hastalıklara yakalandı, ha-fıza kaybına uğradı. Bunların içinden, davanın 1. sanığı olarak geçen emekli orgeneral Şener Eruy-gun dahil bir çok kişi, tahliye edildi.

* * *

Davanın ilk duruşmasını daha ilginç kılan, "Avrasyacılık" teorisiyle ün kazanan Rus Alek-sandr Dugin'in yaptığı açıklamaydı.

Ergenekon kapsamında gözaltına alınanlar-dan önemli bir kısmının ideolojik olarak Avrasya-cılıktan etkilendiği ve kendilerini "Avrasyacı" ola-rak tanımladıkları biliniyor. Avrasyacılık, ABD'ye karşı sözde ulusalcı bir akım olarak görünse de, gerçekte Rusya'nın bölgedeki egemenliğini esas alan bir görüş. Davanın ana gövdesini oluşturan İP, emperyalist kamplaşmada Rusya-Çin bloğun-dan yana olduğunu açık açık yazıp söylüyor. İP'in savunmasını üstlenen avukatlar da savunmaları-nı, Ergenekon adı altında bir partinin yargılandığı-

nı, parti yargılanmalarının ise Anayasa Mahkemesi'nde görülmesi gerektiği üzerine oturtuyor-lar.

Avrasyacılığın babası sayılan Dugin'in yaptığı açıklama, sanık-lara verilen büyük bir destek, ay-nı zamanda bir meydan okumay-

dı.

Bu davanın, CIA-MOSSAD işbirliği ile hazır-landığını, şimdi hamle sırasının kendilerinde oldu-ğunu söyledi önce. Hatırlanacaktır; Ergenekon kapsamında aranan bir emekli subayın Rusya'ya kaçtığı iddia edilmişti. Gazetecilerin sorusu üzeri-ne Dugin; Rusya'da böyle bir kişinin bulunmadığı-nı, fakat bulunmuş olsaydı bile teslim edilmeyece-ğini söyledi.

Dugin'in davayı sahiplenışı ve savunuşu, Er-genekon adıyla sunulan bu davanın arkasında emperyalist güçlerin ve onların işbirlikçilerinin çı-kar çatışması olduğunu bir kez daha gözler önü-ne serdi.

* * *

Hal böyleyken hala Ergenekon ile kontrgerilla-nın yargılanacağını sananlar, büyük bir yanılgı içindedirler. İlk duruşma günü Silivri'ye gelenler arasında, içlerinde devrimci, demokrat kesimler de vardı. Başını DTP, SDP, ESP, İHD gibi kurum-ların çektiği bir grup, davaya müdahil olma tale-binde bulundular. Onlara göre Ergenekon dava-sında kontrgerilla yargılanıyordu, fakat AKP hükü-meti bunun üzerine yeterince gidemiyor, kıyısın-dan köşesinden tutuyordu. Kendilerinin müdahil olmasıyla kontrgerillanın tümünü yargılamanın yo-lu açılabilirdi.

Oysa bu dava başından beri, klikler arası çe-lişkinin ürünü olarak şekillendi. AKP'nin kapatma davasına misilleme olarak ele alındı ve öyle yürü-tüldü. AKP, arkasındaki kitle desteğini arttırmak için, Ergenekon'la kontrgerillanın yargılanacağı havasını verdi önce. Fakat bu havanın bile başını ağırtacağını anlayınca, araya sınır koymakta ge-cikmedi. Savcılar da "bu davanın askerle, polisle, MIT'le ilişkisi yoktur" dediler. Yargılananlar arasın-da eski kontrgerilla şeflerinin, ya da emekli gene-rallerin bulunması, kontrgerillanın yargılanacağı anlamına gelmiyordu. Burada amaç; ABD'nin böl-gedeki planlarını bozmaya çalışan diğer emperya-list güçlerin işbirlikçilerini tasfiye etmekte. Ergene-kon'la bu kısmen başarılı. Bir kısmı tutuklandı, geride kalanlara ise büyük bir gözdağı verildi.

Davayla ilgili Dugin'in yaptığı açıklamalar da bu gerçeği teyit ediyor. Önümüzdeki günlerde Er-genekon davasının arkasındaki güçler ve dönen dolaplar çok daha açık biçimde ortaya serilecek-tir.

* * *

Şimdi iki bin sayfayı aşkın iddianamenin okun-masına geçildi. Bunun haftalar süreceği söyleni-yor. Ancak mahkemenin gidişatını belirleyecek olan, ABD'nin ve AKP'nin durumudur. Bunların güçlerini muhafaza edip etmemesine göre, dava-nın süresi ve sonucu belirlenecektir. Dugin'in de-diği gibi, hamle sırasının onlara gelip gelmediğini de, bu süreç gösterecektir.

Ekim devrimi 91 yaşında İNSANLIĞIN UMUDU, ÖZLEMİ...

Geri bir tarım ülkesinden refah toplumuna

Lenin'in önderliğindeki Bolşevik Parti, iktidara, halkın “barış, toprak ve ekmeğe” talebini ifade eden tek disiplinli grup olduğu için gelmişti... Ülke büyük bir karışıklık içerisindeydi. Köylüler, soyluların topraklarına elkoymuyorlar; fabrikalar işleyecek hammadde bulamadıkları için işçiler aklıktan kırılıyorlar; askerler cepheden kaçıyorlardı. İşte bu işçiler, isteklerini dile getirmek için “Sovyet” konseylerini seçtiler. Lenin, bu Sovyetlerin, halkçı ve demokratik yönetim için temel olduklarını söyledi. “Bütün iktidar Sovyetlerle!” sloganı ile Bolşevikler iktidarı aldılar.

Askerler ile işçiler, telefon ile telgrafı, hükümet dairelerini ele geçirmişler, Kışlık Sarayı basmışlardı. Toplantı halinde bulunan Bütün Rusya İşçi ve Sovyet Temsilcileri Kongresi, 7 Kasım 1917’de kendisini hükümet ilan etti. Hemen üç kararname yayınladı. Barış üzerine, toprak üzerine ve devlet iktidarı üzerine. Barış üzerine olanı, bütün savaşan hükümetlere -birinci dünya savaşı halen sürüyordu- barış görüşmelerine başlamayı öngörüyordu. Toprak üzerine olanı, bütün toprakları devlet mülkiyeti yapıyor ve üzerinde çalışan köylülere kullanma hakkını tanıyordu. Devlet iktidarına ait kararname ise, bütün iktidarı Sovyetlere veriyordu. (...)

İktidarı ele geçirmek kolay olmuştu, tek bir günde başarılmıştı. İktidarı elde tutmak ise güçtü. Bu uzun yıllar sürdü. Mallarından mülklerinden olan soylular ile eski hükümet üyeleri, yabancı güçlerin yardımıyla ordular kurdular... Almanya, Fransa, Japonya ve ABD, Kafkaslara ve Orta Asya’ya asker göndermişti. Bu müdahale savaşları 1921 yılına kadar sürdü.(...)

Rusya, tahsilsiz, hammaddesiz ya da makinesiz kalmış, mahvolmuştu. Köylülerin hayvanları yedi yıllık savaş sırasında ölmüş, araç ve gereçleri paslanıp gitmişti. 1920 ve 1921’deki iki açlık yılı, milyonlarca insanın yaşamına mal olmuştu. O bereketli Volga ülkesinde, okul olsa bile hiçbir köylü çocuğu okula gitmiyordu. Ne ayakkabıları vardı, ne giyecekleri. Bütün kıışı, ince paçavralar içinde, okula gidemedi, büyük aile fırınları üzerinde sürünerek geçirmişlerdi...

Yönetimdeki parti, sosyalizmi geliştirmek istediği halde, ülke henüz sosyalist olmaktan uzaktı. Temel sanayilerin sahibi devletti ve işçilerin özverisiyle onarılıyordu. İşçiler, küçük bir ücretle -başlangıçta yalnız karın tokluğuna- ortak bir servetin birikimi için, lokomotifler, tramvaylar ve başka gerekli şeyler yapmak üzere tatilde bile çalışıyorlardı. Lenin, bunların kamu mülkiyetine yapacakları fedakarlığa boşuna güvenmemişti... Halk da Lenin’den Rusya’nın sosyalizm ile dünyanın en ileri ve gönenmiş devleti olabileceği görüşü ve düşüncesini kapmış ve benimsemişti. Herkes önlerinde uzun bir yol olduğunu biliyordu. Ama Rusya’nın tek başına sosyalizmi tamamlayamayacağını düşünüyorlardı... Avrupa’da, özellikle Almanya’da devrimlerin başlacağına inanıyorlardı...

1924 Ağustos’unda Rusya’nın dış yardım olmaksızın sosyalizmi kurabileceği düşüncesi ni, Stalin formüle etti... Devrimin üzerinden yedi yıl geçmişti ve Bolşevikler devleti yönetmede kendilerine güvenmeyi öğrenmişlerdi... Stalin, Rusların kendi ayakları üzerinde durabileceğini, seçtikleri ekonomik sistemi kurabileceklerini ilan ettiği zaman, bu devrime sürekli bir amaç kazandırmış ve insanları yurtseverce girişimlere çağırmış oluyordu... 1925 yı-

lında 14. Parti Kongresinde bunu istediği zaman, pek de güçlük çekmedi.

(...)Sovyetler Birliği’nin Beş Yıllık Planı, diğer ülkelerde Moskova’nın çılgınca bir savurganlığı olarak karşılandı.(...) Amerikalı mühendisler, bunun gerçekten bir ‘plan’ olmadığını söylemekten pek hoşlanıyorlardı. Teknik bakımdan haksız sayılmazlardı. Çünkü plan, harfi harfine izlenmesi gerekli bir kopya değildi; o karşılanması ve sonra da aşılması gerekli bir yarışmaydı. Yalnız Moskova tarafından yapılmamıştı. Moskova ile birlikte ülkenin en uç köşeleri de elbirliği yaparak hazırlanmıştı. Fabrikada ve köylerde insanlar, ne istediklerini, ne yapabileceklerini ve bunu başarmak için nelere gereksinimleri olduğunu tartışmışlardı. Bu yerel planlar, gerekli yollardan ‘merkez’e gitmiş, öteki planlar ile uyumlaştırılmış ve gene yerel makamlarca kabul edilmek üzere geri gelmişti... Bu ‘iş’ değil ‘savaştı’. (...)

“Sistem, muhasebe, sorumluluk!” Lenin ve sonra Stalin, henüz mekanize olmamış bir ülke için en zor ve en gerekli şeyler olarak bunları istiyorlardı. (...)

1993 Ocağında Stalin, Merkez Komitesine, eski geri kalmış köylü Rusya’nın, dünyanın ikinci sanayileşmiş ulusu haline geldiğini bildiriyordu. Beş yıllık plan, 1928 Ekim’inden 1932 Aralığına kadar dört yıl üç ayda tamamlanmış oluyordu... “Eskiden -diyordu Stalin- demir çelik sanayimiz yoktu, ama şimdi var. Traktör sanayimiz yoktu. Şimdi var. Otomobil sanayimiz yoktu. Şimdi var...”

Tarihte böylesine büyük bir atılım, bu kadar çabuk gerçekleşmemişti. Hız daha düşük olsaydı, Sovyet insanı yalnız sosyalizmlerinin gecikmesiyle kalmayacaklarını, ulus olarak varlıklarının da tehlikeye gireceğine inanıyorlardı. Çünkü 1933’te Japonya Mançurya’daki sınırlarını zorlamış, Alman Nazileri, Ukrayna üzerinde taleplerde bulunmuştu. Sovyet halkı, her iki sınır üzerinde de saldırıya karşı koyabileceklerine, ama bunun ancak ekonomilerinin hızlı kalkınmasına bağlı olduklarına inanıyorlardı.

İlk beş yıllık planın tamamlanması ile Sovyetler Birliği, ilkinin beş katı fazla sanayinin kurulmasını öngören ve tüm ekonominin yeniden teknik yapılaşmasını öngören ikinci bir planın uygulanmasına başladı. Stalin, bu işin daha kolay olacağını söylüyordu. Çünkü hiçbir beş yıllık plan birinci plan kadar güç olamazdı.

Böylece beş yıllık planlar, ülkenin ileri doğru atılımındaki izlenmeler, gerçekli bir örnek olmuşlardı.

(Anna Strong, Stalin Dönemi, Onur yayınları)

Sosyalizm ekonomik kriz tanımaz

Yoldaşlar! 16. parti kongresinden beri üç yıldan fazla zaman geçti. Bu çok uzun bir dönem değildir. Ama içerik bakımından herhangi bir başkasından çok daha zengindir. Kanımca, son on yılın hiçbir dönemi, olaylar açısından bu dönem kadar zengin olmadı.

Ekonomik alanda bu yıllar, dünya ekonomisinin sürekli bunalım yılları oldu. Bunalım, yalnız sanayiye kapsamakla kalmadı, tüm tarımı da içine aldı. Bunalım, yalnız üretim ve ticaret alanında ortalığı kasıp kavurmadı; o, kredi sistemi ve para dolaşımı alanlarına da sıçrayarak, ülkeler arasında var olan kredi ve para ilişkilerini alt-üst etti. Daha önceleri şurda-burda bir dünya ekonomik bunalımının olup olmadığı henüz tartışılırken, bugün artık bu konuda bir tartışma yok, çünkü bunalım ve onun yıkıcı etkileri çok açık-seçik gün yüzüne çıkıyor. Şu anda tartışma başka bir nokta üzerinde, yani bunalımdan çıkılabilir mi, çıkılamaz mı ve eğer çıkılabilirse, o zaman ne yapmak gerekir noktası üzerinde yürüyor.

Siyasal alanda bu yıllar, gerek kapitalist ülkeler arasındaki, gerekse bu ülkelerin kendi içindeki ilişkilerin daha da keskinleştiği yıllar oldu. Uzakdoğu’daki ilişkileri keskinleştiren, Japonya’nın Çin’e karşı savaşı ve Mançurya’yı işgali; Avrupa’daki ilişkileri keskinleştiren Alman faşizminin zaferi ve itikam düşüncesinin üstün gelmesi; silahlınamalara ve bir emperyalist savaşın hazırlıklarına yeni bir hız veren Almanya ve Japonya’nın Milletler Cemiyeti’nden çıkması...

Ekonomik sarsıntıların ve askeri-siyasi felaketlerin azgın dalgaları arasında SSCB, tek başına kaya gibi dimdik durmakta ve sosyalist inşa ve barışın korunması uğruna mücadelesini sürdürmektedir. Orada kapitalist ülkelerde ekonomik bunalım hala ortalığı kasıp kavururken, SSCB’de gerek sanayide, gerek tarımda atılımlar sürüp gitmektedir. Orada kapitalist ülkelrde dünyayı ve nüfuz alanlarını yeniden paylaşmak için yeni bir savaş için hummalı bir şekilde silahlanırlarken, SSCB, savaş tehlikesine karşı ve barış uğruna sistematik, ısrarlı mücadeleye devam etmektedir. (...)

	1929	1930	1931	1932	1933
SSCB	100	129,7	161,9	184,7	201,6
ABD	100	80,7	68,1	53,8	64,9
İngiltere	100	92,4	83,8	83,8	86,1
Almanya	100	88,3	71,7	59,8	66,8
Fransa	100	100,7	89,2	69,1	77,4

Gördüğünüz gibi bu tablo, ayrıca açıklama yapmaya gerek bırakmıyor. En önemli kapitalist ülkelerin sanayi 1929 düzeyine oranla yıldan yıla gerilerken ve ancak 1933’te, o da 1929 düzeyine ulaşmakta çok uzak olmak

üzere biraz toparlanmaya başlamışken, SSCB sanayi yıl be yıl büyümüştür ve kesintisiz bir yükseliş seyri izlemektedir. (...)

Kapitalizm, işçilerin emek yoğunluğunu arttırma yoluyla sömürülmelerini arttırarak işçilerin sırtından; emeklerinin ürünü olan maddeler üzerinde, gıda maddeleri ve kısmen de hammaddeler üzerinde en düşük fiyat politikası uygulayarak çiftçilerin sırtından; emeklerinin ürünlerinin, esas olarak da hammaddelerinin ve sonra da gıda maddelerinin fiyatlarını daha da düşürerek sömürge ve ekonomik bakımdan zayıf ülkelerin köylülerinin sırtından, sanayinin durumunu biraz hafifletmeyi başardı.

Bu, bunalımdan yeni bir atılımı, sanayinin yeni bir açılıp gelişmesini beraberinde getiren olağan bir durgunluğa geçişin sözkonusu olduğu anlamına mı gelir? Hayır bu anlama gelmez... Her bir şey, böyle işaretlerin en azından yakın bir gelecekte olamayacağını gösteriyor. Çünkü kapitalist ülkelerin sanayinin biraz ciddi bir kalkınmasını imkansız kılan bütün elverişsiz koşullar etkili olmaya devam ediyor. Ekonomik bunalımın, onun temeli üzerinde cereyan ettiği kapitalizmin süregiden genel bunalımı sözkonusudur. İşletmelerin müzmin eksik üretimi, müzmin kitlesel işsizlik, sanayi bunalımının tarım bunalımıyla iç içe geçmesi, genellikle bir atılımın başlangıcını bildiren, sabit sermayenin biraz ciddi bir yenilenmesine doğru herhangi bir eğilimin bulunmayışı sözkonusudur.

(...)Üzayan bu ekonomik bunalım, iç planda olduğu kadar uluslararası ölçüde de kapitalist ülkelerin siyasal durumunun şimdiye kadar görülmedik biçimde tehlikeli bir durum alması sonucunu doğurdu.

Dış pazarlar uğruna mücadelenin alevlenmesi, özgür ticaretin son kalıntıları nın ortadan kalkması, koruyucu gümrük tarifeleri, ticaret savaşı, kambiyo lar savaşı, damping ve daha başka bunlara benzer iktisat politikasında aşırı milliyetçiliği dışa vuran önlemler; ülkelerarası ilişkileri son derece gerginleştirdi. Askeri çatışmalara elverişli bir zemin yarattı ve dünyanın ve nüfuz bölgelerinin en güçlü devletler yararına yeniden paylaşılmasının aracı olarak savaşı gündeme getirdi.

(Stalin, Leninizmin Sorunları, İnter Yayınları)

Emperyalist sistem, yeni bir kriz dalgası altında daha kıvranırken, Ekim devriminin 91. yılını kutluyoruz. Dünyadaki ilk sosyalist devrimin üzerinden tam 91 yıl geçti. Bu süre zarfında, sosyalizmin büyük atılımlar yaptığı, dünyanın üçte birinde zafer kazandığı yıllar da oldu, bürokratlaşma ve yozlaşmanın başladığı ve geriye dönüşlerin yaşandığı dönemler de...

‘90’lı yıllarda, revizyonist iktidarlar yıkılınca, “sosyalizmin yıkıldığı”, hatta “tarihin sonu”na gelindiği teorilerini ortalığı kaplamıştı. Onlara göre, sosyalizm yenilmiş, kapitalizmin ebediliği kanıtlanmıştı. Artık refah dönemi başlayacaktı(!)

Ne var ki, üzerinden bir-kaç yıl geçmeden bu vaatlerin sahteliği, tüm çıplaklığı ile ortaya serildi. Emperyalist akbabalar, kapitalizme geriye dönüş yapan bu ülke halklarının üzerine çullandılar. Ulusal, mezhepsel ayrılıkları kışkırtarak birbirlerine kırdırdılar. Yugoslavya başta olmak üzere, hepsini parçalara bölüp egemenliklerini kurdular. O halklara acı, gözyaşı, sömürü ve zulümden başka bir şey götürmediler.

Emperyalist güçlerin 90’lı yıllardaki bölgesel savaşları, 2000’li yıllarda yeni bir emperyalist paylaşım savaşına dönüştü. Başını ABD emperyalizminin çektiği bu savaş, Ortadoğu ve Kafkasları yangın yerine çevirdi. On binlerce insan yaşamını yitirdi, milyonlarcası yaralandı, evinden, yurdundan ayrılmak zorunda kaldı. Son bir yıldır ise ekonomik kriz, artan şiddeti ile dalga dalga yayılıyor. Kitlesel işsizlik ve yoksulluk, artık saklanamayacak boyutlara tırmanmış durumda.

90’lı yılların başındaki “kapitalizmin ebediliği” üzerine yapılan demagojiler, şimdi yerini neo-liberalizmin çöküşüne, kapitalizmin sorgulanmasına bıraktı. Kimileri yeniden “ne sosyalizm, ne kapitalizm” diyerek “üçüncü yol”culuğa soyundu bile...

Fakat insanlığın sömürsüz, sınıfsız, savaşı sız bir dünya özlemini, sosyalizm dışında karşılayacak bir sistem yok. Ve bu gerçek, giderek daha fazla görülmeye, hissedilmeye başladı. Başta sosyalizmden kapitalizme dönen ülke halklarında, sosyalizmin kazanımlarına duyulan özlem ve istek arttı ve daha yüksek sesle haykırılmaya başladı. Eski Sovyet halklarında, sosyalizmi isteyenlerin sayısındaki artış ve Stalin’e duyulan sevgi dikkat çekicidir.

Ne kadar karalamaya çalışırlarsa çalışsınlar, güneş balçıkla sıvanmıyor. Sosyalizm ve sosyalist önderlere karşı halkların sevgisi ve ihtiyacı giderek daha da artıyor. Lenin’in söylediği gibi; “önemli olan buzun kırılmış, yolun açılmış ve gösterilmiş olması”dır. Ekim devrimi bunu başarmıştır.

"Bu ilk zafer, nihai zafer değil henüz. Ekim Devrimimiz bu zaferi emsalsiz cefalar ve güçlükler, işitilmemiş acılar içinde ve kendi payımıza büyük başarısızlıklar ve hatalarla gerçekleştirdi. Sanki başarısızlıklar olmaksızın, hatalar yapılmaksızın, tek başına geri bir halk, dünyanın en güçlü ve ileri ülkelerin, emperyalist savaşların üstesinden gelebilirmiş gibi!..Fakat olgu şu ki; yüzlerce, binlerce yıldır ilk kez köle sahipleri arasındaki savaşa, kölelerin bütün köle sahiplerine karşı bir devrimle 'cevap vermek' için verilen sözü tamı tamına yerine getirdi ve tüm güçlülklere rağmen yerine getirecek. Biz başlangıcı yaptık. Ne kadar zamanda, ne zaman, hangi ulusun proleterleri, bu eseri sonuna vardırırlar, bunun önemi yok. Önemli olan; buzun kırılmış, yolun açılmış ve gösterilmiş olmasıdır."

Ekim devriminin üzerinden 91 yıl geçti. Ama o, binyılları bulan sömürücü sistemle kıyaslandığında bir çocuk kadar toy, saf ve temiz... İnsanlığın hala tek umudu ve özlemi...

Ekim devriminin başta Sovyet halkları olmak üzere, tüm dünya halklarına neler kazandırdığına dair söylenecek çok şey var. Ancak tam da krizin yaşandığı ve 1929 “büyük buhran”la karşılaşıldığı bir dönemde, krizi hiç tanımayan, tüm emperyalist-kapitalist ülkeler kriz içinde kıvranırken, büyük bir kalkınmayı başaran bu ilk sosyalist devleti, Amerikalı gazeteci Anna Strong’un gözlemleri ve Stalin’in 26 Ocak 1934 tarihinde 17. parti kongresinde yaptığı konuşmadan dinlemek, çok daha anlamlı ve yararlı olacaktır.

Sözü, Strong’a ve Stalin’e bırakıyoruz...

Kriz üzerine birkaç not...

Burjuvazi, kendisi için işler iyiye doğru giderken, bunun sonsuz bir süreç olacağını düşünür. Hep daha fazla üretecektir, hep daha fazla sömürecektir, hep daha fazla kar edecektir. Aslında genel refah dönemlerinin arkasından bunalımların geldiğini, oluşturulan saadet zincirinin bir yerde kopacağını bilir. Bunu bilgi olarak öğrenmiştir. Kapitalist üretim ilişkileri tarihinde bunun sayısız örnekleri vardır.

Ancak burjuvazinin bunu bilmesi, yaşayacağı sorun için baştan önlem alabileceği, bu sorunu yaşamak için çare bulacağı anlamına gelmez. Çünkü bu kapitalizmin doğasında vardır. Kapitalist üretim biçimi, merkezi bir planlamadan uzak, anarşik bir yapıya sahiptir. **Üretim, ihtiyaçlar temelinde değil, kar temelinde yapılır.** Kitlelerin gerçekte neye ihtiyacı olduğu değil, neyin karlı olduğudur üretimde belirleyici olan. Tek tek her kapitalist, bu genel doğruya göre hareket ettiği için, karlı olan alana büyük bir sermaye akışı gerçekleşir. Sonuç; aşırı üretim ve bu üretimin eritilmesini sağlayacak olan talep bulunmadığından ortaya çıkan aşırı üretim krizidir.

Kapitalistin amacı, azami kar elde etmektir. Bu nedenle karlı olduğunu düşündüğü bir alana yatırım yapması kaçınılmaz. İradesi, bilinçli faaliyeti değil, kar hırsı onu o alana çeker. Bu nedenle krizlerin gerçekleşmesi de kaçınılmaz.

Kapitalistlerin tek umudu, geleceği kaçınılmaz olan krizin olabildiğince gecikmesi, geldiği koşulda ise kendisini etkilememesidir. Ancak elbette bu onun isteğiyle değil, ekonominin yasalarıyla belirlenir.

Bundan dolayı, kriz kapıya dayandığı, bütün belirtileriyle görünmeye başladığı anda bile, o son vurgunlarını vurma, son dakikaya kadar kar elde etme çabasını sürdürür. Bir de kitleleri kandırma çabasını... Çünkü krizin geldiğini farkedene kitlelerin, tüketimi kısımlarını, kendi kişisel önlemlerini almalarını engellemek zorundadır. Her aşamada, sorunu olduğundan daha küçük göstermeye, krizin boyutunu hafifsetmeye, gerçekleri gözlerden gizlemeye çalışır. Kriz çoktan geniş kesimlere yayıldığında bile, kimi burjuva ekonomistler, çeşitli demagojilerle, kitlelerin en azından bir kısmını etkilemek için çırpınmaya devam ederler.

Büyüme dönemi, sermayenin büyümesidir

Kriz patlak verip borsalar çöktüğünde, burjuva ekonomistler, milyarlarca doların *"buhar olup uçtuğunu"* söylediler. Oysa servetler, zenginlikler, ya da daha somut bir ifadeyle para, buhar olup uçmaz. Dünya üzerinde yaratılan toplam değer, toplam zenginlik, toplam servet bellidir. Bu servet, birilerinin cebinden çıkar, başkasının cebine girer. Borsa 50 bin seviyesinden 25 bine düştüğünde, New York borsası çakıldığında, yüzbinlerce insan orada servetlerini kaybederler, onlarca insan ise, o serveti toplar ve cebine koyar. Ya da çoktan koymuştur da, borsa çökünce bu farkedilir. Yüzbinlerce insanın yoksullaşması, bir avuç zengininin daha da zenginleşmesidir.

2000'lerin başlarından itibaren dünya ekonomisinde *"likidite fazlasının oluşması"* da benzer bir özellik taşımaktadır. '90'lı yılların sonlarından itibaren dünya genelinde işçi ve emekçi kitleler üzerindeki

baskı ve sömürü yoğunlaştı. Bu sömürü üzerinden, burjuvazi artı-değerini büyüttü, tatlı karlar vurdu. '97 yılında yaşanan Asya krizi ve 2001 yılında Türkiye, Arjantin gibi ülkelerde yaşanan ekonomik krizlerde, milyonlarca insan, birden ve çok şiddetli bir yoksullaşma ile karşı karşıya kaldı.

Onların yoksullaşması, dünya genelinde bir avuç zengininin daha da zenginleşmesi anlamına geliyordu. 2000'lerin başlarında dünya genelinde hemen bütün ülkelerde gelir dağılımındaki eşitsizlik arttı, zengin ile yoksul arasındaki uçurum büyüdü.

2000'lerin başlarında ortaya çıkan "fazla likidite", yoksulun cebinden alınarak zengininin cebine aktarılan paraydı. Yoksul daha yoksul olurken, burjuvazinin elinde aşırı miktarda sermaye birikmişti.

Aşırı üretim ve kriz

Burjuvazinin elinde biriken sermayenin bir kısmı doğal olarak üretime yöneldi. Ancak üretim kapasitesinin üzerindeki para, *"paradan para kazanmak"* amacıyla spekülatif ve rantiyeye alanlara aktarıldı.

Bu dönem boyunca, dünya genelinde toplam üretimde devasa artışlar gerçekleştirildi. En büyük gelişme inşaat sektöründeydi. Konut yapımı dizginsiz bir hal aldı. Onu, otomotivden beyaz eşyaya, mobilyadan giyime her alanda gerçekleştirilen üretim patlaması izledi.

Üretim yapıyordu, ancak yaşanan genel yoksullaşmanın ve bunun üzerine gelen krizlerin ardından kitlelerin alım gücü, bu üretimi eritebilecek güçte değildi. *"Likidite fazlası"* bu sorunu çözebilirdi. Sınırsız bir kredi alanı açıldı. Kişisel kredi kartlarından, ev-araba-eşya almak için dağıtılan kredilere, uluslararası düzeyde şirket borçlanmalarına, sıcak para olarak karlı borsalara ve kağıtlara yatırım yapılmasına, devletlerin borçlanmalarına kadar, her alanda para saçıldı ortalığa. Borsanın yükselmesi, genel refah düzeyinin arttığı yanılsaması yarattı. Borçla alınan eşyalar, kitlelerin zenginleştiği yanılsaması yarattı. Sıcak para ile döviz kurlarının düşmesi, ülkenin parasının değerlendiği yanılsaması yarattı. Ama adı üstünde, bunlar yanılsamaydı.

Gerçekte ise, **kitlelerin cebinden alınan paralar, kitlelere borç olarak verilmekte ve bununla tüketim yapması beklenmekteydi.** Maaşları ve yaşam standartları yüksek bir orta kesim de vardı. Ama işçi ve emekçilerin ücretlerinde fazla bir iyileşme söz konusu değildi. Buna rağmen, borçlanarak refahını artırmaya dayatıldı.

"Bir ev büyük ya da küçük olabilir, çevresindeki evler de küçük olduğu müddetçe, bu ev, bir konuta ilişkin tüm toplumsal istekleri tatmin eder. Fakat küçük evin yanında bir saray yükselirse, küçük ev bir kulübe derekesine küçülür. Küçük ev, sahibinin hiç iddiasının olmadığını, ya da ancak çok az iddiasının olduğunu tanıtlar; ve uygarlığın seyri içinde ne denli büyürse büyüsün, komşu saray da aynı ya da daha büyük ölçüde büyürse, görece küçük evde oturan kişi, dört duvarı arasında, kendini gittikçe daha rahatsız, daha hoşnutsuz, daha darda hissedecektir. ... Üretken sermayenin hızla büyümesi, zenginliğin, lüksün, toplumsal gereksinimlerin ve toplumsal zevkle-

rin de aynı şekilde hızla büyümesine yol açar. Yani işçilerin zevkleri artmışsa da, bunun verdiği toplumsal tamin, kapitalistin iş-

çi için erişilmez olan artan zevklerine kıyasla, bir bütün olarak toplumun gelişme seviyesine kıyasla düşmüştür. Gereksinimlerimiz ve zevklerimiz toplumdan kaynaklanır; bu nedenle onları toplumla ölçeriz; tatmin nesneleriyle ölçmeyiz. Bunlar toplumsal nitelikli olduklarından, görece niteliklidirler."(Marks, Ücretli Emek ve Sermaye, Ücret, Fiyat ve Kar, İnter Yayınları, sf.41, abç)

Kitleler, kendilerine dayatılan *"gereksinimler"*i karşılamak için bankalara borçlandılar, ev, araba, eşya aldılar, alışveriş merkezlerine yığıldılar, tatile gitmenin bir *"ihtiyaç"* olduğunu düşündüler. Böylece kendilerinden bekleneni yaptılar ve tükettiler.

Bütün bu tüketime rağmen yapılan üretim, çok fazlaydı ve bitirilemiyordu.

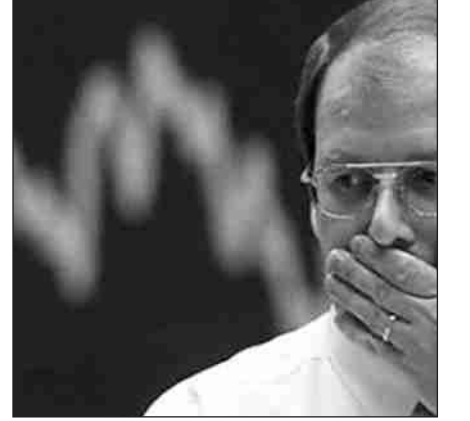
Konut sektöründen örnek verelim. Daha 2001 yılında, Şehir Planlamacıları Odası, İstanbul Şube Başkanı Ahmet Turgut, Milliyet gazetesine yaptığı açıklamada şunları söylüyor: *"İstanbul'da 23 milyon insanı taşıyacak konut stoku var. Sadece Beylikdüzü'nde yaklaşık 1,5 milyon insanı barındıracak boş konutlar var. Kurtköy için de bunu söylemek mümkün."* İstanbul'un nüfusunun o dönemde yaklaşık 12 milyon olduğunu hatırlatalım. Bu stoğu tüketebilmek için, kişi başına iki ev sahibi olmak gerekiyordu ki, bu gerçekçi bir yaklaşım değildi.

Böyle olduğu halde, 2001 sonrasında konut yapımı dizginsiz bir şekilde sürdü. Bugün sadece İstanbul'da inşaatı bitmiş hazır bir biçimde alıcı bekleyen lüks konut sayısı 500 bin. Alıcı bekleyen ortalama konut sayısı ise milyonlu rakamlarla ifade ediliyor. Otomotivden bilgisayara, cep telefonunda ayakkabıya kadar her alanda benzer bir tablo çıktı ortaya. İşte krizin gerçek nedeni, aşırı düzeyde gerçekleştirilen bu üretimdir.

Borçla dönen çarkın iflası

Gerçek kriz, üretim alanında, reel sektörde ortaya çıkmıştı. Konut kredilerinde ve borsada yaşanan çöküş ise, onun görünen yüzü, yansıma biçimiydi.

Tüketimin gerçekleştirilebilmesi için dizginsiz bir borç döngüsü oluşturulmuştu. Bankalar, kredi kartlarını önlerine gelene dağıtıyorlardı. Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Odası'nın yaptığı açıklamaya göre, 2002 yılında 15.7 milyon olan kredi kartı sayısı 2008 yılında 40 milyona ulaştı. Buna karşılık, 2002'de vatandaşın borcunun gelirine oranı yüzde 4,7 iken, 2007 yılında yüzde 29.5'e çıktı. Yani kitlelerin borçluluk oranı 6 kat arttı. **Son 6 yılda yaşanan refah ve eko-**

nomik büyüme, gerçekte borçların büyümesiydi. Bu da kitlelerin alım gücünün çok üzerinde tükettiğini, hem de bunu borçlanarak yaptığını gösteriyordu.

En alt gelir grubunu oluşturan işçilere gittiğimizde, borçluluk oranı daha da yükseliyor. Birleşik Metal-İş Sendikası Araştırma Dairesinin raporuna göre, işçilerin yüzde 81'i borçla yaşıyor.

Kitleleri borçlandırmanın, burjuvazi açısından iki büyük avantajı var. Birincisi; borcu olan işçi ve emekçiler, işten atılmamak için her şeye katlanıyor. Sınıf mücadelesinin yükselmesinin önünde önemli bir engel bu. İkincisi ise; borçla tüketim yapıyor, ekonomik döngünün işlemesini, burjuvazinin karının gerçekleşmesini sağlıyorlar.

Krizin patlak verdiği konut kredileri alanındaki borçlanma ise, sistemin asalak ve çürümüş yönünü çarpıcı bir biçimde gösteren bir niteliğe sahip. Öncelikle, bankaların kredi dağıtmasının önündeki sınırlar kaldırıldı. Eski tarz konut kredisi sisteminde, bankaların dağıtabilecekleri kredi miktarı, sahip oldukları mevduatla orantılıydı. **Mortgage sistemi ise, bankaya, sahip olduğu mevduatın çok üzerinde mortgage kredisi dağıtma olanağı sağladı.** Böylece sürekli para akışı hedeflendi.

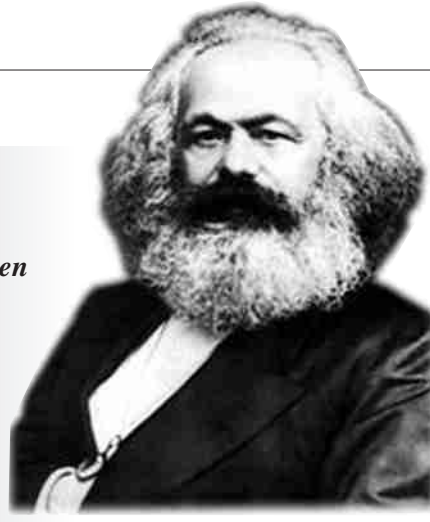
Sistem şöyle işliyor: Evi alacak olan kişiye, banka evin bedelini toplu olarak ödüyor, karşılığında borç kağıtları düzenliyor. Banka bu kağıtları, bir ipotek şirketine satıyor. Böylece kredi olarak dağıttıkları para hemen kendisine geri dönüyor ve yeni krediler dağıtma olanağı oluşuyor. Dağıttığı krediler ödendikçe, banka da ipotek şirketine olan borcunu ödemeyi planlıyor. İpotek şirketleri, bu saadet zincirini, kendi adlarına çıkardıkları ve yatırımcılara sattıkları tahvillerle sürdürüyor. Böylece ipotek şirketleri de bankalara verdikleri parayı tahvillerden toplamış oluyor. Konut alanlar, kredilerini ödedikçe çark işliyor, son halkadaki tahvillerin faizleri de aksamadan ödeniyor. Her aşamada faiz yükü artan bu paranın sürekliliğinin sağlanabilmesi için, bankaya sürekli yeni kredi başvurularının olması gerekiyor. Önce sadece alım gücü yüksek kesimlere kredi verilirken, giderek ödeme gücü daha riskli kesimlere kadar iniyor. En alt gelir grubundaki bu kredi kullanıcıları, ödemeyi aksattıkları anda ise saadet zinciri kopuyor.

"Türev piyasaları" adı verilen şey, bu sistem içinde tek bir evin satılmasının üzerinden zincirleme "suyunun suyunun suyu" borçlanmalarının varlığıdır. James Petras ve Henry Weltmeyer'in hesaplamalarına göre, **reel sektörde kullanılan her 1 dolara karşılık, dünya finans piyasalarında 25-30 dolarlık bir işlem hacmi gerçekleştiriliyor.** Gerçek ekonomiden, üretimden kopan ve krizleri doğuran bu durum, Lenin'in söylediklerini hatırlatıyor. "Emperyalizm, ... çok büyük bir sermaye birikimi demektir. Bu durum, bir rantıye sınıfı ya da daha doğrusu tabakasını, yani 'kupon kesme' ile yaşayan, herhangi bir işletmeye iştirakin tamamen dışında kalan ve mesleği aylıklık olan insanların olağanüstü bir gelişme göstermesine yol açıyor. Emperyalizmin en önemli iktisadi temellerinden biri olan sermaye ihracı, rantıye tabakasının üretimden tam kopuşunu daha da artırıyor ve birkaç denizaşırı ülke ve sömürgecinin emeğini sömürerek yaşayan ülkelerin tümüne bir asalaklık özelliği ka-

*Tarihin dalgaları sandık
Bizi sürükler bir başına
Bulunduğumuz cehennemden
Işığımızı karartan gizemin
Hala sise boğduğu
Komünizm körfezine.
Marks gösterdi bize
En derin yasalarını tarihin,
Proletaryayı başa getirecek.*

*Hayır!
Marks'ın kitapları
Mürekkep ve kağıt değildir yalnız,
Kasvetli rakamlarla dolu
Tozlu yazılar değil.
Onun kitapları düzene koydu
Dağılmış ordusunu emeğin
Ve ileriye gösterdi ona
Güçle dolu inançla...*

Mayakovski

zandırıyor." (Kapitalizmin Son Aşaması Emperyalizm, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, sf. 105)

Borçlanmak, son yıllarda sadece kitlelerin değil, kurulan zincirle de bağlantılı olarak, büyük emperyalist tekellerin ve devletlerin de refah oluşturmak yöntemi haline geldi. Sistemin giderek

asalaklaşan ve çürüten yüzü, borçların büyüklüğüyle de kendini gösterdi. Mesela, Türkiye'de özel sektörün dış borcu, 140 milyar doları aştı. ABD'nin, Avrupa'nın en büyük yatırım bankaları, yüz milyarlarca dolarlık borçlarını ödeyemedikleri için battılar ya da devlet tarafından para enjekte edilerek kurtarıldılar. Dünyanın en büyük borçlusu ise, artık tahtı sarsılmakta olan dünya imparatoru ABD'dir. ABD'nin 2001 sonrası dönemde borcu 5 trilyon dolara çıktı. Borcun ödenemez hale geldiği nokta, kırılmayı şiddetlendirdi.

Arz-talep dengesi üzerine

Burjuva ekonomistler, piyasada her malın bir alıcısının olduğunu, her arzın kendi talebini yarattığını söylerler. Aşırı üretimi gerçekleştirmelerinin altında yatan da budur. Ne kadar çok üretirlerse üretsinler, mutlaka alıcısının çıkacağını, bu arada fiyatların da sürekli yükselmeye devam edeceğini düşünürler. Oysa ekonominin yasaları böyle işlemez.

Metanın değerini belirleyen şey, o malın üretimi için gerekli olan toplumsal emek-zamandır. Üretimi daha kolay olan bir metanın değeri daha düşük, üretim aşaması çok zahmetli ve masraflı olan bir metanın değeri ise daha yüksektir.

Fiyatı ise, "alıcılar ve satıcılar arasındaki rekabetle, talep ile arz, istek ile teklif arasındaki ilişkiyle" belirlenir. (Marks, Ücretli Emek ve Sermaye, sf. 29)

Yani aynı metanın arzını gerçekleştiren satıcılar arasında, sundukları metaların fiyatını düşüren bir rekabet vardır. Aynı kalitedeki malı daha ucuza satan satıcı, diğer satıcılardan daha avantajlı konuma geçmeyi hedefler. Fakat alıcılar arasında da metaların fiyatlarını yükselten bir rekabet vardır. Aynı mala sahip olmak isteyen alıcılar, daha yüksek ödeme yapmayı göze alırlar. Alıcılar genel olarak daha ucuza almak, satıcılar ise daha pahalıya satmak isterler. Bu üç etken, metanın pazardaki fiyatını belirler. Metanın arzı sınırlı, alıcının talebi ise yüksek olduğunda, alıcılar arasındaki rekabet, malın fiyatını yükselten bir etki yaratır. Arzın çok fazla olması, bu metayı satın alacak kadar alıcı olmaması ise, satıcılar arasındaki rekabeti büyütür, metalar yok fiyatına satılır.

Arz ve talepteki dalgalanmalar, bir metanın fiyatını yükseltebilir ya da düşürebilir, ancak sonuçta, metanın fiyatı her koşulda üretim masraflarına geri döner. Bu değişmez bir kuraldır.

Çünkü bir metada fiyat artışı gerçekleştiğinde, yığınla sermaye, gelişmekte olan sanayi dalına yönelir. Ancak tam da bu nedenle, üretim birden artacağı için fiyatlar, dolayısıyla kar oranları düşmeye başlar. Sermayenin bu alana akışı, metaların fiyatları aşırı üretim yüzünden, üretim masraflarının altına düşünceye kadar sürer.

Diğer taraftan, bir metanın fiyatı, üretim masraflarının altına düştüğünde, karı düşen sermaye bu alandan kaçacaktır. Sermayenin kaçmaya başlaması, bu alandaki üretimi düşereceğinden, fiyatlar yeniden yükselmeye başlayacaktır. Bu durumda, piyasadaki arz, talebe uygun hale gelinceye kadar, fiyatı yani üretim masraflarının üzerine çıkıncaya kadar, üretim düşmeye devam edecektir.

"Sermayenin bir sanayi alanından diğerine nasıl göç ettiğini görüyoruz. Yüksek fiyatlar büyük bir göç almayı, düşük fiyatlar büyük bir göç vermeyi getirirler. ... Arz ve talep dalgalanmalarının, bir metanın fiyatını nasıl hep yeniden üretim masraflarına geri getirdiğini görmüş bulunuyoruz. Gerçi bir metanın gerçek fiyatı, daima üretim masraflarının altında ya da üstündedir; fakat yükseliş ve düşüşler karşılıklı olarak birbirini tümler, öyle ki belirli bir zaman dilimi içinde, sanayinin gelgitleri de hesaba katıldığında, metalar üretim masraflarına uygun olarak birbirleriyle değişirler, yani fiyatları üretim masraflarıyla belirlenir. Fiyatın üretim masraflarıyla bu belirlenişi, iktisatçıların anladığı anlamda anlaşılmalıdır. İktisatçıların, metaların ortalama fiyatının üretim masraflarıyla eşit olduğunu; bunun yasa olduğunu söylerler. Yükselmenin alçalmayla, alçalmanın da yükselmeye dengelendiği anarşik hareketi tesadüf sayarlar. ... Fakat daha yakından bakıldığında, **beraberinde en korunç yıkımları getiren ve burjuva toplumu temelinden sarsan yalnızca bu dalgalanmalardır.**" (Marks, age, sf. 33, abç)

Konut sektöründe yaşanan fiyat artışlarına ve onun kriz yaratıcı etkisine bu gözle bakmak gerekiyor. 2002 yılında İstanbul'da ortalama bir apartman dairesinin satış fiyatı 15 milyar civarındaydı. 2008 yazında bir apartman dairesinin fiyatı 200 milyara (200 bin YTL) dayandı. Bir taraftan hızla konut yapıyor, fiyatların da artmasının nedeni, talebin daha hızlı artmasıydı. Hem kredi olanaklarını artırarak, hem de dört bir taraftan yaşam standartlarını yükseltmek gerektiğinin propagandasını yaparak (Marks'ın sözünü ettiği evin yanındaki saray misali), konuta olan talebin artmasını sağladılar. Talepteki devasa artış, fiyatın da üretim masraflarının çok üstüne çıkmasına neden oldu. Fiyat arttıkça bu alana yönelen sermaye arttı. Ve sonuçta "toplumu temelinden sarsan bir dalgalanma" ortaya çıktı. Ve bu dalgalanma, ortaya çıkan bu kriz, kapitalist ekonominin kaçınılmaz bir hareketiydi.

Son iki ay içinde Marks'ın kitaplarının, özellikle de Kapital'in satışında bir patlama yaşandığı söyleniyor. Kapitalist ekonominin çözümsüzlüğünü, krizleri kaçınılmaz kılan yapısını anlamak için, gerçekten de **Marksist-Leninist teoriye dönüp bir kere daha bakmak gerekiyor.** Bu sistemin işleyişinin ve sistemin çöküşüne yol açacak dinamiklerin anahtarı, onların eserlerinde yer alıyor.

ABD'den başlayan ve dünyayı etkisi altına alan krizle ilgili sıkça '29 "Büyük Buh-ran"a atıflar yapılıyor, iki kriz arasında paralellikler kuruluyor. Kimileri kitlelerin duyarlılıklarını ve tepkilerini köreltmek için itfaiyecilik yapmaya, yaşanan krizin '29 bunalımına benzemediğini kanıtlamaya çalışırken; kimi-leri de aradaki benzerlikleri ortaya seriyor.

Gerçekten de bugün ABD'de konut kredi-leri alanında patlak veren kriz ile '29 bunalı-mı arasında çok büyük benzerlikler var. Sa-dece ortaya çıkış biçimi değil, krizi hazırla-yan etkenler ve kriz sonrasında yaşanacaklar yö-nüyle de '29 bunalımına benziyor. Her ikisinde de kriz, Marks'ın ortaya koyduğu kapitalizmin ekono-mik yasalarına, kriz üreten etkenlere uygun bir seyir izliyor.

"Kükreyen 20'ler"

'29 bunalımı, kapitalist sistemin en büyük, en ağır bunalımı olma özelliği taşıyor. '20'li yıllar, yani krizin hemen öncesinde ise, ABD ekonomisi kapita-list sistemin o güne kadar ki en büyük refah dö-ne-mi yaşıyordu.

I. Emperyalist savaş yeni bitmişti. Savaşın en çok etkilenen ülkeler ABD, İngiltere ve Almanya ol-du. İngiltere, savaşa kadar dünyanın en büyük sö-mürgeci gücü, "toprakları üzerinde güneş batmayan imparatorluk"tu. Ancak savaş sonrasında ABD'ye borçlanarak altın standardını yeniden kurmak zo-runda kalmış, bu da poundun yükselmesine, İngiliz ihracatının azalmasına neden olmuştu. Daha az ih-racat, daha fazla altının dışarıya çıkmasına, bu da yeniden borçlanmasına neden oluyordu. Yani İngil-tere ekonomisi, büyük ABD borçları altında, zor günler yaşıyordu.

Almanya da ABD'ye olan borçlarının ağırlığı al-tında eziliyordu. ABD'nin savaş sonrasında istediği tazminatı ödeyebilecek durumda değildi. Buna çö-züm olarak karşılıksız para basmayı denedi, bunu da ABD kabul etmedi. Üstelik bu para, Almanya'da hiperenflasyona neden oldu. 1924 yılında ABD taz-minat sorununu çözmek için Dawes Planı'nı ortaya koydu. Plan, ABD'nin Almanya ekonomisinin yeni-den kurulması için kredi vermesini öngörüyordu. Al-manya, sözkonusu krediyle ekonomisini düzelterek ve tazminatı bundan sonra ödeyecekti.

ABD ise, bir taraftan topraklarındaki madenlerle çıkarılan altınla zenginleşiyordu. Ulusal paraların al-tın standartına bağlandığı (yani ülkedeki altın rezervine bağlı olarak para basılabildiği) bir dönemde, **ABD'de bulunan altın yatakları büyük bir gelir kaynağıydı. Bir taraftan da I. Emperyalist savaştan güçlü çıktı ve büyüyen ekonomisiyle dünya pazarlarında güçlenmeye başladı.** 1924-29 yılları arasında, ihracat fazlası vermesi, dünya ekonomisi-nin ciddi çalkantılar yaşadığı bir dönemde, ABD'nin dünya genelinde kreditor konumuna yükselmesini getirdi. Almanya ve İngiltere'ye borç verme olanağı-nı da böyle buluyordu.

'20'li yıllar, Amerikan tarihinin en çarpıcı büyü-me dönemi olarak tanımlanıyor. Bu döneme "Kük-reyen 20ler" ismi takılmıştı ve **üretimden sosyal yaşama kadar her alanda bir "kükreme" sözko-nusuydu.**

'29 bunalımı geleceğimizi anlatıyor

Başdöndürücü bir teknoloji ve üretim patlaması yaşıyordu. Otomotiv, inşaat, enerji başta olmak üzere bütün sektörlerde her gün yeni bir buluş ger-çekleşiyordu. Yeni fabrikalar kuruluyor, buralarda dizginsiz bir üretim yapılıyordu. **Fordist üretim tar-zının uygulanmaya başlanması, üretimi katlayan bir etki yarattı.** Otomotiv fabrikasının sahibi Henry Ford'un geliştirdiği bu seri üretim tarzı, hızla diğer sanayi alanlarına da yayıldı. Ford, "herkese bir oto-mobil" sloganını yükseltmişti, gerçekten de artan üretim nedeniyle düşen otomobil fiyatlarıyla, otomo-bil kullanımı hızla arttı. Diğer taraftan, yeni gelişen sektörlerle talebin fazla olması, borsanın da spekü-latif olmasına ve sürekli yükselmesine yol açıyordu.

Kitlelerde ise, bir taraftan kredi kullanımı ile uzun vadeli borçlanmaya, diğer taraftan borsanın yükselişinin yarattığı sanal zenginliğe dayalı olarak tüketim ve refah düzeyi yükseldi. Mesela "yıllık izin" kavramı, tarihte ilk kez bu dönem gündeme geldi. O zamana kadar zenginlere özgü bir ayrıcalık olan seyahat etme yaygınlaştı. Ülkenin tatil cennetlerine ortalama gelir düzeyindeki Amerikalılar da akmaya başladı. Böylece turizm sektöründe de bir patlama gerçekleşti. En gözde tatil merkezlerinden biri olan Florida'da arsa spekülasyonları devasa boyutlara ulaştı.

Üretimdeki gelişme, yaşam biçimlerini de deği-ş-tiriyordu. Elektrik evlere girmeye başlamıştı. Caz müziği, borsa ve naylon çoraplar, bu yılların simge-si oldu. Zengin kadınların naylon çoraplarını işçi kızların da giymeye başlaması, ABD'nin 'demokra-sisi'nin bir kanıtı gibi sunuluyordu. *Kadınların iş ha-yatına girmesi, çok büyük bir dönüşümü beraber-in-de getirdi.* Kısa zamanda çalışan kadınlar, toplam istihdamın beşte birine ulaştı. Hanım hanımcık ev kadını imajının yerini, kendine güvenli, kendi ayak-larının üzerinde duran, hatta bunu evinin dışında si-gara içerek, argo konuşarak gösteren kadınlar aldı.

Elindeki dövizde "İş istiyorum, sadaka değil" yazıyor. İşsiz yığınlar, sadece karınlarını doyurmak değil, çalışmak istiyorlar.

Boşanmalar ve doğum kontrolü arttı. Yemek yemek, "karın doyurmak" gibi bir amaçtan uzaklaştı, bir "sanat" olarak addedilmeye baş-landı. Yaş ortalaması 55'ten 60'a yükseldi. Li-se mezunları iki kat arttı.

Bir taraftan ABD'nin gelişen bir ekonomi olması ve üstüste yeni buluşlarla üretimin kat-lanarak artması, diğer taraftan ABD toprakla-rında bulunan zengin altın yataklarının getirdi-ği servet, ABD burjuvazisinin hızlı ve güçlü bir sermaye birikimi oluşturmaya neden oldu.

Ülke içinde hızla tekelleşme yaşanırken, **elde-ki sermaye fazlası, kredi olarak hem başka ülke-lere, hem de ülke içinde tüketimi artırmak için kitlelere adeta saçıldı.** Mart 1929'da başkanlık kol-tuğuna oturan Hoover'in sloganı, kitlelerin refahını sosyalizmle değil, Amerikan tarzıyla getirmek, yok-sulluğu ortadan kaldırmaktı. Öylesine başdöndürü-cü bir üretim yaşıyordu ki, tüketim çılgınlığı düze-nin tüm kurumları tarafından körükleniyordu.

Ücretlerde kısmi bir artış vardı, ama asıl olarak borsa iyi kazandırıyor. **Pekçok insan aşırı dere-cede yoksullaşmıştı** ve çok ağır koşullarda yaşam savaşı veriyordu, ancak halkın önemli bir kesiminin yaşam standartları hızla yükseliyordu. Asıl önemlisi, kolay para kazanma ve kısa yoldan zengin olma iste-ği, Amerikalılar arasında hızla yaygınlaşıyordu. **Manevi değerler bir kenara itiliyor, paraya sahip olmak ve sınırsızca tüketmek en büyük erdem haline geliyordu.** Çılgınca bir tüketim yaşıyordu, maddi varlığı yeterli olmayan, borçlanıyordu. Zen-ginlik, eğlencenin görülmedik biçimde artmasına neden oldu. Gece klüpleri dolup taşıyor, Charleston dansı yarışmaları sabahlara kadar sürüyor, sinema-lar "Amerikan rüyası"nın hiç bitmeyeceğini anlatı-yordu.

Sermaye yoğunlaşması kriz getirdi

Kapitalist ekonominin yasaları işledi ve bu büyü-me döneminin arkasından dünya tarihinin bugüne kadar ki en büyük krizi patlak verdi.

Krizin en önemli unsuru, tekelleşmenin dü-zeyiydi. 1870'li yıllarda ABD'de irili ufaklı pekçok şirket varken, 1900 yılından itibaren tekelleşme hız kazanmıştı. I. Emperyalist savaş, küçük ve orta öl-çekli işletmelerin yokolmasına, bunların tekeller ta-rafından yutulmasına yol açan, böylece tekelleşme-yi güçlendiren bir etki yarattı. 1929 yılına gelindiğin-de, 200 kadar holding, ABD ekonomisinin yüzde 50'sinden fazlasının üzerinde söz sahibiydi.

Liberal ekonominin temel argümanı, "bırakınız yapsınlar"dı. Hükümetler de tekellerin istediğini yapmasına olanak tanıyordu. Birakalım tekeller üzerinde yasal denetim kurulmasını; sermaye esas-larını, bilançoların standartlarını, kredi oranlarını düzenleyen yasalar bile yoktu. Mesela mali bilanço-su son derece kötü, çoktan iflas etmiş bir şirket, borsada değerini yüksek tutabiliyor, o görüntüye güvenerek hisse senedini alan bir yatırımcı, parası-nı doğrudan çöpe atmış oluyordu. Sonradan bu pa-ranın hesabını sorabileceği, parasını geri isteyebile-ceği bir mekanizma sözkonusu değildi. Yatırımcıları tekellerin sahtekarlıklarından koruyacak hiçbir dü-zenleme yoktu. Yani tekeller, ilk ortaya çıktıkları günden itibaren, sınırsız bir hareket özgürlüğü için-

de davranarak karlarına kar kattılar, azami karlar gerçekleştirdiler. Ancak onların bu açgözlü ekonomik davranışları, aşırı üretimleri, kriz dinamiklerini de biriktiriyordu.

Tekellerin azami kar hırsı ve hiçbir kurala tabi olmayan **dizginsiz sömürü yöntemleri, gelir dağılımındaki uçurumu büyüten bir etki yaratmıştı.** 1900 yılında ABD’de en üst gelir diliminde yer alan yüzde 1’lik kesim, ulusal servetin yüzde 26’sına sahipken, krizin başladığı ’29 yılında bu oran, yüzde 36,3’e yükselmişti. En zengin kesimin serveti büyürken, en yoksul kesim daha da yoksullaşıyordu. “Hiçbir şeye karışmasın” denilen devlet ise, asli görevini yerine getiriyor, bu süreçte tekeller lehine gerçekleştirdiği vergi indirimleri ile tekellerin servetinin büyümesine kolaylık sağlıyordu.

Gelir dağılımındaki uçurumun artması, tekellerin devasa karlar elde etmesi, bankaların elindeki likiditenin artmasına neden oldu. Bu ikili bir etki yarattı. Bir taraftan, aşırı zengin olan en üst gelir grubundakiler, ellerindeki parayı riskli spekülasyonlara yatırmaya yöneldiler. Bir taraftan da bankalar, ellerindeki parayı gelir düzeyi düşük kişilere kredi olarak dağıtmaya başladılar. Düşük gelirli, aldıkları kredilerle bir taraftan tüketimlerini artırırken, bir taraftan da zenginleri taklit ederek riskli spekülatif hareketlere yöneldiler. Ekonomideki genel iyimser hava ve kitleler nezdinde hızla yayılmakta olan kolay para kazanma arzusu, kitlelerin, kendilerine ait olmayan kredi parası ile riskli işlere girmelerine yolaçtıyordu.

1920 yılında ABD’de şube ve ajansların dışında 30 bin 189 banka bulunuyordu. Ticari bankaların toplam kredileri 1921 yılında 23 milyon dolarken, 1929 ortasında 30 milyar dolara çıkmıştı. Bu, yaklaşık yüz kat artış anlamına geliyordu. Spekülasyona giden krediler ise, 1921 sonunda 810 milyon dolarken, 1929 yılı başında 2.5 milyar dolara yükselmişti. ’29 yılı hem servet yoğunlaşmasının, hem de riskli banka kredilerinin en yüksek olduğu yıldır.

Bu krediler, kitlelerde de refah düzeylerinin arttığı yanılsamasını yarattı. Oysa gerçek bir zenginlik değildi yaşadıkları. ABD ekonomisinde 1921-25 yılları arasında üretim, yüzde 26 artarken, ücret gelirleri yalnızca yüzde 14 oranında arttı. Üretkenlik ile satınalma gücü endeksleri de çarpıcı bir tablo ortaya koyuyor. Üretkenlik endeksi, 1913 yılında 100 olduğunu varsayarak, 1921 yılında 113’e, 1925’te 130’a yükseldi. Satınalma gücü endeksi ise, 1921 yılında 108 iken, 1925 yılında 120’ye çıktı. Satınalma gücündeki artış, gelirdeki gerçek artışlara değil, kredili yaşam ve spekülasyonlara bağlı olarak ortaya çıktı. Yaşanan bolluk ve yüksek refah düzeyi, “Amerikan rüyası”nın bir parçasıydı. Gerçek bir zenginliği değil, “rüya”sı görülen bir zenginliği gösteriyordu. Spekülasyonun karlı, kredi borçlarının vadelerinin uzun olması, hiç bitmeyen bir zenginlik hayalini körükliyordu.

1928 yılını başlarında Dow-Jones ortalaması 191’di, 1929 Eylülünde ise 382’ye fırlamıştı. Yani tam 2 kat artmıştı. 1928 Haziranında kredi ile alınan hisse senetlerinin değeri 5 milyon dolardı; 1929 Eylülünde ise, 850 milyon dolar oldu

Borsadaki bu yükseliş, spekülasyonlar için çok elverişli bir zemin yaratmıştı. Bu zemin, hızlı ve kolay para kazanma isteğini de büyütüyordu. Banka-

lardan yüksek faizlerle krediler çekiliyor, güvenilir zannedilen şirketlerin tahvil ve hisse senetleri satın alınıyordu.

1929 yılı yaklaştıkça, borsadaki spekülasyonlar büyüdü, hisse senetlerinin alım satım işlemleri hız kazandı. Borsada günlük alım satımlar devasa rakamlara ulaştı. Mesela 12 Mart 1928’de New York borsasında bir günde alınıp satılan hisse senedi miktarı 3 milyon 875 bin 910’du. 20 Ekim 1928 tarihinde ise, yani sadece 7 ay sonra bir günde yapılan alım satım işlemi 6 milyon 503 bine, neredeyse iki katına çıkmıştı. 24 Ekim tarihinde, yani krizin patlamadığı gün yapılan işlem sayısı 13 milyonu aşmıştı. Bu çöküş anlamına geliyordu.

ABD kredi piyasası sadece ülke içine dönük değildi. Dünya genelinde de ABD net kreditor konumundaydı. Almanya ve İngiltere başta olmak üzere pekçok ülke ABD’den kredi alıyordu. ABD, savaş sonrasında İngiltere ve Almanya’nın tazminatlarını altın olarak ödemesini talep ediyordu. Ancak dünyadaki altın stoğu hem yetersizdi, hem de varolan stok asıl olarak ABD’nin kontrolü altındaydı. Borçlarını altın olarak ödeyemeyen Almanya ve İngiltere, mal ve hizmet olarak ödemeye çalıştılar. Ancak bu da ABD’nin kendi mal ve hizmet sektörünü vurdu. Yapılan ithalat, bu sektörlerdeki üretimi olumsuz etkiledi. Buna çare olarak ABD, gümrük duvarları koydu. Ancak buna karşılık diğer ülkeler de gümrük duvarı koyunca, ABD’nin ihracatı da olumsuz etkilendi. Bir tarafta üretim fazlası varken, ihracatın da sınırlandırılması üretimi olumsuz etkiledi. Sonuçta ABD hem verdiği dış kredileri geri alamadı, hem de dış ticareti küçülmüş oldu. Hem ülke içinde, hem de ülke dışında ABD bankalarının verdiği krediler ABD ekonomisini zora sokmuştu.

I. Emperyalist savaşın arkasından dünya dengelerinde yaşanan değişim de krizin bir başka nedeniydi. Savaş, İngiltere’nin hegemonyasını yıkmıştı, Almanya’nın hegemonya planlarını da bozguna uğratmıştı. Geleceğin emperyalistinin Amerika olacağının ilk işaretleri I. Emperyalist savaş sırasında görülmüştü. Ancak savaşın hemen arkasından ABD, dünya genelinde hegemonyasını kurmayı başaramamıştı. (Bunu asıl olarak ikinci emperyalist savaştan sonra başaracaktı.) Bu da pazar alanlarındaki rekabeki güçlendiren, ihracat sorununu önemli hale getiren bir etki yaratıyordu.

“Mali kriz” değil,

gerçek ekonomide gerçek bir kriz

’29 bunalımı söz konusu olduğunda, asıl olarak borsadaki çöküş konuşulur. Sanki kriz “Kara perşembe” adı verilen 24 Ekim 1929 tarihinde bir anda ortaya çıkmıştır. Sanki herkes, elindeki kağıtları nedensiz bir biçimde satmaya çalışmış, bu da ekonomiyi krize sokmuştur. Oysa gerçek böyle değildir. Borsada yaşanan krizin medyatik görüntüsü, patlama noktasıdır. Kriz gerçek ekonomide, üretim alanında ortaya çıkmıştır. Bu da ’29 yılının Ekim ayından öncesine dayanır.

Kapitalist aşırı üretim bunalımları, tüm ekonomiyi, her alanı kapsayan bir karaktere sahiptir. Herhangi bir üretim alanından başlar, hızla tüm alanlara yayılır. Her bunalım, üretimin güçlü bir şekilde kısıtlanmasına yol açar.

ABD’deki kriz de hem tarım, hem de ağır sanayi alanında şiddetli bir biçimde yaşanmıştı. 1926 ile 1937 yılları arasında ABD’de 2 milyondan fazla çiftlik, borç yüzünden zoraki açık artırmayla satışa çıkarıldı. ’29 yılının Haziran ayında 126 olan sanayi endeksi, Ekim ayına gelindiğinde 117’ye düştü. Tarımda yaşanan kriz, ekonomik krizi çok daha şiddetli, çok daha derin bir hale getiriyordu.

Atılan her adım, birbiriyle bağlantılı bir biçimde kriz dinamiklerini derinleştiriyordu. Spekülasyonun ve kolay para kazanma yöntemlerinin yaygınlaşması, yatırımlarda bir düşüşü de beraberinde getirdi. Spekülasyon ve paradan para kazanmak, üretimden para kazanmaktan daha kolaydı. Üretimle yaratılan 1 birimlik değer karşılığında, krediler ve spekülasyonlar aracılığıyla 4-5 birimlik harcama gerçekleştiriliyordu. Bunun bir noktada tıkanması kaçınılmazdı. Diğer taraftan, **yatırımın azalması, yaratılan değerlerin azalmasını, bununla bağlantılı olarak geliri azaltan bir etki yarattı.** Gelirin azalması istihdamı azalttı, işsizliği artırmaya başladı. Bu durum toplam harcamaları azalttı. Kriz dinamikleri, bunun üzerinden olgunlaştı.

Aslında ekonomideki sorunlar gözle görülecek düzeydeydi. Mesela 1923-29 yılları arasında, günde iki banka batıyordu. Ama aynı dönemde günde 4-5 banka kurulduğu ve ekonomik göstergeler genel olarak iyiye gittiği için bu sorun üzerinde durulmuyordu. Keza ekonomi çevrelerinde borsadaki kağıtların aşırı yükseldiğini, kredili kağıt alımlarının kısıtlanması gerektiğini konuşmaya başlayanlar vardı. Ancak ekonomiye müdahale edilmesi söz konusu olamazdı, piyasa kendi işleyişine bırakıldı.

Bazı **spekülatörlerin, ekonomideki durgunluk işaretlerini izleyerek satışa geçmeleri, fitili ateşleyen adım oldu.** 3 Ekim 1929, kriz öncesinde ilk alarmin vurduğu tarihtir. Bu tarihte, borsanın “önlenemez” yükselişi birden durdu. 21 Ekim 1929 sabahında ise, yabancı yatırımcılar, Hollandalılar ve Almanlar kağıtlarını elden çıkarmaya başladılar. İzleyen üç gün içinde Dow Jones ortalaması 382’den 299’a düştü. Likidite ihtiyacı, borsalara aşırı miktarda hisse senedi ve tahvilin yığılmasına neden oldu. 24 Ekim 1929 Perşembe günü, yani “Kara Perşembe” günü, borsaya sunulan hisse senedi ve tahvil miktarı 13 milyon dolardı. Ve New York borsası dibeye vurdu. Başlayan panik, insanların kağıtlarını satmak üzere borsaya koşmasına neden oldu. Bu da kağıtların daha fazla değer kaybetmesine... Günün sonunda borsa 4 milyar dolar kaybetmişti. 29 Ekim Pazartesi günü Dow Jones Sanayi Ortalaması 230’a inmişti.

Krizin etkileri ve “New Deal”

Kriz, bir anda büyük bir yoksullaşma getirdi. Bankalar kapandı, şirketler iflas etti, yüzbinlerce insan bir anda işsiz kaldı. İntiharlar birden yaygınlaştı. İflas edenler, işsiz kalanlar büyük bir çaresizlik

’29 bunalımını simgeleyen fotoğraflardan biri

içinde intihar ediyorlardı. Kitlesele bir açlık başladı. '29 bunalımının en çarpıcı görüntülerinden birisi çorba kuyruklarıdır. Aç ve işsiz kitleler, yardım kurumlarının dağıttığı çorbayı alabilmek için uzun kuyruklar oluşturuyorlardı. Yüzbinlerce insan evini kaybetmişti. Büyük kentlerin kenarlarında barakalar kurulmaya başlandı. Bunlara, o dönemki ABD Başkanı Hoover'e atfen "Hoover konutları" deniyordu. Yoksulluk, suç oranında da büyük bir artış getirmişti. En büyük kayıp ise, umut'ta yaşanıyordu; **insanlar umutlarını, geleceğe inançlarını kaybetmişlerdi.**

Bir tarafta büyük bir açlık ve yokluk yaşanırken, diğer taraftan her alanda metalar imha ediliyordu. Tarım üreticileri ürünlerini yakıyorlardı. Fiyatlar öylesine düşmüştü ki, tarım ürünlerini toplamının ve başka bölgelere nakletmenin maliyeti fiyatların altında kalıyordu. Onlar da ürünlerini imha ediyorlardı. Sütler dökülüyor, meyveler ve sebzeler ya yakılıyor ya da dalında çürümeye bırakılıyor, kömürler yakılıyordu, her sektörde ürün imhası yaşanıyordu. Bir tarafta çorba kuyrukları uzarken, diğer tarafta yanan ürünlerin kokusu göğe yükseliyordu.

Kriz, başkan Hoover'in hükümetini de vurdu. Aslında Hoover hükümeti, kapitalist ekonominin o güne kadar koyduğu kurallara uygun hareket etmişti. Liberal ekonomi, tekellerin karlarına katkılarını dönemde "bırakınız yapsınlar" derken, yanlış kararlar alanları da piyasanın cezalandıracağını öngörüyor, bu nedenle "bırakınız batsınlar" diyordu. Liberal ekonomi, herhangi bir biçimde piyasaya devletin müdahalesini engelliyordu. **Keynesyen politikalar henüz gündeme gelmemişti** ve bugün olduğu gibi batan şirketlere yüz milyarlarca dolar aktarılmasına, bu şirketlerin kurtarılmasına izin veriliyordu.

Hoover hükümeti başlangıçta buna uygun hareket etti ve krize müdahale etmedi. Sonradan müdahale ettiğinde ise geç kalmıştı. Üstelik yaptığı her müdahale, krizi biraz daha derinleştiren bir etki yarattı. Mesela devlet bütçesini dengelemek için harcamalarını kısmış ve vergileri artırmıştı. Bu da işsizliği artırdı, işsizlik insanların satın alma gücünü biraz daha düşürdü, satın alma gücü düşünce fiyatlar biraz daha düştü, fiyatların düşmesi üretimi ve zaten zararda olan üreticileri daha olumsuz etkiledi. Hükümetin altın standartına bağlı kalması da (yani sahip olduğu altın rezervinin üzerinde para basması) sorunu büyüttü. (Oysa İngiltere kriz nedeniyle 1931 Eylülünde altın standartından ayrılmaya karar vermişti) Hükümetin izlediği sıkı para politikası, piyasada zaten var olan likidite eksikliğini büyüttü, ekonomik faaliyetleri daha da sınırlı hale getirdi, üretimi-reel sektörü küçülttü, bu da daha fazla işsizlik, daha düşük alım gücü, daha az tüketim getirdi. Yaşanan tam bir kısır döngüydü.

Açlık ve yoksullaşma bir süre sonra kitle hareketinin yükselmesine neden oldu. **Bu yükselişte Amerikan Komünist Partisinin ve partinin çalışmalarına yol gösteren Komüntern'in büyük bir payı vardı.** Kitleler sokaklara döküldüler, yaşadıkları krize çözüm bulunmasını istediler. Sovyetler Birliği'nin varlığı ve sosyalist ekonominin krizlere uzak

yapısı, kitlelerin arayışlarını artırmıştı. Burjuvazi, kitle hareketinin krizden daha tehlikeli olduğunu görerek, acilen müdahale etme ihtiyacı duydu. Müdahalenin bir yanı, dünya genelinde faşist propagandanın yükseltilmesi oldu. **ABD'de de milliyetçi rüzgarlar güçlendi.** Diğer yanda ise, devletçi politikaları savunarak ve krizi bitireceğini vaadederek seçim kampanyası başlatan Roosevelt vardı. **Roosevelt, "faşizme karşı birleşik cephe" taktiğini izleyen Komünist Parti'nin de desteğini almıştı.**

Bu koşullar altında gelen 1933 seçimlerini Roosevelt, bir umut tacirliği ile kazandı. "New Deal" (Yeni Sözleşme) adını verdiği bir program vaadediyordu. Bu programın krizi bitireceğini söylüyordu. Öncelikle başkanlık kurumunu büyük yetkilerle donattı. Ekonomiye ABD tarihinde ilk devlet müdahalesi Roosevelt tarafından gerçekleştirildi. Önce bankacılık sektörüne el attı.

Bankalardaki mevduatlar devlet güvencesine alındı. Yeni yasalar çıkartıldı. Federal İskan İdaresi, çiftçilerin ve ev sahiplerinin ipotek borçlarına kefil oldu. Reel sektörde karı artırabil-

Yardım kuruluşlarının verdiği çorba kuyrukları...

mek için yüksek fiyat-sınırlı üretim politikasını gündeme getirdi. Çalışma saatlerini azaltarak işsizlik sorununu çözmeye çalıştı. Sivil Çevre Koruma Birlikleri adındaki bir kuruluş, 2,5 milyon Amerikan gencini topladı, askeri bir disiplin altında ve günde 1 dolarlık çalıştırarak ülkenin ormanlarını, parklarını düzenleme işini yaptırdı.

Atılan adımlar ekonomide belli bir hareketlilik yaratmıştı. Ancak **Roosevelt'in programı da krizin atlatılmasını sağlayamadı.** Bu dönemde, komünist partisinin devrimci dinamiklerinin zayıflaması ve "faşizme karşı" olmak adına programından tavizler vermeye başlaması, devletin üzerindeki basıncı hafifletmişti. Sosyal politikalar zayıflamaya başlayınca, zaten henüz atlatılmamış olan kriz geri geldi, 1937 yılında ABD ekonomisi bir kere daha çöktü.

Atılan adımlar ekonomide belli bir hareketlilik yaratmıştı. Ancak **Roosevelt'in programı da krizin atlatılmasını sağlayamadı.** Bu dönemde, komünist partisinin devrimci dinamiklerinin zayıflaması ve "faşizme karşı" olmak adına programından tavizler vermeye başlaması, devletin üzerindeki basıncı hafifletmişti. Sosyal politikalar zayıflamaya başlayınca, zaten henüz atlatılmamış olan kriz geri geldi, 1937 yılında ABD ekonomisi bir kere daha çöktü.

Bu defa, **ABD ekonomisi canlandırarak tek etken, savaş hazırlıkları oldu.** Kitlelerde krizin etkileri öylesine güçlüydü ki, savaşa ekonomiyi canlandırarak bir unsur olarak bakmaya başladılar. Kitleler, "kriz mi, savaş mı" ikilemiyle karşı karşıya bırakılmıştı. Ve savaş hazırlıkları, '29 bunalımının etkilerini sildi. II. Emperyalist savaşa en büyük harcamayı ABD yaptı. Bunalım sırasında kitlelerden kaçırılan tam 341 milyar dolar, ABD tarafında savaş alanında eritildi. Savaşan ülkelerin toplam harcamaları ise, 1 trilyon doları buldu.

Krizlerin nedeni kapitalist ekonomidir

'29 bunalımı, kapitalist ekonominin yasalarına uygun bir şekilde ortaya çıktı, yaşandı ve geçti.

Bunalım, üretim anarşisinin bir sonucu olarak ortaya çıktı ve hızla bütün üretim alanlarını sardı. Pazarlama alanı bulunmayan aşırı meta üretimi, ani fiyat düşüşleri, kitle halinde iflaslara yolaçan nakit eksikliği ve borsa çöküşü, üretimin sert bir biçimde kısılması, hızla artan işsizlik ve ücretlerin hızla azalması gibi unsurlar, '29 bunalımının ilk evresinde en yoğun haliyle ortaya çıktı.

Bunalımın hemen arkasından gelen durgunluk döneminde, sanayi üretiminin durgunluğu, düşük meta fiyatları, durgun ticari faaliyet ve boş duran para-sermaye fazlalığı ortaya çıktı. Üretim stoklarının tahrip edilmesi, özellikle tarım ürünlerinin tahrip edilmesi, yine bu dönemin karakteristik özelliği olarak görüldü.

Kriz, dünya genelinde 50 milyon insanın işsiz kalmasına neden oldu. Krizde inşaat faaliyetleri, madencilik ve tarım, en çok etkilenen sektörler oldu. Tarım ürünü fiyatlarındaki yüzde 40-60'lık düşüş, çiftçilere ve kırsal bölge nüfusuna büyük bir yıkım getirdi. Dünyadaki toplam üretim, yüzde 42 oranında ve dünya ticareti yüzde 65 oranında düştü. Oysa 1929 yılına kadar yaşanan krizlerde dünya ticareti en fazla yüzde 7 oranında düşmüştü. O güne kadar yaşanan hiçbir kriz, bu kadar büyük bir etki yaratmamıştı.

Krizin arkasından canlanma döneminin gelmesi ise, ancak savaş sanayisiyle gerçekleştirilebildi. Kitlelerin yoğun bir işgücü sömürsü ve atıl duran para-sermayenin savaş harcamaları için harekete geçirilmesi, krizin atlatılmasının tek koşulu oldu.

'29 bunalımı, dünya tarihinin bugüne

kadar gördüğü en büyük ekonomik kriz oldu. Krizden en çok etkilenen ülke ABD idi. Ancak **krizden sonra en büyük ekonomik büyümeyi gerçekleştiren ve dünya pazarlarına hakimiyetini kuran da yine ABD oldu.** ABD, I. Emperyalist savaş sonrasında üretimin canlandığı dönemde, dünya pazarları üzerinde tam hegemonyasını kuramamış, ülkedeki üretim fazlasını dünya pazarlarına dağıtmayı tam olarak başaramamıştı. II. Emperyalist savaşta, yarım kalan bu durumu düzeltmiş oldu. Büyüyen emperyalist ABD, dünya pazarları üzerindeki hegemonyasını tartışmasız hale getirdi. Kurduğu ekonomik, siyasi ve askeri kurumlarla bunu perçinledi. Ve büyüyen ekonomisi, üretimi için yeni pazar alanları bulduğundan, '29 bunalımına benzer bir bunalımla tekrar karşılaşmadı. Ta ki bugüne kadar.

Bugün yeniden, üstelik '29 bunalımından çok daha şiddetli bir bunalımın eşiğindeyiz. Ve bunun kaynağında yine ekonomik büyüme ve artan üretim nedeniyle yeni pazarlara açılma çabası bulunuyor. ABD'de konut sektöründe ortaya çıkan kriz, hızla bütün alanları ve bütün dünyayı etkisi altına alıyor. Ve kriz, yeni bir emperyalist paylaşım savaşını, dünya pazar alanlarının yeni gelişmekte olan emperyalistler lehine yeniden paylaşımını zorunlu kılıyor.

Açlığa ve işsizliğe karşı direniş...

☆ 1 Kasım 1954-Cezayir Kurtuluş Savaşı Başladı

7. asırda Müslümanlar'ın ele geçirdiği Cezayir, sonrasında Osmanlı İmparatorluğu tarafından zaptedilir. 1830'lu yıllarda ise Fransızlar Cezayir'i işgal eder ve 130 yıl boyunca işgal altında tutarlar. Fransız sömürgesindeyken Cezayir'de 2 milyondan fazla insanın katledildiği bilinmektedir. İkinci Emperyalist Savaşta Cezayirli'ler Fransız emperyalizminin askeri deposu olarak kullanılır. Cezayir'de 1950 yılından itibaren direniş örgütleri kurulur, 1954 yılında fiilen direnişe başlarlar. Verilen mücadele sonucunda 1962 senesinde Cezayir bağımsızlığını kazanır.

☆ 10 Kasım 1918-Berlin Ayaklanması

☆ 14 Kasım 1973-Politeknik Direnişi Yunanistan'da darbe olmuştur ve Albaylar Cuntası iktidarı ele geçirmiştir. Cuntaya karşı Yunan öğrencileri başta olmak üzere işçiler ve emekçiler direnişler gerçekleştirirler. Yunanistan Üniversiteli Öğrenciler Birliği (EEFE) önderliğinde 14 Kasım'da direnişe geçerler. 3 gün boyunca direniş sürer. Cuntaya karşı eylemlerin büyütülmesini ister öğrenciler. Öğrenciler Politeknik Üniversitesi'ni işgal eder. Cuntacılar üniversitenin duvarlarını yıkarak 36 öğrenciyi katleder. Bu direnişten sonra gittikçe devrimi hedefleyen örgütlenmeler kurulmaya başlar. Politeknik direnişi sadece öğrencilerle sınırlı kalmamış Yunanistan işçi ve emekçilerini de içine çekmeyi başarmış, grevler, sokak gösterileri örgütlenmiştir.

☆ 18 Kasım 1986- NETAŞ Grevi

3150 işçinin katıldığı grev 93 gün sürdü. Bu grev 12 Eylül sonrasında yaşanan ilk grevlerdendir.

☆ 19 Kasım 1942-Stalingrad Direnişinin Zaferi

Hitler'in orduları 2. Emperyalist Paylaşım Sa-

vaş'ının asıl hedefi olan Sovyetler Birliği'ni yıkmak için hızla ilerlemektedir. Savaşın kaderini belirleyecek çatışmalar bu topraklarda gerçekleşecek ve milyonlarca Sovyet insanı bu çarpışmalarda ölecektir. Stalin önderliğinde Sovyet halkları sosyalizmi savunmak için savaşılmaktadır. Hitler, Yıldırım hareketiyle Sovyetleri diz çöktürme amacındadır. Diğer emperyalist güçler de Nazi'lerin Sovyetleri dümdüz etmesi için ellerinden gelen desteği vermektedir. Tüm dünya işçi ve emekçilerinin gözü Sovyetler Birliği'nin üzerindedir. Alman ordusu ilerlemektedir ancak Stalingrad önlerine geldiklerinde tarihi emrini verir Stalin "Bir adım bile geri gidilmeyecek"! Tankların altına bedenlerini yatırır Sovyet işçi ve emekçileri. Sosyalizmin kazanımları, işçiler ve emekçiler üzerindeki etkisi bu çarpışmada kendini gösterir. Alman subayları üstlerine yazdıkları raporlarda çaresizliklerini dile getirirler. 140 günlük kuşatma boyunca Alman orduları büyük kayıplar verirler. 700 bin asker, 1000 tank ve 1400 uçak kaybeder Almanlar. Stalingrad direnişi savaşın kaderini belirlemiş, dünya işçi ve emekçilerine umutla bekledikleri zaferi müjdelemiştir.

☆ 19 Kasım 1981-Enver Gökçe öldü

Kavga şiirlerinin yürekli şairlerinden biri olan Enver Gökçe Erzincan'da doğdu. Ankara'da üniversiteyi bitirdi. 141. maddeden dolayı ceza aldı ve 7 yıl cezaevinde yattı. Çeşitli gazetelerde çalışan Enver Gökçe 1973'te "Dost Dost İlle de Kavga", 1977'de "Panzerler İstümüze Kalkarlar" kitaplarını yayınladı. 1981'de öldükten kısa bir süre sonra Bütün Şiirleri ve 1982'de Eğin Türküleri kitapları yayınlandı. Açmaz/açamaz/deme/Hiç/Bir/Zaman/Bu/Nar/Çiçeği/Açacaktır/Elbet/Bizim/Caddelerimizde de/Bayram/Olacak/Halkın/İstüne/Böyle/Kalsa da/Faşist/Namlular/Namert/Ellerdir/En/Sonda/Bir/Bir/Kınlacak

☆ 20 Kasım 1920-Marksizmin Kurucularından Büyük Usta Friedrich Engels Doğdu

☆ 29 Kasım 1944-Arnavutluk Devrimi Başarıya Ulaştı

İtalyan faşizmine karşı başlayan direnişler, 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı sırasında Enver Hoca önderliğinde birleştirildi. 1944 yılında demokratik devrimini gerçekleştiren Arnavutluk işçi ve emekçileri AEP önderliğinde sosyalizmin inşasına girişti.

21 Kasım 1831 Lyon Ayaklanması

Lyon Barikatları, işçilerin burjuvaziye karşı ilk büyük ve görkemli direnişidir. 1831 yılında Fransa'nın tekstil başkenti olan Lyon'da işçiler azgın sömürü koşullarında çalıştırılıyordu. 18 saatin üzerinde çalışma saatleri, düşük ücretlerin yanı sıra, izbe kulübelere yaşamaya mahkum edilmişti.

Lyon'da yaşanan bu azgın sömürüye karşı işçiler ve emekçiler 1831 yılına geldiğinde isyanlarını artırdı. 8 Ekim 1831'de ücret bareminin yükseltilmesi talebiyle 30 bin işçi ve 10 bin küçük üretici, büyük bir eylem yaptılar. İşçilerin gücünü çok uzak olmayan Fransız devriminden bilen burjuvazi, işçilerin ücret bareminin yükseltilmesi talebini 25 Ekim'de kabul etmek zorunda kaldı. Ancak bu, onlar için soluklanma imkanı sağlayacak ve büyük saldırıya hazırlanmaları için zaman kazandıracak bir taktikti.

19 Kasım'da ücretlerin ödenmesinden bir gün önce bir işyerinde işçiler, patrona bareme uymadıkları koşulda tek bir kuruş almayacaklarını ilan ettiler. Haberin kente yayılmasıyla birlikte tüm işçiler aynı şeyi tekrarladı.

Burjuvazi bir plan hazırlayarak şehir giriş çıkışlarını kontrol altına almaya çalışarak, seçme birlikler kurdu. Bu birlikler direniş sırasında şehir dışından gelecek işçilerin yok edilmesi için oluşturulmuştu.

21 Kasım'da 2 bin işçi Lyon'a doğru harekete geçer. Şehre giriş yapmak üzereyken askerlerin ateşi altında kalırlar. Bu saldırı, işçileri yıldırmak yerine daha da hınçlandırır ve bir adım bile geri atmazlar. Barikatlar kurup, taşlar ve sopalarla direnirler. Ölen işçiler, barikatı daha da yükselten ve geçilmez yapan birer bayrak olurlar ellerde. Askerlerin ellerinden silahları alarak, saldırıya geçerler ve askerleri dağıtırlar. Lyon merkezindeki silah fabrikası işçiler tarafından ele geçirilir. "**Çalışarak Yaşamak ya da Savaşarak Ölmek**" sloganıyla şehre akan işçiler, şehri ele geçirirler. Artık her bez parçasının üstünde bu talep bayraklaştırılır.

Küçük burjuvalar çarpışmalar büyüdükçe korkuya kapılırlar. Onlar çözümün kavgada olmadığına işçileri ikna etmeye çalışırlar. Ancak, iki sınıf arasındaki kanlı kavganın farkında olan proleterler bu uzlaşma çabalarına karşı çıkarak direnişlerine devam ederler. Vali'nin araya girmesiyle kısa bir ateşkes yapılmasına rağmen, burjuvazi akşam üzeri tekrar saldırıya geçer. İşçiler de tekrar barikatları başına koşarak saldırıyı püs-kürtürler. Lyon burjuvaları çareyi Paris'te ararlar ve elçi göndererek yardım isterler. Paris'ten ve diğer şehirlerden işçiler de Lyon'lu yoldaşlarının yardımına koşar ve akın akın gelirler. Burjuvazi panik halindedir ama işçiler de şehri ele geçirmiş olmalarına rağmen ne yapacaklarını bilmemektedir. Öncü kurmayın henüz olmayışı, onların kendiliğinden bilinciyle öğrenmesini zorunlu kılıyor, hatalar da kaçınılmaz oluyordu. Vali neredeyse tek yetkili olur, işçi semtlerindeki korumalar vb. tümüyle valiye bağlıdır. Burjuvazinin hazırlık yapmasında da Vali'nin etkisi olmuş, işçileri sakinleştirme görevini üstlenmiştir. Paris'ten 20 bin askerlik bir güç Lyon üzerine yürüyüşe geçer. Eski yöneticilerin tümü Lyon'da yerini koruyor, bu da burjuvaziye avantaj sağlıyordu. Yaşanan çarpışmalarda Lyon işçilerin kanıyla kızıla boyanır.

Lyon proletaryası, kapitalist sistemin ancak dövüşerek yıkılabileceğinin bilincine varmış ama nasıl hareket etmesi gerektiği konusunda henüz olgunluğa ulaşamadığından yenilmiştir. Lyon barikatları, 1848 devrimlerinin, Paris Komünü'nün ilk müjdecisidir. Proletaryanın öncü kurmayı olmadan devrimi başarıya ulaştırıramayacağının en büyük örneği Lyon'da net olarak görünmüş, yaklaşık 15 yıl sonra proletaryanın kurtuluş programı olan **Komünist Manifesto**, Marks ve Engels tarafından kaleme alınarak bayraklaştırılmıştır.

Ateşi Çalmak kitabında Lyon barikatları ile ilgili bölümde bir işçinin söylediği aslında olup bitenin en güzel özetidir: "*Kazandık, Lyon'a hakim olduk, sonra da onu itiraz etmeden geri verdik. Şimdi ne yapalım... Ne zaman bir insan çıkacak, ne zaman işçilerin de bir öğretmeni olacak ve ne zaman onlara nasıl savaşmaları gerektiğini öğretecek, kazandıkları durumda bile niye hala birer zavallı bir köle gibi yaşamak zorunda kaldıklarını anlatacak.*"

Kasım Ayında Şehit Düşen İhtilalcı Komünistler

24 Kasım 1976-İsmail Gökhan Edge

Mehmet Fatih Öktülmüş'ün yetiştirdiği genç devrimci, Diyarbakır zindanlarında işkenceyle katledildi.

21 Kasım 1979-Ali Algül

İMT'de yer alan ve TİKB'nin ilk üyelerinden olan Ali Algül Halkın Kurtuluşu tarafından katledildi.

Yahudilere karşı Kasım Pogromları

1938 yılının 9 Kasım gecesi Almanya, alevlerle aydınlanıyor. Kırılan camların sesleri, gecenin derinliğine uzanan bir çığlık gibi yükseliyor. Sivil giyimli SS ve SA'lardan oluşan Nazi güruhu, güya "halkın öfkesini" sokağa taşıyor. Taşlar mağazaların vitrinlerinde patlıyor, kazmalarla, demir çubuklarla donanımlı güruh, daha önce işaretlenmiş tüm Yahudi işyerlerine ve evlere saldırıyorlar. Mağazaları yağmalıyor, girdikleri evlerde işlerine yarayan ne varsa alıyorlar, yaramayanları da pencerelerden atarak parçalıyorlar.

10 Kasım'da Nazi devleti, "bu halkın öfkesiydi" açıklaması yaparak, dünyada Yahudilerin hakimiyetine ve Yahudilerin neden olduğu kapitalist düzene savaş açtıklarını ilan ediyorlar. Katliam bir günle sınırlı kalmıyor. 13 Kasım'a kadar sistemli olarak sürdürülüyor. Yaklaşık 400 Yahudi öldürülüyor, hemen bütün sinagoglar, Almanya'da ve özellikle Viyana'da, yakılıyor, yakamadılarını da bombalıyorlar. Saldırı, Yahudi mezarlıklarına kadar uzanıyor. Erkekleri ölüm, kadınlara tecavüz...

Pogromun (Yahudilere karşı düzenlenen saldırı ve katliam) bilançosu, yüzlerce ölü, binlerce yaralı ve 30 bin tutuklu. Özellikle varlıklı Yahudiler tutuklanıyor. Bunlar Dachau, Treblinka ve Auschwitz toplama kamplarına götürülüyorlar. Naziler için gerekçe açık: Dünya Yahudilerin komplosuyla karşı karşıya ve bunu durdurmak da Nazilerin görevi!

Pogrom gecesinde, Berlin'de kısmen halktan tepkiler geldiyse de, Almanya ve Avusturya genelinde olaylar sessizce izleniyor. Katliama ve yağmaya işçi ve emekçilerden katılanların sayısı az, ancak karşı çıkışı da olmuyor. Alman Komünist Partisi KPD: "...pogromun halkın öfkesi olduğu adı bir yalandır. Bu katliam Naziler tarafından planlandı ve gerçekleştirildi... Komünist Partisi, tüm komünistlere, sosyalistlere, demokratlara, Katolik ve Protestanlara ve namuslu tüm Almanlara sesleniyor -Acı çeken Yahudi vatandaşlarımıza yardım edin!" çağrısıyla sokaklara çıkıyor. Ancak felaketin önünü alacak gücü bulamıyor. Pogroma karşı çıkan çok az sayıda insan da Yahudilerle birlikte toplama kamplarına götürülüyorlar.

Kasım pogromlarına giden süreç

3 Kasım 1938 tarihinde, Polonyalı 17 yaşındaki bir genç, Fransa'daki Alman Büyükelçiliği'ne girip Nazi olan Rath'ı öldürüyor. Genç, ifadesinde "anemle babamın öcünü almak istedim" diyor.

Gencin sözünü ettiği olay şu: Polonya hükümeti, Polonya pasaportu olup Almanya'da yaşayanların pasaportlarını iptal edeceğini ilan edince, Alman devleti onbinlerce Polonyalı Yahudiyi apar topar sınırışı ediyor. Ancak Polonya devleti, sınırışı edilen Yahudileri kabul etmiyor. Bu nedenle onbinlerce insan günlerce perişan oluyor. Fransadaki eylemi gerçekleştiren gencin ailesi de sürgün edilenlerin arasında bulunuyor.

Polonyalı genç, sürgün edilen ailesinin öcünü aldığını söylüyor. Ancak Naziler, Yahudilere karşı yıllardır planlı bir şekilde uyguladıkları, ayrımcılık, dışlama ve yok etme politikasında, bu olayı bir fırsata, dönüm noktasına dönüştürüyor. Ve Kasım pogromları için düğmeye basılıyor.

Pogromların arkasındaki gerçek

30 Ocak 1933'te Nazilerin başa gelmesiyle birlikte, birçok şirket ve işyeri, gazetelere "Alman işyeri", "Hristyan işyeri" şeklinde ilanlar verip, tabelalar asarak, kendilerinin Yahudi olmadıklarını ilan ediyorlar. Giderek güçlenmekte olan Naziler, böylece Yahudilerden alışveriş yapılmasını engellemeye çalışıyor. Yahudi dükkanlarına dönük boykot 1 Nisan 1933'te en şiddetli aşamaya geliyor. Bu boykot sonucu küçük ve orta büyüklükteki tüm Yahudi işyerleri iflas ediyor.

Bu tarih, aynı zamanda Almanya'nın arileştirilmesi (sırf Ari soyundan olanların yaşama hakkının olması) hareketinin start aldığı tarihtir. Bu tarihten itibaren aşama aşama Yahudilerin mallarına zorla el koyma, iş hayatından dışlama, gettolara kapatma ve sonunda da gaz odalarında yok edilmeleri geliyor. Peş peşe yasalar çıkartılıyor. Memurlar yasası ile Yahudi olan tüm memurlar işten atılıyor. Vatandaşlığın geri alınması hareketi ile Heinrich Mann, Kurt Tucholsky gibi ünlü yazarlardan başlayarak Yahudilerin vatandaşlıkları ellerinden alınıyor ve tabi ki tüm mal varlıklarına da el konuluyor. Ardından serbest meslek sahiplerine yöneliyor Naziler. 1933 yılının yazından itibaren özellikle köylerde ve kasabalarda ölüm tehdidiyle, haraç alarak Yahudi dükkanları kapanmaya zorlanıyor, el değiştiriyor. Ancak Nazi rejimi, ekonomik çıkarları nedeniyle büyük Yahudi tekelkellerine henüz dokunmuyor, 9 Kasım 1938'deki Kasım Pogromları'na kadar.

1935'te çıkarılan "Alman halkbirliği" yasası, Yahudileri bu birliğin dışında bırakıyordu. Yasayla, onların malvarlıkları yasal korumadan tamamen çıkarılmıştı. Bu tarihe kadar Yahudi işyerlerinin dört birine "yasal" ve yasadışı yöntemle el konulmuştu. Bu yıllarda mal varlıklarının yüzde 25'ini Alman devletine veren bir Yahudi, başka bir ülkeye hala kaçabiliyordu. Bu şekilde 110 bin Yahudi göç etmiş ve Alman devletine 153 milyon Mark bırakmıştı.

Almanya'nın savaş hazırlıklarını hızlandırmak için uyguladığı dört yıllık planlı ekonomi politikası ile Yahudilere karşı saldırılar doruğa çıktı. Savaş makinesi için para; halk kitlelerinin desteği almak için de düşman gerekiyordu. Hemen hemen tüm küçük ve orta ölçekteki işyerleri el değiştirmişti. Geriye kalanları da tespit etmek için devlet, Nisan 1938'de bir yasa çıkararak, tüm Yahudilerin her türlü mal varlığını Nazi devletine bildirme yükümlülüğü getirdi.

Artık sıra tekellere ve bankalara gelmişti. Naziler, Alman ekonomisini Yahudi tekelkellerine dokunacak kadar sağlama almıştı. Kasım pogromları ile Yahudilerde kalan son kuruşlar da Nazilere geçecekti. Polonyalı 17 yaşındaki gencin, Nazi Rath'ı öldürmesi karşılığında Yahudilerin bir milyar Mark tazminat

Yanan bir sinagog ve seyreden insanlar

10 Kasım günü tutuklanan Yahudiler

ödemesi şartı kondu. Diğer taraftan, Kasım pogromunda harap olan Yahudilerin oturduğu evler ve işyerleri Almanlara aitti ve sigorta bunlara para ödemek zorundaydı. Bu paralar da Yahudilerden alındı. Böylece her adımda, Yahudilerin malvarlıklarına el koymada ilerleme sağlanıyordu.

Artık politika değişmişti, Yahudileri göçettirme politikası yerine yok etme politikası, bu yıllarda devreye girdi. Öyle ki Yahudilerin ülkeden kaçmak için bir kuruşu bile olmamalıydı.

Nazilerin elebaşlarından olan Göring, Kasım

pogromlarıyla, dört yıllık planda olan iki milyar Marklık bütçe açığını kapattıklarını söylüyordu. Savaş hazırlıkları son hız devam edebiliyordu. Yahudilerin parasıyla, onları öldürecek toplama kamplarının, gaz odalarının inşaatı gerçekleştiriliyordu. Alman Bankası (Deutsche Bank) ve Dresdner Bank bu yolla zengin olan bankalar-

dandı.

12 Ocak 1939'da Yahudilerin her türden mesleği icra etmelerini yasaklayan ve tüm Yahudi işyerlerinin kapatılmasını getiren yasa çıkartıldı ve Yahudiler gettolara kapatıldılar.

Avusturya da aynı tarihlerde Alman Nazileri aratmıyordu. 26 bin işyerine ve 60 bin eve el konulmuştu 1939'a gelindiğinde. El konulan ve zorla alınan mallar, "yasal satış sözleşmesi" ile gerçekleştirildiği için, savaştan sonra da bu malların büyük bir çoğunluğu iade edilmedi. Tarihi eserler, kültürel miras, para ediyorsa el konuldu, mezarlarda satıldı, etmiyorsa yakılıp, yok edildi.

Yahudilerin mallarından sonra, artık kendilerinin imha edilmesine sıra gelmişti. Dünya kamuoyunun ve halklarının Kasım pogromlarına karşı tepkilerini gören Naziler, bir daha açıktan bir katliama girişmediler. Yahudiler zaten gettolara hapsedilerek gözden ırak yaşıyorlardı, onları toplu halde ölüm kamplarına götürme, önce ölene kadar çalıştırma, diğer ülkelere işgaliyle birlikte zorla çalıştıracak işçi buldukça da hemen gaz odalarında öldürme, öldürmeden de altın dişlerini sökme ve merkez bankasına yatırma devri başladı.

Savaş sonrası 1945'te kurulan mahkemelerde birçok Nazi, Kasım pogromlarından dolayı mahkum oldu. Ancak 1948'te Nazi döneminde de görev yapmış hakimlerin tekrar işbaşına gelmesi ve Alman halkının "bize haksızlık yapıyor" duygusuyla katilleri koruyacak ifadeler vermesi, mahkemelerin seyrini değiştirdi. Bu dönemden sonra, hemen hemen hiç kimse mahkum olmadı. Naziler için getirilen af yasalarıyla da katliamın üstü örtüldü. Korkuları belliydi; mahkeme çarkı gerçekten işlese, milyonlarca Alman için cezaevi açmak gerekcekti.

9 Kasım, Pogromları Anma Tarihi

Bizler 9 Kasım'ı 10 Kasım'a bağlayan gecede, Yahudilere karşı gerçekleşen pogromu "Kristal Geceler" diye biliriz. "Kristal Geceler" ifadesi insanda sanki parlayan, sevindiren bir gelişme olmuş gibi bir izlenim bırakıyor. Oysa o gecelerde yaşananlar tam bir vahşetti. Katliama halkın bu adı verdiği ve Nazi-

lerin de alay etme maksadıyla bu adı kullandığı söyleniyor. Gerçekten de bu “Kristal Geceler” ismi, olayı “masumlaştırmasından” dolayı artık kullanılmıyor. Doğu Demokratik Almanya da bu ismi kullanmıyor, “faşistlerin Yahudi pogromu” olarak tanımlıyordu.

Bu tartışmalar, ‘80’li yıllardan bu yana sürüyor. On yıllardır bu katliamda kaç Yahudinin öldürüldüğü ve bu gecenin anlamı tartışılıyor. Yani 70 yıl önce gerçekleşen bu katliam, hala güncelliğini koruyor ve anma yıldönümü olan 9 Kasım’da Almanya’da tarih çarpıtıcılığı ile mücadele edenlerin, bir bir buldukları gerçeklerle, tekrar gözler önüne seriliyor.

9 Kasım’da Almanya’da kiliseler ayrı, sosyal demokratlar ayrı, devlet erkanı ayrı ayrı anma yapıyor. Anti-faşistler bu tarihi, sokak gösterileriyle geçiriyorlar. Ve asıl olarak 1978’den sonra 9 Kasım, bilinçlere kazındı ve eyleme dönüştürüldü. Son yıllarda ise Yahudilere, özellikle Yahudi mezarlıklarına ve sinagoglara yönelik saldırıların artmasına rağmen, eylemlere katılanların sayısında ciddi bir azalma var.

Yahudilere karşı pogromlarıyla, hatta en son Haziran 1946’daki pogrom sonucu onbinlerce Yahudiyi tekrar göçe zorlamasıyla Polonya; Almanya’dan aşağı kalmayan Avusturya; Haziran 1938’de artık Yahudi göçmenlere kapılarını kapattıklarını ilan eden, başta İsviçre ve Fransa olmak üzere 32 ülke; kendi tarihleriyle hesaplaşmaktan yoksunlar. Çünkü bütün kapitalist ülkeler, yarın benzer pogromlara kendilerinin de ihtiyaç duyacaklarını biliyorlar. İşçi ve emekçiler, krizlerden bunaldığında, işsizlik ve açlığın pençesinde boğulduğunda, yeni bir emperyalist savaş için “düşman”lara ihtiyaç olduğunda, her ülkenin devleti, o ülkedeki azınlıkları hedef tahtasına çakacak. Bir taraftan bu azınlıkların elindeki mal varlıklarını sınırsızca gaspederken, diğer taraftan da kendi halkına, açlığın, işsizliğin ve savaşın nedeni olan bir “düşman” gösterecek. Bu azınlıklar kimi ülkelerde Yahudiler olacak, kimisinde Müslümanlar, kimisinde de Kürtler veya başka bir ulusal-mezhepsel topluluk...

Bize düşen; yaşanan ekonomik sıkıntıların kaynağının başka halklar, başka uluslar değil, kapitalizmin kendisi olduğunu, savaşa girmek için bu türden gerekçelerin yapılmasının yanlışlığını, ulusal çıkarların değil, proletaryanın çıkarlarının savunulması gerektiğini anlatabilmektir. 9 Kasım Yahudi pogromunun, Yahudilere ya da başka halklara karşı düzenlenmesini engellemenin tek yolu budur.

SEYİT RIZA HAKKINDA BİR KAÇ ANI

Alevi seyitleri arasında bir gelenek vardır: Seyitler kendisinden sonra yerine geçecek pirin iyi yetişmesi için beş altı yaşlarından eğitmeye başlarlar. Bu eğitimin bir parçası da, taliplere gittiğinde veliahtını beraber götürmektir. Böylece daha çocuk yaştan itibaren aleviliği ve pirliliği, görerek, yaşayarak öğrenmiş olur. Dedem de bu geleceğe uyarak beni çok küçük yaşlardan itibaren yanında götürmeye başladı. Bu talip gezmelerimizin birinde Seyit Rıza’nın evine gittik, Seyid’in evi iki katlı bir konak idi. Bodik köyünden Ağdat’a (Seyit Rızanın köyü)

giderken Direk semtiyle tam köyünün sınırında yapılmıştı bu konak. Konağın üst katına çıktığımda şaşırdım. Üst kattaki oda, tahminen 100 m2 karenin üzerindeydi. Ancak o güne kadar görmediğim bir şekli vardı. Hem odanın kendisi yuvarlak şekilde yapılmıştı, hem de oturmak için konulmuş sedirler yuvarlak şekilde dizilmişti. Dedeme sordum; “bu oda neden yuvarlak” diye. Cevap çok kısaydı: “Burada herkes ağdadır!” O zaman sözün anlamını anlamamıştım, büyüyünce anladım ki Seyit Rıza ta o zamanlarda dahi herkesi eşit görmüş. İnsanlara eşit olarak davranmış. Başköşeye oturmanın ayrıcalık ve ağalık belirtisi olduğu bir dönemde, yuvarlak bir oda yaptırarak “başköşe” olmasını engellemiş. Misafirlerini bu odada ağırlayarak, kendisini de misafirlerini de eşit gördüğünü göstermiş.

Seyit Rıza uzun boylu geniş omuzlu, heybetli bir adamdı. Geniş ve uzun sakalı, etkileyen bakışları vardı. Herkesle gayet samimi konuşurdu, benlik ve kibirlik yoktu. Anlattıklarına göre babası Seyit İbrahim de derviş olarak anılır, eşeğine biner köy köy taliplerini gezerdi, Alevi süreğinde rehberlik postunda otururdu.

* * *

Şeyh Sait isyanı başlamadan önce, Seyit Rıza ile bir toplantı yapılmış. Dedem bu olaya tanık olmuş, bu toplantıya katılmıştı. Orada yaşananları dedemden dinledim. Şeyh Sait, isyana başlamadan önce Seyit Rıza’yı da yayına çekmek için birkaç kere haber göndermiş, ancak Seyit Rıza olumlu bir yanıt vermemişti. Sonunda 1924 yılının Kasım ayında Dersim’in Pizvank köyünde buluşurlar. Şeyh Sait adamları ile birlikte gelir, Seyit Rıza ise, Dersim’deki bütün ağaları, aşiret reislerini toplar. Şeyh Sait Şafi mezhebine mensuptur. Şafi mezhebi ile Alevi mezhebi arasında tarihten gelen önyargılar vardır. Zaten bu önyargılardan dolayı Seyit Rıza Şeyh Sait’e karşı güvensizlik taşımakta ve onunla birlikte hareket etmek istememektedir. Bu önyargılar, bu toplantıda da kendisini gösterir. (...) Bu koşullar altında, anlaşma gerçekleşmez. Şeyh Sait, yanında yer almayacağını gördüğü Seyit Rıza’nın kendisine engel de olmamasını ister. Seyit Rıza Alevi köylerine dokunulmaması koşuluyla bunu kabul eder.

Şeyh Sait isyanı başlatır ve kısa zamanda Elazığ’a kadar gelir. Ancak o zamana kadar sözünde duran adamları, Elazığ’ın Sün ve Denizli köylerini ele geçirince, bu köylerdeki Alevileri katletmeye başlarlar. Denizli köyünden kurtulanlar, yakın olan Hozat’ın köylerine haber gönderirler. Dersim’den gelen bu aşiretler, kendi adamlarını kurtarmak için savaşılmaya başlarlar. O güne kadar

18 Kasım 1937’de asılarak öldürülen Seyit Rıza

ilerleyen Şeyh Sait’in adamları, Alevi köyleleriyle çatışmaya başlayınca duraklarlar. Bunun arkasından, Ankara’dan yetişen askerlerin müdahalesi sonucu yenilip kaçarlar.

* * *

Devlet Dersim’i imha hareketini başlattığında, direnişin başında Seyit Rıza vardır. İki yıl süren saldırılarda devlet, büyük katliamlar, akla hayale sığmaz bir vahşet gerçekleştirir. Direnişi bastırmanın önderliği yoketmekten geçtiğini bilen devlet, Seyit Rıza’yı yakalamayı hedefler. Hareket ordusu kumandanı Abdullah Alpogut ile Erzincan valisi Ali

Kemal, Seyit Rıza’ya Dersim halkına dokunulmayacağı, yol, okul yapılacağını söyler. Suç işleyenlerin ve Sivas-Koçgiri ayaklanmasının arkasından Dersim’e sığınanların affedileceğine söz verir. Bu konuların konuşulması için Seyit Rıza’nın Erzincan’a gelip valiyle görüşmesi istenir. Araya güvence verebilecek ve de Seyit Rıza’nın itimat edeceği elemanlar konur. Aracılardan en önemlisi kirvesi ve rehberi olan, Erzincan’a bağlı Mıgısı köyünden Cansa’dır. 1938 senesinde Batıya sürüldükten sonra 1950 senesinde Dersim’e geri döndüğümde Cansa ile görüştüm. 90 yıl yaşayan bu adam, aldanışının acısıyla her gün ağlardı.

Sonunda Seyit Rıza’yı ikna ederler. Ovacıktan kalkar Eylül ayının ilk günleri 1937’de, valiyle buluşmak üzere Erzincan köprülerine gelir. Orada olan karakol kumandanına kendisini tanıtır, valiyle görüşeceğini söyler ve valinin gelip gelmediğini sorar. Aldığı cevap tutuklanması olur. Ertesi gün Elazığ’daki İstiklal Mahkemesine gönderilir.

Mahkeme göstermelik, karar bellidir. Seyit Rıza’yı idam etmek isterler, ancak yaşlıdır. İdam edilebilmesi için tanık göstererek yaşını küçültme cihetine giderler. Tanıklardan biri de Mazgirt Muhundu nahiyesinden Babamansurlu Seyit Hüseyin’dir. İfadesinde Seyit Rıza’nın 60 yaşında olduğunu söyler ve yemin eder. Bunun üzerine Seyit Rıza “hakimbey neden kendinizi aldatıyorsunuz. Beni idam edeceğinizi biliyorum. Böyle riyakarlığa ne lüzum var. Benim 60 yaşında olduğumu söyleyen bu adam, büyük oğlum Baba’dan dört yaş küçüktür” der. Seyit Rıza’nın yaşını 75’ten 60’a indirirler, onunla beraber yakaladıkları en küçük oğlunun yaşını ise 14’ten 17’ye yükseltirler. Böylece idam edilmelerinin önündeki yasal engeli kaldırır.

18 Kasım 1937 günü, Elazığ’ın Buğday Pazarı denilen meydana, en küçük oğlu Reşik Hüseyin, Şihanlı aşiret reisi Seyd Hüseyin, Yusufan aşiret reisi Kamer’in oğlu Fındık, Demenan aşiret reisi Cebrail’in oğlu Hasan, Kureyşan aşiret reisi Ülkiye’nin oğlu Hasan ve Mirza Ali’nin oğlu Ali ile birlikte idam edilmişlerdir.

Son sözleri şöyledir: “Evladı Kerbelayme, begunayme, aybo, zulumo, cinayeto. (Kerbela soyundanız, hatasız, ayıptır, zulümdür, cinayettir.) Ben senin yalan ve hilelerinle baş edemedim, bu bana dert oldu. Ben de senin önünde çökmedim, bu da sana dert olsun.” Seyit Rıza bu sözleri söyledikten sonra kendisini asmak üzere bekleyen çingeneyi kenara iter, ipi boynuna geçirir ve sandalyeye tekme vurur.

Proleter Devrimci Duruş okuru

TARIMDA TEKELLEŞME ve KRİZ-II

Endüstriyel tarım, küçük üreticinin ölümüdür

“Yeşil Devrim”in dünyaya ihraç edilmeye, yarı-sömürge ülkelere dayatılmaya başlandığı dönemde, 1974 yılında Roma’da düzenlenen Dünya Gıda Konferansı’da konuşan ABD Tarım Bakanı Earl Butz şunları söylüyordu: “Gıda, pazarlık sandıklarındaki en önemli araçlardan biridir. İnsanların size güvenip dayanmalarının, size bağımlı olmalarının ve bu şekilde sizinle işbirliği yapmalarının yolunu arıyorsanız, onları gıdaya bağımlı hale getirmek bana kalırsa mükemmel bir yöntem.”

ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger’in 1970’lerde yaptığı bir konuşma da benzer bir ifade taşıyordu: “Petrolü kontrol ederseniz ülkeleri ya da bölgeleri, gıdayı kontrol ederseniz, insanları kontrol edersiniz.”

Çünkü insanlar petrolü ya da çeliği yiyemezler, yaşamak için ekmeğe, ete, sebzeye ihtiyaçları vardır. ABD emperyalizmi, gıda üretiminin yaşamsal önemini farkettikten sonra, bunu bir hegemonya aracı olarak kullanmaya başladı. Sanayide gelişmişlik kapitalist-emperyalist ülkelere özgü bir özellikti. Bu nedenle sanayide hegemonya kurmak daha kolaydı. Tarımda kendine yeterlilik ise, bütün yarı-sömürge ülkelerde az çok görülebiliyordu. Tarımda hegemonya kurmak için çok daha fazla çaba harcamak gerekiyordu. Önce bu ülkelerdeki tarımı tekellere bağımlı hale getirmek, hükümetlerin gerçekleştireceği yasal düzenlemelerle tekellerin hakimiyetini artırmak, tarımda kapitalist gelişimi tekellere bağımlı olarak gerçekleştirmek, bunu yaparken küçük üreticiyi yıkıma uğratmak gereki-

yordu. Kimi zaman doğrudan tarım tekelleri ile hükümetler arasında yapılan anlaşmalarla, kimi zamansa İMF, DTÖ, DB kararları aracılığıyla, dünya genelinde büyük bir tarımda yıkım saldırısı başlatıldı.

Tarımda desteklerin kaldırılması, bu saldırının en önemli parçasıydı. Emperyalist ülkeler, yarı-sömürge ülkelerde tarımsal destekleri kaldırırken, kendi ülkelerinde tarımsal desteklemeler için büyük kaynaklar ayırıyorlardı. Küçük bir karşılaştırma yapacak olursak; dünya genelinde her yıl tarıma ayrılan desteğin toplam miktarı 300 milyar dolar. Sadece 7 emperyalist ülkenin (G-7 ülkeleri) kendi çiftçilerine verdiği tarımsal destek 284 milyar dolar. Yani dünyanın geri kalan tüm ülkelerinin verdiği toplam destek 16 milyar dolar. AB ülkelerinde dolaylı destekler hariç, kişi başına düşen doğrudan destek oranı yıllık 2 bin 500 dolar, ABD’de 4 bin 500 dolar, Türkiye’de ise kişi başına düşen doğrudan destek sadece 40 dolar. Bu rakamlar emperyalist politikaların özünü ortaya koymaya yeterlidir. İMF ve DB reçeteleri ile tarımsal desteklemeleri kaldırmayı dayatan ABD ile AB ülkeleri, kendi tarım tekellerini desteklemek için devasa bütçeler ortaya koymaktadırlar. Böylece yarı-sömürge ülkelerin üreticileri, pazardaki rekabet gücünü kaybederek iflas etmektedir.

Ülkenin tarım üretimi kendine yeterli iken, “daha ucuz” olduğu gerekçesiyle ithalatı serbestleştirmek ya da tam hasat döneminde ithalata kapıları açmak da, çiftçinin yıkımı için atılan önemli bir adımdır. Kendi ülkelerinde hükümet tarafından desteklenen emperyalist tekeller, gerçekten de çok düşük fiyatlarla pi-

yasaya girmekte, böylece ürünleri elinde kalan yerli üretici iflas etmektedir. Yerli üretici iflas ettikten sonra, emperyalist tekel artık ürünlerini ucuza değil, fahiş fiyatlardan satabilir.

Üreticiyi yıkıma uğratan bir başka etken ise, tohum üretme hakkının elinden alınmasıdır. Tekeller, hükümetlere yerli tohum stoku yapmayı yasaklamaktadır. Küçük üreticinin kendi ürününden tohumluk ayırması da yasaklanmıştır. Zaten kısa bir zaman içinde terminatör tohumlar piyasaya hakim hale geldiği için, bu tür yasaklara bile gerek kalmamaktadır. Terminatör tohumlar, üreme niteliği yokedilmiş tohumlardır. Tek bir defa ekilir, ikinci ekim için tohumluk ayrılmaz, yeniden tekelden satın almak gerekir. Tohumda ve tohuma en uygun ilaç ve gübrede tekele bağımlı olmak, küçük üretici için iflası kaçınılmaz kılan bir başka etkidir.

Küçük üreticilerin nasıl hızla yokedildiğine ilişkin, son 20 yıl, çarpıcı örneklerle doludur. Tarım tekelleri, özellikle ABD’nin “arka bahçesi” Latin Amerika ülkelerinde, “yeşil devrim” adını verdikleri talan programını çok engelsiz biçimde uygulamışlardır.

Arjantin bu örneklerden biridir. Arjantin’de Devlet Başkanı Carlos Menem, 1989 yılında, Rockefeller ailesi tarafından yazılan bir ekonomik reçeteyi uygulamaya koydu. Bu reçete, ithalat rejimi önündeki engelleri kaldırıyordu. ’91 yılında ise, Arjantin’in borçlarının kapatılması karşılığında, GD (Genetiği değiştirilmiş) soya fasülyesi ekimi dayatıldı. ’96 yılında Monsanto tekeli, Arjantin’de RR soya fasülyesi tohumlarının dağıtım lisansını aldı. GD soya üretimi daha az insan gücü gerektiriyordu. 2004 yılına gelindiğinde, Arjantin’de çoğu çiftçi topraklarını terk etmiş, GD soya ekili alan miktarı 14 milyon hektara yükselmiş, Arjantin’in tarımsal çeşitliliği yokolmuştu. Havadan yapılan ilaçlamalar sonucu, Arjantin topraklarında GD soyadan başka ürün yetişmez oldu. 2002 yılında ekonomik kriz ayaklanmaya dönüştüğünde, hükümet Monsanto ürünü soya katılmış hazır yiyecekleri bedava olarak dağıtmaya başladı. Arjantin’in üretiminden sonra, artık Arjantinlilerin beslenmesi de çeşitliliği kaybetmiş, soyaya bağımlı tek tip beslenme biçimi ortaya çıkmıştı. GD soya ile tanışmadan önce Arjantin’in sadece Pampa bölgesi, çok çeşitli sebze, meyve, mısır, buğday, ayçiçeği vb yetiştiriyor, nüfusun 10 katına yetecek kadar üretim yapıyor ve ihraç ediyordu. GD soya ile üretime başladıktan sonra ise, bu üretim bitti, gıda ithalata bağımlı hale geldi. Ve sadece 1991-2001 yılları arasında 150 bin Arjantinli çiftçi iflas etti.

Yine Monsanto tekeli, Hindistan’da ekilmek üzere Bollgard pamuğu tohumu

Son on yılda emperyalist tekeller tarafından uygulanan politikalar, bugün ortaya çıkan gıda krizinin temellerini atmıştı. Bugün artık kriz tüm dünyayı etkisine almış durumda. Stalin, ’29 krizini değerlendirdiği bir konuşmasında, tarım krizinin, sanayi üretiminde meydana gelen bir krizden çok daha sarsıcı, çok daha etkili, çok daha uzun erimli olduğunu; tarım krizi ile sanayi krizinin içiçe geçerek birlikte ortaya çıktıklarında ise, emperyalist sistem için çok daha sarsıcı sonuçlar yaratacağını söylemişti. Bugün içinde yaşadığımız koşullar, Stalin’in bu sözlerini hatırlatmaktadır. Bir taraftan sanayi üretiminde şiddetli bir kriz, bir taraftan gıda krizi... Bu ikili kuşatma altında, burjuvazinin krizden çıkmak için kullanacağı yöntemler de çok daha şiddetli olacak. Yeni bir emperyalist paylaşım savaşı gibi...

geliştirdi. Bu tohum böceklerle direnecek ve sözde Hindistanlı çiftçilere daha fazla kar sağlayacaktı. Temmuz 2005'te GD pamuk üretimi başladı. İflaslar ve işsizlik öylesine hızla büyüdü ki, 2007 yılına gelindiğinde, artık her 8 dakikada bir, çiftçi hayatına son veriyordu. İntihar etme biçimleri ise, son derece çarpıcıydı: Pestisit (tarım ilacı) içiyorlardı. Hindistan'da intihar eden çiftçilerin toplam sayısı ise 150 bini aştı. Hindistan bugün ekonomik gücü büyümekte olan ülkeler arasında sayılıyor. Ancak köylü arazisini kaybediyor, tarım tekellere bağımlı hale geliyor. Bu yıkım ve tarımda bağımlılık, yoksulluğu ve açlığı artırıyor. 1991 yılında kişi başına yıllık gıda tüketimi 177 kg olan Hindistan'da, bugün artık 152 kg'a kadar gerilemiş bir gıda tüketimi var. Artık her yıl beslenme yetersizliği nedeniyle 1 milyon çocuk ölüyor.

Tarım tekelleri için en kolay yağmalanan alan, işgal sonrası Irak oldu. ABD Başkanı Bush "Irak'ta yeşerdiğinde bütün bölgeye yayılacak demokrasi tohumlarını ekmek için bulunuyoruz" demişti. Bu cümlede "demokrasi" kelimesini çıkarıp "GD ürünler" kelimesini koymak gerçek durumu ifade etmeye yetiyor. İşgalin ardından Geçici Koalisyon Yönetimi'nin başkanı Paul Bremer, ilk iş olarak kapıları ithalata sınırsız ve koşulsuz bir biçimde açan, çiftçilere tohum saklamayı yasaklayan, terminatör tohumların alınmasını zorunlu kılan yasalar çıkardı. Bağdat'taki ulusal tohum bankası bombalandı. GD tohumlar çiftçilere çok ucuza dağıtıldı. Irak'ta yaygın bir biçimde GDO üretimi başladı.

Afrika ülkesi Gana, 1970'lerde kendine yeterli pirinç üreticisi olan bir ülkeydi. 2003 yılında ABD'li pirinç tekeli, Gana'ya 111 ton pirinç ithal etti. Bugün artık pirinç gereksinimin yüzde 64'ünü ithal eder durumda. Yine aynı dönemde, domates, salça ve kümes hayvanları üretimi çökerken, AB çiftçisinin ürettiği ürünlere bağımlı hale geldi. Kümes hayvanları piyasasında yerli üretimin payı 1992'de yüzde 95'ten, 2001'de yüzde 11'e kadar geriledi. Üretimde yüzde 84'lük bu gerileme, üreticilerin de sayısındaki çarpıcı azalmayı anlatmaya yetiyor.

Tarımın tekelleşmesi, küçük üreticinin yıkımı ve ülke tarımının çökertilmesi, açlığı giderek daha fazla yaygınlaştırıyor. Hem açlık sözkonusu olduğunda, hem de deprem vb felaketler sonrasında, ABD gıda yardımı konusunda fazla hevesli davranıyor. Özellikle Afrika ülkelerine neredeyse zorla gıda yardımı yapmaya çalışıyor. ABD bu yardımlarla bir taraftan GD soya fasülyesi, GD mısır gibi ürünlerdeki ihraç fazlasını eritmeye çalışıyor; ama daha önemlisi, Afrika ülkelerini veya felakete uğramış ülkeyi bir laboratuvar olarak kullanıyor. GD ürünlerin tüketilmesinin yarattığı etkiyi, koca bir ülkede topluca test ediyor.

2001 yılında Malawi hükümetine IMF

Tarım tekellerinin saldırılarının hız kazandığı ve peşpeşe yeni yasaların çıkartıldığı 2000-2006 döneminde, tarım üretiminde ciddi düşüşler yaşandı. 1999 yılında IMF ile imzalanan stand-by anlaşması ve 2001 yılında DB ile imzalanan Tarım Reformu Uygulama Projesi, Türkiye tarımında yapılması istenen talanın çerçevesini çiziyordu. Kemal Derviş, 2001 yılında "15 günde 15 yasa" sloganıyla meclise fazla mesai yaptırmış, emperyalist talan yasalarını, doğru düzgün konuşulmadan meclisten geçirmişti. Şeker fabrikalarının özelleştirilmesini sağlayan, ülkedeki şeker pancarı üretimini azaltarak mısır ithalatına ve mısır şekeri üretimine izin veren şeker yasası, bu 15 yasadandır. TEKEL'i özelleştirmeye açan, tütün ve üzüm üreticilerini emperyalist tekellerin dayatmaları karşısında yıkıma uğratan, tütün ve alkolli içecek piyasasını emperyalist tekellere bırakan tütün yasası da, yine bu 15 yasa kapsamında çıkartılmıştı.

ve DB'nin, dış borçlarını ödemesi için acil durum gıda rezervini elden çıkarmayı dayatmasının altında bu plan yatıyordu. Malawi bunu yapmak zorunda kaldı, hemen arkasından ABD 250 bin ton GD mısırı hibeye etti. Ekim 2002'de ABD'nin altı Afrika ülkesine acil açlık yardımı yapma kararının altında yatan da buydu. Ancak, Zambiya ve Zimbabwe, GD mısır gönderileceğini görünce, açlığı tercih edip yardımı reddettiler.

Brezilya, ABD'li tarım tekellerinin "yeşil devrim" ihracı için ilk yöneldiği "arka bahçe" ülkelerinden biriydi. Burada yasadışı olarak GD soya yetiştirilmeye başlandı. 1997 yılında Monsanto, Brezilya'nın en önemli tohum üreten şirketi Agrocères'i satın aldı. Solcu olduğunu iddia eden Devlet Başkanı Lula da Silva ise, 2005 yılında imzaladığı bir kararname ile GD soya ekimini ve satışını yasallaştırdı. 2003'te Brezilya'da yetişen soyanın yüzde 30'u GD idi. Yasallaşmasının arkasından bu miktar hızla arttı. Bu süreçte Brezilya'da 3 milyon köylü tasfiye edildi.

Kolombiya da ABD tarımının ilk yayılma alanlarından biriydi. 1960'larda DB'nin tarım heyeti, Kolombiya'ya kırsal nüfusun azaltılmasını dayattı. Tarımda verimi ve üretimi artırmak gerektiğini, maki-neleşme ve ilerleme ile modernleşmenin sağlanacağını, bu nedenle üretim için bu kadar insana ihtiyaç kalmayacağını, küçük ölçekli çiftçilerden "kurtulmak" gerektiğini söylüyordu DB heyeti. Yaklaşık 4 milyon çiftçi bu politikalar doğrultusunda tasfiye edildi.

Endonezya'da kullanılan yöntemlerde ise, "satılma" ve rüşvet öne çıkıyordu. Monsanto, Endonezya'daki 140 hükümet görevlisine 1997-2002 yılları arasında GD pamuğun ekimi için 700 bin dolar vermişti. Yine hükümetten bir üst düzey yöneticiye GDO'lu ürünlerin kontrol edilmeden satışa sunulması için 50 bin dolar ödenmişti. Tarım bakanlığındaki bir üst düzey yöneticinin payına düşen ise 374 bin dolarlık lüks bir evdi. Bu rüşvetlerden bazıları kanıtlandı ve bunlar için 2005 yılında Monsanto'ya dava açıldı. Ancak tarımı yıkıma uğratma sürecinde Endonezya'da sistem dışına itilen köylü sayısı 5 milyonu buldu.

Ülkemiz tarımına da emperyalist müdahale benzer bir gelişme gösterdi. Tarım tekellerinin saldırılarının hız kazandığı ve peşpeşe yeni yasaların çıkartıldığı 2000-2006 döneminde, tarım üretiminde ciddi düşüşler yaşandı. 1999 yılında IMF ile imzalanan stand-by anlaşması ve 2001 yılında DB ile imzalanan Tarım Reformu Uygulama Projesi, Türkiye tarımında yapılması istenen talanın çerçevesini çiziyordu. Kemal Derviş, 2001 yılında "15 günde 15 yasa" sloganıyla meclise fazla mesai yaptırmış, emperyalist talan yasalarını, doğru düzgün konuşulmadan meclisten geçirmişti. Şeker fabrikalarının özelleştirilmesini sağlayan, ülkedeki şeker pancarı

üretimini azaltarak mısır ithalatına ve mısır şekeri üretimine izin veren şeker yasası, bu 15 yasadandır. TEKEL'i özelleştirmeye açan, tütün ve üzüm üreticilerini emperyalist tekellerin dayatmaları karşısında yıkıma uğratan, tütün ve alkolli içecek piyasasını emperyalist tekellere bırakan tütün yasası da, yine bu 15 yasa kapsamında çıkartılmıştı.

Bu yasalar, tarımdaki tasfiyeyi hızlandırdı. 2000-2006 tarihleri arasında tütün üretimi 200 bin tondan 117 bin tona, patates üretimi 5.4 milyon tondan 4.3 milyon tona, şeker pancarı üretimi 18.8 milyon tonda 14.5 milyon tona, kırmızı et üretimi ise, 491 bin tondan 450 bin tona geriledi. '80 yılında 80 milyon olan hayvan sayısı 41 milyon adete kadar düştü ve Türkiye hayvansal ürünlerde ihracatçı konumunu kaybederek ithalatçı oldu. Baklagiller de üretimdeki düşüşten nasibini aldı. 1999-2007 arasında nohut üretimi 860 bin tondan 512 bin tona, kırmızı mercimek üretimi 630 bin tondan 527 bin tona, yeşil mercimek üretimi 216 bin tondan 32 bin tona düştü. "Yoksulun eti" olarak bilinen fasulye 210 bin tondan 160 bin tona geriledi. Zeytinyağı üretimi 2006 yılında 242,200 ton iken 2007 yılında 206,981 tona düştü.

Üretimdeki bu gerileme, üreticilerin sayısında katlanarak gerilemeye dönüştü. Ülkemizde son 6 yılda 3 milyon çiftçi ve ailesi iflas etti, herşeyini kaybederek kırsal üretimden koptu. Yılda ortalama 680 bin çiftçi kente geçti. 2007 yılında Türkiye'de her 50 saniyede bir çiftçi iflas etti.

Emperyalistler her saldırıyı mutlaka parlak bir ambalaj ve kulağa hoş gelen söylemlerle süslerler. Böylece saldırının gerçek boyutunu gözlerden gizledikleri gibi, bundan en fazla etkilenecek kesimleri bile buna gönüllü hale getirmeye çalışırlar. Tarımdaki yıkımı ve küçük üreticilerin ekonomiden silinmesi gerçeğini gözlerden gizlemek için de "tarımsal nüfusun toplam nüfusa oranının azaltılmasının bir gelişmişlik ve modernlik görüntüsü" olduğunu propaganda ettiler. IMF, DB reçeteleri, AB'ye katılım görüşmeleri vb. hep bu noktanın üzerinde durdu. Şöyle karşılaştırmalar yapıldı: ABD'de tarımsal nüfus, toplam nüfusun sadece yüzde 2'si kadardı. AB ülkelerinde ise bu oran yüzde 6 civarındaydı. Türkiye'nin de tarımsal nüfusunun yüzde 6-7 civarına çekilmesi, "modernleşme, kentleşme ve AB ekonomi standartlarına uyum" sağlaması açısından önemliydi(!) Oysa Türkiye'de, yaşanan bütün yıkıma ve her yıl yaşanan azalmaya rağmen, tarım nüfusu, halen nüfusun yaklaşık yüzde 30'unu, toplam işgücünün ise yaklaşık yüzde 40'ını oluşturmaya devam ediyor. Ve ABD'li emperyalistler kesin bir dille uyarıyorlar: "Bu fazlalık biran önce tarım dışına çıkartılmalı".

ABD'de "tarımdaki fazlalık"ın tarım dışına çıkartılması süreci de, benzer bir ev-

reden geçmişti. Küçük üreticinin tasfiyesi ve tarımda tekelleşme, onyıllar süren bir dönemi ifade ediyordu. En şiddetli evresi ise, iki dünya savaşı arasındaki dönemdi. '29 bunalımından hemen önce başlayan tarım krizi, '29 bunalımıyla beraber daha da şiddetli hale gelmişti. Bu kriz, bir taraftan milyonlarca çiftçi ailesini ikiyüz yıldır oturdukları topraklarından çıkartarak mevsimlik işçi olarak ülkenin dört bir yanına savurmuştu. Diğer taraftan, tonlarca ürünün yakıldığı, çöplere atıldığı, denize döküldüğü ve aç insanların bu imhayı izlemek zorunda kaldığı dönemler yaşanmıştı. Tarımda küçük üretimin tasfiyesi, büyük acılar, işsizlik, intiharlar ile birlikte gelmişti. Tüm bu acılara rağmen, ABD'de yaşanan süreç, iki emperyalist paylaşım savaşının eşliğinde ve koca bir kıtanın boşluklarına yayılan bir ekonomik gelişim dönemi içinde gerçekleşmişti. Tarımdan kopartılan insanların bir kısmı açlık ve ölümle yok olurken, bir kısmı da büyümekte ve dünya hegemonyasını kurmakta olan ABD içinde, yeni iş olanakları bulabilmişti. ABD'nin emperyalist bir ülke olması, üretiminin dünya pazarlarına hakim olması gibi etkenler, yeni iş olanakları yaratılmasına uygun koşullar hazırlayabiliyordu.

Ancak bugün küçük üreticinin tasfiye edilmekle karşı karşıya olduğu Türkiye gibi emperyalizme bağımlı ülkeler, çok daha sancılı bir süreç yaşıyor. Hele ki, ekonomisi asıl olarak tarım üzerine kurulu yarı-feodal Afrika ülkelerinde, tarımın tasfiyesi, nüfusun tasfiyesi anlamına geliyor. ABD'li ve AB'li tarım tekelleri, bu ülkelerin tarımı üzerinde hegemonya kurmaya çalışırken, bu ülkelerin nüfusunu imha ile karşı karşıya bırakıyor. Yani nüfusun çoğunluğunu, çoluk çocuk, yaşlılarla birlikte işsiz bırakmasını, nüfusun tümünün sağlıksız, hormonlu, GDO'lu ürünlere mahkum edilmesini, toprağın, suyun, havanın, bitkinin, hayvanın ve insanın iliklerine kadar sömürülmesini dayatıyor. Tüm dünyada yaklaşık 3 milyar insanın (dünya nüfusunun yarısı) üretimden kopmasını, açlıktan ölmesini dayatıyor.

"Yeşil devrim" teorisinin sloganı "tüm dünyada açlığı bitirmek, tüm dünya nüfusu-na yeterli yüksek kaliteli tarım üretimi gerçekleştirmek"ti. Ancak "yeşil devrim", dünya nüfusun yarısını açlıktan, GDO'lu ürünlerden, susuzluktan, küresel ısınmanın getirdiği doğal felaketlerden ölümle karşı karşıya bıraktı. Diğer taraftan, "yeşil devrim" ABD halkının beslenmesinin niteliğini değil, ama aldığı kalori miktarını artırdı. Bir tarafta açlık, diğer tarafta obezite, "yeşil devrim"in yarattığı tek sonuç oldu.

Gıda için değil, yakıt için üretim

Biyoyakıt üretimi ilk gündeme geldiğinde, bunun petrolün yerine geçebilecek en ucuz ve doğayla en barışık ürün olduğu söylenmişti. Dünyada fosil yakıt rezervleri-

Tarımdaki yıkımı ve küçük üreticilerin ekonomiden silinmesi gerçeğini gözlerden gizlemek için de "tarımsal nüfusun toplam nüfusa oranının azaltılmasının bir gelişmişlik ve modernlik görüntüsü" olduğunu propaganda ettiler. IMF, DB reçeteleri, AB'ye katılım görüşmeleri vb. hep bu noktanın üzerinde durdu. Şöyle karşılaştırmalar yapıldı: ABD'de tarımsal nüfus, toplam nüfusun sadece yüzde 2'si kadardı. AB ülkelerinde ise bu oran yüzde 6 civarındaydı. Türkiye'nin de tarımsal nüfusunun yüzde 6-7 civarına çekilmesi, "modernleşme, kentleşme ve AB ekonomi standartlarına uyum" sağlaması açısından önemliydi(!) Oysa Türkiye'de, yaşanan bütün yıkıma ve her yıl yaşanan azalmaya rağmen, tarım nüfusu, halen nüfusun yaklaşık yüzde 30'unu, toplam işgücünün ise yaklaşık yüzde 40'ını oluşturmaya devam ediyor. Ve ABD'li emperyalistler kesin bir dille uyarıyorlar: "Bu fazlalık biran önce tarım dışına çıkartılmalı".

nin sınırlı olduğu biliniyor. Bugünkü tüketim koşulları ile, petrolün yaklaşık 35-40 yıllık, doğalgazın ise yaklaşık 55-60 yıllık kullanım süresi kaldığı söyleniyor. Bu miktarı artırmak ya da yeni petrol yatakları bulmak olası olmadığı için, alternatif yakıtlar bulma çalışması tüm hızıyla sürüyor.

Ancak bu alternatif yakıt arayışında, emperyalistler açısından vazgeçilmez önemde bir şart sözkonusu. Yeni yakıtın, tekeller için karlı ve üzerinde tekellerin hegemonyasını kurabileceği tarzda bir yakıt olması gerekiyor. Bu nedenle, doğada ve her ülkede rahatlıkla bulunabilecek güneş, rüzgar vb yenilenebilir enerji kaynakları fazla gündeme getirilmiyor. Ya da en fazla yakıt ihtiyacı duyan jiplerin, otomobillerin, özel jetlerin kullanımının sınırlandırılarak toplu taşımacılığın güçlendirilmesi gibi ihtimaller üzerine hiç düşünülüyor. Tersine, daha fazla otomobil kullanımı, daha fazla jip kullanımı, daha fazla özel jet, özel yat kullanımı teşvik ediliyor. Aranan alternatif yakıtta da bu özel araçların kullanımını kısıtlamayacak, tersine kolaylaştıracak özellikler isteniyor. Çünkü emperyalistler öncelikle karlarını düşünüyorlar. Biyoyakıt da şimdilik buna en uygun üretim olarak görülüyor.

Ancak biyoyakıt üretimi, emperyalistlerin propagandasının aksine, insana ve doğaya çok ciddi zararlar veriyor. Kullanımı fosil yakıtlarından daha ekonomik, daha çevreci, daha doğal değil. Tam tersine! Öncelikle insanların ve hayvanların yemesi gereken ürünleri otomobillere yedirdiği için gıda krizinin önemli bir unsurudur biyoyakıt. Tek bir otomobilin deposunun doldurulması için gereken biyoyakıt, tek bir insanın bir yıllık yiyecek ihtiyacına eşittir. Bir otomobilin deposunu doldurmak için, bir insanın bir yıl boyunca aç kalması göze alınmaktadır.

İkincisi; bugün son derece sınırlı miktarda kullanılıyor olmakla birlikte, biyoyakıt üretimi için çok geniş ekim alanlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Biyoyakıt kullanımı arttıkça, ekim alanlarını da büyütmek, genişletmek gerekecektir. Daha şimdiden pekçok tarım alanında gıda değil, biyoyakıt üretimi yapılıyor, dünyanın akciğeri özelliğini taşıyan yağmur ormanları kesiliyor ve yeni ekim alanları açılıyor. Bu alanlar gün geçtikçe artmaya da devam edecek. Çünkü biyoyakıt üretmek, insanların doyması için gıda üretmekten daha karlı bir yatırım haline gelecek.

Üçüncüsü; biyoyakıtın üretimi sırasında harcanan enerji ve kullanımı aşamasında çıkan gaz miktarı, toplamda, petrol ürünlerinin kullanımı sırasında ortaya çıkan gaz miktarından daha az değil. Yani hava kirliliğine çare olarak düşünülen biyoyakıt üretimi, tıpkı fosil yakıt kullanımı gibi sera gazı etkisini artırıyor.

Dördüncüsü; biyoyakıt üretimi su kaynaklarının da aşırı kullanımını ve dünyanın

zaten sınırlı olan kullanılabilir su stoğunun eritilmesini getiriyor.

ABD mısırından, Brezilya soya ve şeker kamışından, Güney Asya palmiye yağından, Avrupa kanoladan biyoyakıt üretiyor. Bunların dışında buğday, ayçiçeği, hurma yağı gibi pekçok farklı bitki de biyoyakıt kaynağı olarak kullanılıyor. Bitkilerden üretilen biyoyakıtlara birinci nesil biyoyakıtlar deniyor. İkinci neslin ise yiyeceklerin kullanılmayan taraflarından üretileceği söyleniyor.

Biyoyakıt üretiminde en büyük pay Brezilya'ya ait. İkinci sırada ABD var. Bu iki ülke dünya biyoyakıt üretiminin yüzde 70'ini sağlıyorlar. İkisinin de amacı üretimlerini artırmak. ABD'de yakıt için üretilen mısır miktarı, 5 yıl önce toplam mısır üretiminin yüzde 3'ü düzeyindeydi. Bugün ise ABD mısırının yüzde 20'si yakıt üretimine ayrılıyor; ancak ABD bu oranı yükseltmeye çalışıyor. Oranı yükseltmenin iki yöntemi var. Birincisi yakıt üretilen bitkilerin gıdada kullanılmasından vazgeçilmesi ve tümüyle yakıtı ayrılması. İkincisi yeni ekim alanlarının açılması; yani yağmur ormanlarının, yerlilerin yaşam alanlarının, dağ taş bir avuç toprağın bulunduğu her yerin ekime açılması.

Brezilya, Malezya ve Endonezya bu konuda epeyce yol aldılar zaten. Brezilya'da tarıma elverişli topraklardan yakıt üretimine ayrılan kısım, Britanya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'un toplam alanına eşit. Topraksız köylülerin toprak işgallerine izin vermeyen ve onları "terörist" olarak niteleyen devlet başkanı Lula, yakıt üretimi sözkonusu olduğunda her tür toprağı rahatlıkla gözden çıkartıyor, Amazon ormanlarını katlediyor ve ekim yapılan alanı beş katına çıkarmayı hedefliyor. Dünyanın en büyük palmiye yağı üreticisi olan Malezya, ülkesindeki tropikal ormanların yüzde 87'sini yoketti bile. Üstelik her yıl bu alanı büyötmeye devam ediyor. Endonezya da biraz geriden gelmekle birlikte, tıpkı Malezya ve Brezilya gibi tropikal ormanları, biyoyakıt üretim alanlarına çevirmede oldukça hızlı.

Sadece Avrupa'da kullanılan yakıtın yüzde beşinin biyoyakıt dönüşebilmesi için, dünya üzerindeki ekili alanların yüzde 15 artması gerekiyor. Bu da tropik ormanlarda büyük katliamların gerçekleştirilmesi demek. Üstelik yalnızca ABD ve AB ülkelerinin hedeflediği biyoyakıt kullanımı yüzde 20'leri buluyor. Bu hedefler, tüm bir kuzey yarımkürenin tarımsal üretim kapasitesini katbekat aşıyor. Bu durumda, Avrupa'nın ekilebilir topraklarının yüzde 70'ini yakıt üretimine tahsis etmesi, ABD'nin ise mısır ve soya üretiminin tamamını yakıtı dönüştürmesi gerekiyor. ABD'li ve Avrupalı otomobil sahiplerinin gezebilmesi için, dünyada yüzbinlerce insanın açlıktan ölmesi gerekiyor.

Swaziland hükümeti bu konuda tercihi-

ni yaptı bile. Açlık tehdidini en güçlü biçimde yaşayan, halkın yüzde 40'ı ciddi bir biçimde yiyecek sıkıntısıyla karşı karşıya olan küçük Afrika ülkesi Swaziland'da hükümet binlerce hektar alanı yakıt üretimine ayırdı. Manyok bitkisinden yakıt üreterek ihraç etmeyi planlıyor. Bu ikileme karşı karşıya kalan diğer ülkelerin de tercihleri benzer doğrultuda olacaktır.

Biyoyakıtlar, daha üretime başlanmadan önce yarattıkları doğa tahribatıyla, ormanların ve ekilebilir alanların imha edilmesiyle oldukça ciddi bir “çevre düşmanı”dırlar zaten. Ancak üretim aşaması, onların bu özelliklerini daha da belirgin hale getirir. Biyoyakıt kaynağı bitkilerin üretimi sırasında kullanılan nitrojen gübrelerinin yarattığı sera gazı etkisi hiç hesaplamalara dahil edilmemektedir. Oysa nitrojen gübreleri, karbondioksitten 296 kat daha güçlü sera gazı üretirler. Tek başına bu bile mısırdaki etanolün petrolden yaklaşık 1,3 kat daha tehlikeli olduğunu gösterir. Keza etanol üretimi için gerekli olan doğalgaz miktarı, zaten kullanılmakta olan doğalgaz miktarından daha yüksektir.

Biyoyakıt için bitki üretiminin dünya su kaynakları üzerinde yaratacağı tahribat da bir başka sorundur. Küresel ısınma arttıkça kullanılabilir su kaynakları azalıyor. Biyoyakıt üretimi küresel ısınmayı artırıyor. Suyun biyoyakıt üretimine aktarılması, dünya üzerinde insanların içme suyu ihtiyacını daha da büyütecek ve susuzluğun yarattığı sağlık sorunları, salgın hastalıklar vb devasa boyutlara ulaşacaktır. Bunlara ormanların yokolmasının yarattığı erozyonu, monokültür tarımının toprağın niteliğini düşürmesini ve toprağın çoraklaşmasını, yangınları vb. de ekleyebiliriz.

Ancak bu sorunların hiçbirisi emperyalist tarım tekelleri açısından durdurucu bir etki yaratmamaktadır. Onlar için sorun açıktır. Otomobillerin, jetlerin, yatların çalışması gerekiyor ve petrol ile doğalgaz her geçen gün biraz daha azalıyor. Sonuçta fosil yakıtlar bir gün tükenecek. Rüzgar, güneş gibi yenilenebilir enerji kaynakları ya da bu kaynaklar kullanılarak üretilen elektrik, bu özel araçlar için yeterli hızı ve lüksü sağlamaktan uzak. Bu nedenle, gerekirse dünya üzerindeki tüm ekilebilir alanları kullanarak, biyoyakıt üretmeye devam edecekler. Çünkü bu çok karlı bir alan.

Gıda güvenliği yaşamsal önemdedir

Emperyalist tarım tekelleri, '80'li yıllardan beri giderek artan bir biçimde dünya üzerinde hakimiyetlerini kurmaya, tarımın kendi hegemonları altında yapılmasını sağlamaya; GDO'lu ürünlerden biyoyakıta, tohumdan gübreye kadar her aşamayı kendi kontrolleri altında tutmaya çalışıyorlar. Onların kar hırsı nedeniyle küçük üretici ve köylülük yıkıma uğruyor, doğa kirleniyor, gıdalar sağlıksızlaşıyor, küresel ısınma artıyor, doğal kaynaklar yağmalanıyor, talan

Ancak biyoyakıt üretimi, emperyalistlerin propagandasının aksine, insana ve doğaya çok ciddi zararlar veriyor. Kullanımı fosil yakıtlarından daha ekonomik, daha çevreci, daha doğal değil. Tam tersine! Öncelikle insanların ve hayvanların yemesi gereken ürünleri otomobillere yedirdiği için gıda krizinin önemli bir unsurudur biyoyakıt. Tek bir otomobilin deposunun doldurulması için gereken biyoyakıt, tek bir insanın bir yıllık yiyecek ihtiyacına eşittir. İkincisi; bugün son derece sınırlı miktarda kullanılıyor olmakla birlikte, biyoyakıt üretimi için çok geniş ekim alanlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Üçüncüsü; hava kirliliğine çare olarak düşünülen biyoyakıt üretimi, tıpkı fosil yakıt kullanımı gibi sera gazı etkisini artırıyor. Dördüncüsü; biyoyakıt üretimi su kaynaklarının da aşırı kullanımını ve dünyanın zaten sınırlı olan kullanılabilir su stoğunun eritilmesini getiriyor.

ediliyor.

BM Gıda ve Tarım Örgütüne (FAO) göre, yeryüzünde herkesi, günde 2200 kalori değerinde kuru ve taze meyve, sebze, süt ürünleri ve etle doyurmaya yetecek kadar gıda maddesi mevcut. Ancak diğer taraftan 850 bin kişi aç. Gıda maddelerinin fiyatlarındaki yüzde 1'lik bir artış 16 milyon insanın daha açlık sınırının altına düşmesi anlamına geliyor. Uluslararası Gıda Politikaları Araştırma Örgütünün (IFPR) tahminlerine göre, temel gıda maddeleri fiyatları 2010'da yüzde 20-33 arası 2020'de ise, yüzde 26-135 arası artış gösterecek. Bu tahmin, 2025 yılında 1.2 milyar kişinin kronik açlık çekeceğini gösteriyor.

Dünya Bankası, gıda krizinin ve açlığın nedeni olarak pekçok etken sıralıyor: Biyoyakıt üretiminin yaygınlaşmasıyla arazi rantlarının yükselmesi; petrol fiyatlarının mazot, gübre, nakliyat gibi maliyetleri artırması; küresel ısınma ve kuraklık; Çin ve Hindistan başta olmak üzere tüketici alışkanlıklarının değişmesi ve daha çok gıda ürününe ihtiyaç duyulması; tarım borsalarındaki spekülasyonlar vb.

Oysa gıda krizinin nedeni bunların hiçbirisi değildir. Sadece Çin ve Hindistan'daki insanları değil, Afrika'daki açları bile doyuracak düzeyde toplam tarımsal üretim gerçekleştirilmektedir. Küresel ısınma ve kuraklık gıda krizinin nedeni değil, endüstriyel tarım politikalarının bir sonucudur. Petrol fiyatları, biyoyakıt üretimi, spekülasyonlar vb de gıda krizinin gerçek nedeni değildir.

Gerçek neden, emperyalist tarım politikalarıdır. Emperyalistlerin kar hırsıdır. İnsanlığın refah düzeyinin yükseltilmesi için değil, kar elde etmek için üretmeye dönük şekillenmiştir. Tekellerin gözü dönmüş kar hırsı, ne doğayı, ne gelecekte ortaya çıkacak tahribatları, ne de insanların açlıktan ölmesini görür; gördüğü tek şey kar, kar, daha fazla kardır. Krizin nedeni tarımsal üretimin eksikliği değil, üretimin sahipliği sorunudur. Tarım üretiminin toplumsal niteliği ile, üretim araçlarının mülkiyetinin özel niteliği, krizi yaratan asıl etkindir. Krizler, emperyalist sistemin bir tarafta zenginlik, bir tarafta yoksulluk biriktirme özelliğinin bir sonucudur. Tarım ürünleri raflarda alıcı beklerken, yüksek fiyattan dolayı kitlelerin satın alamaması; ya da tonlarca tarım ürünü fiyat düşüklüğünden dolayı tarlalarda çürürken ya da toplanıp imha edilirken, aç kitlelerin ona ulaşamaması sorunudur.

Bu durumu değiştirmenin tek yolu, tarımı emperyalist tekellerin hegemonyasından çıkarmak, her ülkenin kendisine yetecek kadar temel tarım üretimi yapmasını, başta tahıl olmak üzere temel gıda maddelerini üretmesini sağlamaktır. Her ülkenin kendi tarihi içinde binlerce yıldır üretmekte olduğu, doğa ile kendi uyumunu yakalamış tarım ürünleri yok sayılmamalı, o top-

raklarda oluşan biyolojik çeşitlilik korunmalıdır.

Gıda egemenliği, her ülke açısından yaşamsal önemdedir. Toprakların, tohumun, ilacın, gübrenin ve suyun, emperyalist tarım tekellerinin hakimiyetinden kurtarılması ve onu kullananın inisiyatifine bırakılması gereklidir. Ancak hem emperyalistler, hem de emperyalist tekellerin işbirlikçisi hükümetler, işçi ve emekçi kitleleri açlığa mahkum etmeyi, küçük üreticiyi yocketmeyi hedefleyen politikaları pervasızca uyguluyorlar.

* * *

Açlık yaşamsaldır ve ondan daha ileri bir nokta yoktur. İşte bu nedenle, bu süreç son derece sancılı ve çatışmalı olarak ilerliyor. Tüm dünyada hem küçük üreticiler, hem de endüstriyel tarımın yarattığı etkiyi görmeye başlayan işçi ve emekçi kitleler, tekellerin politikaları karşısında etkili direnişler gerçekleştiriyorlar.

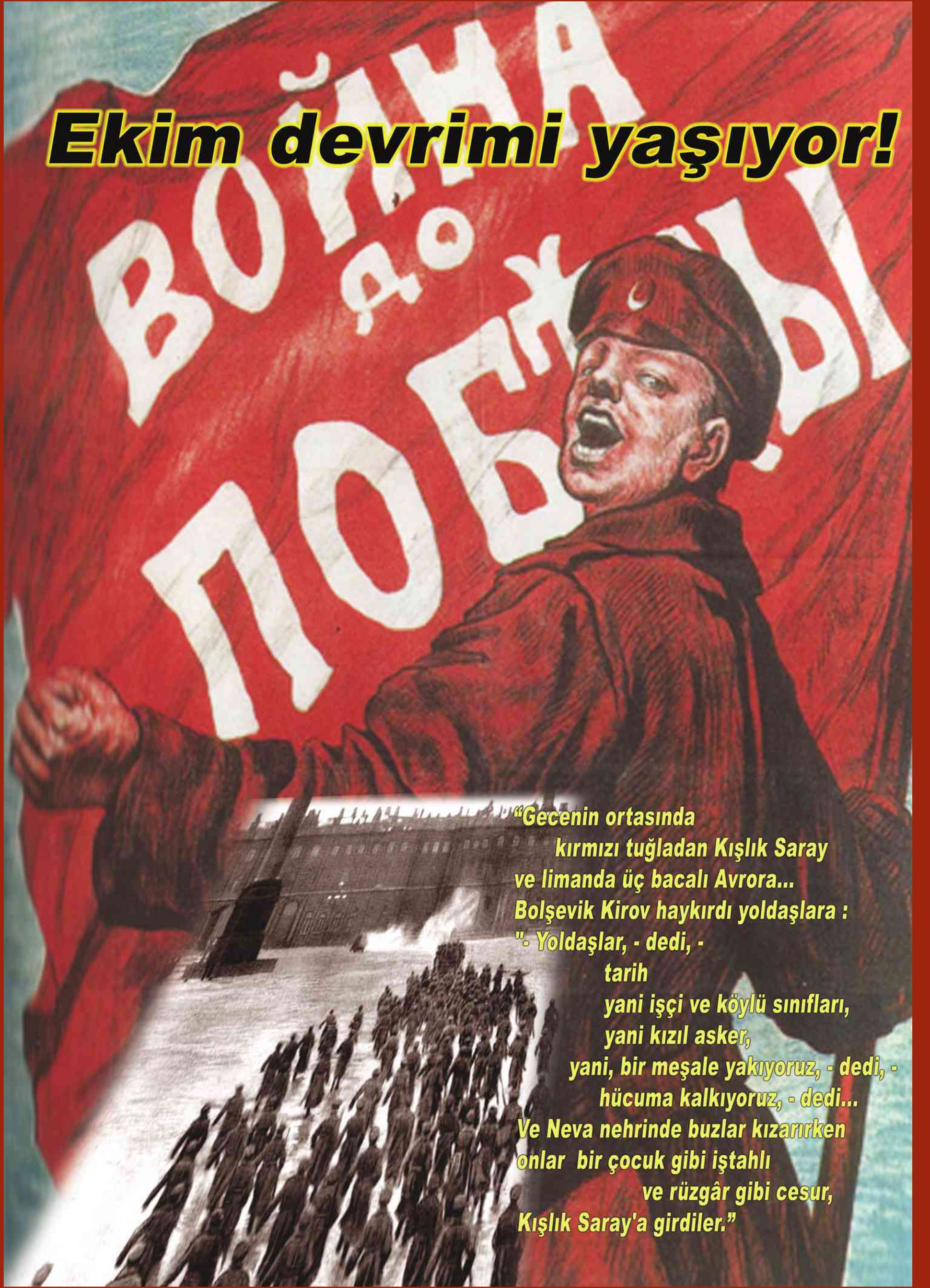
İlk olarak '92 yılında Fransız üreticilerinin açtığı yol hızla büyüdü, dünyanın her tarafından köylü ve küçük üreticileri içine çekti. 1999'da ABD'nin Seattle'de gerçekleştirilen DTÖ protestosu, hem ilk antiemperyalist eylem olma özelliğine sahipti, hem de yıkıma uğrayan küçük üreticilerin damgasını taşıyordu. Protesto eylemi öylesine güçlüydü ki, DTÖ zirvesinin başarısız olmasına neden olmuştu. 2003 yılında Meksika'nın Cancun kentinde gerçekleştirilen ikinci DTÖ toplantısı da yine kitlesele antiemperyalist eylemlere sahne olmuştu.

Son on yılda emperyalist tekeller tarafından uygulanan politikalar, bugün ortaya çıkan gıda krizinin temellerini atmıştı. Bugün artık kriz tüm dünyayı etkisine almış durumda. Stalin, '29 krizini değerlendirdiği bir konuşmasında, tarım krizinin, sanayi üretiminde meydana gelen bir krizden çok daha sarsıcı, çok daha etkili, çok daha uzun erimli olduğunu; tarım krizi ile sanayi krizinin içiçe geçerek birlikte ortaya çıktıklarında ise, emperyalist sistem için çok daha sarsıcı sonuçlar yaratacağını söylemişti. Bugün içinde yaşadığımız koşullar, Stalin'in bu sözlerini hatırlatmaktadır. Bir taraftan sanayi üretiminde şiddetli bir kriz, bir taraftan gıda krizi... Bu ikili kuşatma altında, burjuvazinin krizden çıkmak için kullanacağı yöntemler de çok daha şiddetli olacak. Yeni bir emperyalist paylaşım savaşı gibi... Kitleler de buna karşı kendi yaşam haklarını, çok daha güçlü bir biçimde savunacaklar.

Birleşmiş Milletler Gıda Hakkı Raporörü Jean Ziegler, dünyanın “uzun bir başkaldırma dönemine doğru gitmekte” olduğunu söyleyerek, bu gerçeğin burjuvazi tarafından da bilindiğini gösteriyor.

NOT: Yazıdaki verilerin büyük çoğunluğu çiftçi sendikalarının açıklamalarından ve Kasaban.net internet sitesinden alınmıştır.

Ekim devrimi yaşıyor!

**"Gecenin ortasında
kırmızı tuğladan Kışlık Saray
ve limanda üç bacalı Avrora...
Bolşevik Kirov haykırdı yoldaşlara :
"- Yoldaşlar, - dedi, -
tarih
yani işçi ve köylü sınıfları,
yani kızıl asker,
yani, bir meşale yakıyoruz, - dedi, -
hücuma kalkıyoruz, - dedi...
Ve Neva nehrinde buzlar kızarıırken
onlar bir çocuk gibi iştahlı
ve rüzgâr gibi cesur,
Kışlık Saray'a girdiler."**